

SKAUTING A DUCHOVNÝ ROZVOJ

Svetová organizácia
skautského hnutia

Organisation
Mondiale du
Mouvement Scout

© World Scout Bureau,
October 2001.

Povolenie na šírenie majú
národné skautské asociácie,
ktoré sú členmi Svetovej
organizácie skautského
hnutia. Ostatní musia požiadať
vydavateľov o povolenie.

World Scout Bureau.
P.O. Box 241
1211 Geneva 4, Switzerland
worldbureau@world.scout.org
<http://www.scout.org>

OBSAH

1	ÚVOD.....	5
1.1	Účel dokumentu	5
1.2	Zopár vysvetliviek k terminológií	6
1.2.1	Výchova a rozvoj.....	6
1.2.2	Náboženstvo.....	7
1.2.3	Spiritualita/duchovno.....	8
1.2.4	Zopár dopĺňujúcich pripomienok.....	11
2	Mladí ľudia v súčasnosti a náboženský/duchovný rozmer	12
2.1	Niekoľko úvodných poznámok.....	12
2.2	Rýchly prieskum kontinentov (t. j. ohľadom najväčších geograficko-kultúrnych oblastí sveta.....	13
2.3	Niekoľko základných otázok o náboženstvách a prúdoch duchovných myšlienok v modernom svete.....	17
2.4	Poznámky k súčasnému náboženskému/duchovnému svetu mladých ľudí ..	22
2.4.1	Individualizácia.....	22
2.4.2	Duchovná vnímavosť verzus povrchnosť.....	23
2.4.3	Homogenizácia vnímania času.....	24
2.4.4	Desakralizácia sexuality	25
2.4.5	Spoločenská kultúra: komplexnosť, polycentrizmus, trh mnohých možností	25
2.5	Náboženstvá a kultúry: tradičné, moderné a postmoderné	26
3	Duchovný/náboženský rozvoj v baden-powellovom zmýšľaní	29
3.1	Duchovný rozmer je plne prítomný v zmýšľaní Baden-Powella od úplného začiatku	29
3.2	Duchovný rozvoj nie je „pridaný rozmer“. Je integrovanou časťou celku	30
3.3	Duchovný rozmer: povaha skautingu ako výchovného hnutia. Význam výchovy verzus výuky	30
3.4	Význam prírody vo výchovnom procese a duchovnom rozvoji.....	31
3.5	Duchovný rozmer by mal v skautingu spájať, nie rozvracať	32
4	Duchovný rozmer skautingu. Výchovné a právne následky v histórii hnutia	34
4.1	Pedagogika skautského hnutia	34
4.2	Otázka „povinnosti voči Bohu“ a alternatívne sľuby.....	35

4.3	Vyhlasenie svetovej komisie (1932).....	36
4.4	Uznesenia z 18. Svetovej skautskej konferencie, Lisabon, 1961	37
4.5	1965 – 1977. Reorganizacia hnutia, nová Svetová ústava a nov kapitola i prijatá na 26. Svetovej skautskej konferencii v Montreale v roku 1977.....	37
4.6	Vplyv pádu Berlínskeho múru a rozpadu Sovietskeho bloku na Svetové skautské hnutie.....	39
4.7	Čo je silnou stránkou skautskej metódy v podpore a obohacovaní duchovného rozmeru mladých ľudí? Aké sú hlavné prvky?	40
4.7.1	Vývojová perspektíva.....	40
4.7.2	Rozmer múdrosti: pomáhať rozvíjať vyrovnanú osobnosť, vnútornú disciplínu a osobné hodnoty	41
4.7.3	Rozmer prijatia: potreba láskyplného a starostlivého vzťahu	41
4.7.4	Rozmer úžasu: kontakt s prírodou.....	41
4.7.5	Rozmer zasadzovania sa: potreba vytvoriť ľudskejšiu a spravodlivejšiu spoločnosť – konaním a obzvlášť službou	42
4.7.6	Rozmer uctievania: ticho, rozjímanie alebo modlitba (kontakt s nadprirodzenom).....	42
4.7.7	Záver	42
5	Niektoré inštitucionálne aspekty.....	46
5.1	Náboženská/duchovná otázka v rôznych typoch združení	46
5.2	Niektoré prvky súvisiace s charakterom skautského hnutia ako výchovného hnutia.....	48
5.2.1	Doplnková úloha vo vzťahu k iným vzdelávacím a výchovným agentom	48
5.2.2	Jednota Skautského hnutia.....	49
5.2.3	Nezávislosť Skautského hnutia	50
5.3	Poradenská úloha v Svetovej organizácii skautského hnutia.....	50
6	Záver, niekoľko ukazovateľov do budúcnosti	52
6.1	Z geopolitického a kultúrneho pohľadu.....	52
6.2	Z pohľadu Skautského hnutia	54
6.3	Záverom	57
	Zdroje	58
	Príloha 1: Uznesenia zo svetovej skautskej konferencie.....	69

„Budha povedal: ‚Nikdy neprestane na svete nenávisť skrz nenávisť, nenávisť prestane len skrz lásku.‘ Leží pred nami príležitosť, kde sebeckto a nepriateľstvo môžeme nahradiť dobrou vôľou a mierom pre budúcu generáciu.“¹

„Boh nie je nejaká prostoduchá osobnosť, ako by si mohli niektorí ľudia myslieť, ale obrovský Duch lásky, ktorý prehliada menšie rozdiely v podobe, viere či v náboženskej príslušnosti a požehnáva každého človeka, ktorý sa v rámci svojich schopností skutočne snaží o urobiť maximum pre to, aby mu slúžil.“²

„V náboženstve je to rovnaké ako v nacionalizme. Podpora vlastnej formy viery je správna a vhodná vec, ale stáva sa úzko sektárskou, keď neuznáva a neoceňuje dobré stránky iných denominácií. Ak sa nepozera so širším a prívětivým pohľadom na snahu druhých slúžiť Bohu, zlyháva pri dosahovaní Božieho kráľovstva na zemi.“³

„V nedávnej západnej histórii sa objavila divergentná tendencia, že ľudský život je fundamentálne alebo prirodzene „svetský“, a že náboženstvo je niečo navyše, čo sem-tam súvisí s ľudským štandardom. Tento pohľad sa však ukázal ako nepravdivý. Rôzne náboženské systémy skôr vyjadrili rôzne spôsoby, ako byť človekom. Nezaujatý historik nemôže inak, než povedať, že pre človeka bolo vždy príznačné hľadať zmysel života a formulovať tento zmysel prostredníctvom bizarnej alebo božskej symboliky.“⁴

1 ÚVOD

1.1 ÚČEL DOKUMENTU

V rámci série referenčných dokumentov Svetového skautského úradu teraz skúmame otázku „Skautingu a duchovného rozvoja“. Tento rozsiahly a komplexný predmet možno riešiť z niekoľkých rôznych hľadísk, z ktorých každý má svoje vlastné historické, ideologické a výchovné opodstatnenie.

Preto je o to viac potrebné špecifikovať ciele a metódu prístupu tak, aby si čitateľ mohol byť vedomý zámerov dokumentu hneď od začiatku.

Náš výskum sme začali niekoľkými otázkami:

- Aký je náboženský/duchovný svet dnešnej mládeže? Ako ho vnímajú? Existuje v ich živote ako nenahraditeľný, alebo ako periférny element?
- Akú úlohu zohrával duchovný rozvoj v Baden-Powellovom myslení? Aké tam mal miesto?
- Akú úlohu zohrával duchovný rozvoj v histórii skautingu? Aké riešenia priniesla Svetová konferencia na túto tému, aké boli najdôležitejšie fakty či problémy?
- Aké sú dôsledky týchto inštitucionálnych problémov? Ako sa hnutie zariadilo po organizačnej stránke, aby dosiahlo výchovné ciele a povinnosti?
- Ako vyzerajú budúce trendy náboženstiev ako takých a ich dosah na svet a na Skautské hnutie?

V celom dokumente sa budeme snažiť ukázať výnimočnú silu skautskej metódy pri presadzovaní a obohacovaní duchovného rozmeru mladých ľudí. Popritom sa tiež budeme

usilovať odpovedať na súvisiacu otázku, ktorá bola položená už mnohokrát: má WOSM (Svetová organizácia skautského hnutia) v skutočnosti „náboženskú politiku“ ako takú?

Vzťah medzi skautingom, prírodou a náboženskou skúsenosťou a úlohu náboženstiev a duchovných rodín v súčasnom svete vysvetlíme v dvoch odsekoch pre doplnenie tohto textu.

Tento dokument bol primárne určený výlučne pre národné skautské asociácie a ich lídrov, no napriek tomu ho adresujeme všetkým, ktorí spolupracujú so skautingom, či už na vnútroštátnej alebo medzinárodnej úrovni, bez ohľadu na náboženské alebo duchovné presvedčenie. Predpoklady plodného dialógu sú úprimnosť a transparentnosť. Dúfame, že čitatelia tohto dokumentu nájdu jasný odkaz myslenia hnutia, aby boli dialóg a spolupráca, ktorým sa WOSM v súčasnosti teší s ostatnými náboženstvami a prúdmi duchovného myslenia, posilnené a obohatené.

Ďalší bod: tento dokument nemá povahu encyklopédie a čitateľ by nemal na jeho stránkach hľadať 1001 epizód, ktoré by ohlasovali diskusie o duchovnom rozmere, klikárske hádky a mená protagonistov toho alebo onoho obdobia. Skôr je to historický prehľad, ktorý sa snaží zdôrazniť určité kritériá, a tým ťažisko našej témy: stálosť základných princípov hnutia, ktoré B.P. pôvodne vytvoril a následne ich Svetové skautské konferencie potvrdili a obohacovali po viac ako 90 rokov.

1.2 ZOPÁR VYSVETLIVIEK K TERMINOLÓGIÍ

V tomto dokumente sme použili štyri slová na označenie dvoch úzko súvisiacich „párov“. Na jednej strane máme *výchovu a rozvoj*, a na druhej strane *náboženstvo a spiritualitu* (resp. *duchovno*).

1.2.1 Výchova a rozvoj

Pokiaľ ide o slovo „rozvoj“, v tomto kontexte sa nepoužíva v zmysle ekonomického rozvoja, ale má sprostredkovať psychologický význam, t.j. „vývoj osobnosti“.

Pri „výchove“ sme po dôkladnom nahliadnutí do niekoľkých všeobecných aj špecializovaných slovníkov (napr. filozofických, psychologických, sociologických, atď.) našli určitú zhodu názorov a dve tendencie, podľa zohľadňovaných aspektov.

Prvá tendencia zdôrazňuje potrebu „sociálnej reprodukcie“. Napríklad: „Výchova bolo vždy sociálnym procesom, prostredníctvom ktorého sa komunita, spoločnosť alebo národ snaží odovzdať nastávajúcej generácii tie tradičné aspekty svojej kultúry, ktoré považuje za fundamentálne a nevyhnutne dôležité pre vlastné prežitie“.⁵

Druhé hľadisko sa týka „osobného rozvoja“. Bez podrobného opisu možno vývin (koncept prevzatý z biológie) definovať ako „celok postupných procesov, ktoré v danom poradí vedú organizmus k dospelosti“.⁶ Tento postoj zdôrazňuje koncept „osobného rozvoja“ a jeho prívrženci majú väčšiu tendenciu spájať sa s vývinovou psychológiou, pričom sa domnievajú že výchova je procesom výchovy: „odhaliť latentný potenciál dieťaťa“, inými slovami, podporovať „...rozkvet všetkých vlastností, ktoré kľúčia v deťoch“.⁷

Je dôležité poznamenať, že tento postoj je v súlade s filozofiou Jeana-Jacquesa Rousseaua v diele *Emil* (1762). „Rousseauove teórie získali praktické uplatnenie v niekoľkých experimentálnych školách... Basedow a Froebel v Nemecku, Pestalozzi vo Švajčiarsku, Horace Mann v USA, A.S.N. Summerhill v Spojenom Kráľovstve, Maria Montessori v Taliansku, O. Decroly v Belgicku a veľa ďalších“.⁸ „Progresívne výchovné

myšlienky a postupy vyvinuté v Spojených štátoch, hlavne vďaka Johnovi Deweyovi, boli spojené s európskou tradíciou po roku 1900. Dewey založil v roku 1896. Laboratórne školy na Univerzity of Chicago, aby otestoval platnosť svojich pedagogických teórií“.⁹

Hlavným cieľom bolo pre Deweyho „...vychovať ‚dieťa ako celok‘ – to znamená, venovať sa fyzickému a emocionálnemu, ako aj intelektuálnemu rastu.“ Škola slúžila ako laboratórium, v ktorom muselo dieťa aktívne participovať... „vykonávať úlohy, ktoré sa týkali učenia...“. Učebňa mala slúžiť ako „demokracia v mikrokozme“.¹⁰

Je potrebné poznamenať, že (a) tieto dva zdôraznené „aspekty“, t.j. sociálna reprodukcia a osobný rozvoj nie sú nevyhnutne v úplnej kontradikcii, aj napriek tomu, že za určitých okolností by mohli byť, a (b) formujú kontinuum, alebo aj „sivé“ pásmo, ktoré má niektoré oblasti tmavšie než ostatné, na škále medzi čiernym a bielym koncom.

Preto nie je prekvapujúce, že vďaka týmto školám myslenia vzniklo niekoľko kompromisov. Tu je jeden z najkratších a najjasnejších: „Výchova: činnosť, ktorej cieľom je rozvíjať potenciály jednotlivca, ktoré si cení sociálna skupina, do ktorej patrí.“¹¹ Ďalší príklad pochádza z *Dictionnaire de la Philosophie* a znie: „Cieľom výchovy je rozvinúť najprv inštrukcie, potom sociálnu adaptáciu a nakoniec slobodný a osobný úsudok.“¹²

V sekcii 3 uvidíme, že myšlienky B.P. o význame osobného rozvoja nemôžu byť jasnejšie.

1.2.2 Náboženstvo

Vzťah dvojice *náboženstvo/spiritualita* (resp. *duchovno*) je však nekonečne komplexnejší.

Začneme etymológiou. Podľa *Dictionnaire de Sociologie*, je slovo „náboženstvo“ „odvodené z latinského *religio*, a jeho etymológia je kontroverznou už od staroveku; *religio* pochádza zo slovesa *religare* ‚spojiť dokopy alebo zo slova *legere* ‚zhromaždiť‘ alebo zo slova *relegere*, čiže ‚zbierať‘.“¹³

Po uvedení niekoľkých definícií, ktoré objasnili historický vývin slova, Slovník *Le Robert Dictionary* definuje náboženstvo ako „systém presvedčení a vyznaní, ktorý implikuje súvislosť medzi vyšším princípom, ktorý je typický pre sociálnu skupinu...“¹⁴

Websterov univerzitný slovník (*Webster's Collegiate Dictionary*) okrem iných obsahuje aj dve relevantné definície: „1. Služba a uctievanie Boha alebo iného nadprirodzeného“ a „2. Osobný súbor alebo inštitucionalizovaný systém náboženských prístupov, presvedčení a vyznaní.“¹⁵

Diccionario Ilustrado de la Lengua Española (Ilustrovaný slovník španielskeho jazyka) definuje náboženstvo ako „súbor presvedčení a dogiem týkajúcich sa božstva, pocitov úcty a strachu z neho, z morálnych štandardov správania a rituálnych praktík na uctievanie božstva.“^{16*}

Definícia *Concise Oxford Dictionary of Sociology* (Stručného oxfordského slovníka sociológie) znie: „Náboženstvo je súbor presvedčení, symbolov a praktík (napríklad rituálov), založených na myšlienke posvätnosti, ktorý spája veriacich do spoločensko-náboženskej komunity. Posvätné je v protiklade so svetským, pretože nesie so sebou pocity úcty.“¹⁷

* *Diccionario Ilustrado de la Lengua Española* uvádza: „Conjunto de creencias o dogmas acerca de la divinidad, de sentimientos de veneración y temor hacia ella, de normas morales de conducta y de prácticas para darle culto“.

Vocabulaire technique et critique de la philosophie, uvádza: „Náboženstvo: A. Sociálna inštitúcia charakterizovaná existenciou komunity tvorenej jednotlivcami, ktorí sú spojení (1) uskutočňovaním určitých pravidelných obradov a osvojením určitých programov; (2) vierou, ktorá má absolútnu hodnotu a nedá sa s ničím porovnať, vierou, ktorú má komunita za cieľ zachovať; (3) uvedením jednotlivca do kontaktu s duchovnou silou, ktorá je nadradená človeku, silou, ktorá je koncipovaná ako rozptýlená, viacnásobná alebo jedinečná: Boh.“¹⁸

Všetky tieto definície majú spoločný jeden kľúčový faktor, či už ide o „nadprirodzené“, „vzťahy s vyšším princípom“, „vyššiu duchovnú silu“ alebo „božstvo“. Rudolf Otto, jeden z majstrov náboženského myslenia na začiatku 20. storočia, nazval **posvätným** to, „ktoré je spojené so všetkým, čo prevyšuje človeka, a ktoré podnecuje ešte viac než jeho rešpekt a obdiv, osobitnou vrúcnosťou“. Podľa Rudolfa Otta, posvätno prebúda v človeku „pocit, že je výtvorom“, pocit „numineux“ (z latinského „*numen*“), ktorý evokuje „božskú majestátnosť“). „Tento pocit zahŕňa prvok ‚strachu‘ pred absolútnou silou, prvok ‚záhady‘ pred nepoznateľným ... predmetom posvätného je sila ‚fascinácie‘, ktorá je pomerne jedinečná“.¹⁹

Po týchto rôznych vysvetleniach získaných z rôznych zdrojov môžeme súhlasiť iba s Jeanom-Pierreom Jossuom, ktorý v preambule apeloval na článok: „Kresťanstvo je **nesmierne** komplikované!“ a rozšíriť túto mienku aj na iné náboženstvá. S najväčšou úctou a intelektuálnou disciplínou sa však môžeme pokúsiť priblížiť „... k realite, ktorá je taká zložitá, že ju nemôže zvládnuť žiadna stelesňujúca a systematická vízia, a je taká nevyhnutná, že sa nikto nemôže vyhnúť určitej miere účasti“.²⁰

(Pozn.: Z historického hľadiska je pojem „náboženstvo“ spojený s pojmi „cirkev“ a „sekta“. Tento aspekt tu nerozoberáme, pretože by sme museli objasniť koncepty, ktoré majú náročné a zložité riešenie!).

1.2.3 Spiritualita/duchovno

Rozdiel medzi „duchovným“ a „materiálnym“ je evidentný v hovorovej reči. Ani tí najobyčajnejší ľudia nepotrebujú slovník aby pochopili, že „materiálny“ svet je viditeľným a hmatateľným svetom, ktorý dokážeme oceniť alebo uchopiť vlastnými rukami. Oproti tomu, „nehmotný“ alebo „nemateriálny“ svet je svetom „duchov“, a nemôžeme ho okúsiť či pochopiť samotnými zmyslami.

Erudovaný význam tentoraz podporuje populárne využitie. Napríklad slovník *Robert Dictionary* uvádza, že slovo „spirituálny“ pochádza z latinčiny „spirit(u)alis“ a ako definície uvádza:

„1. Filoz. pochádzajúci z ducha, nadväzujúci na ducha, ide o nezávislý princíp, ktorý odkazuje na ‚nehmotné, netelesné‘. Napríklad: duša predstavuje duchovnú realitu 2. Pochádzajúci alebo súvisiaci s dušou, božský, ako emanácia a reflexia nadradeného princípu. 3. Ktorý je súčasťou morálneho poriadku, nie je merateľný zmyslami a nepatrí do hmotného sveta. Duchovná sila (cirkev) a svetská sila (štát). Podstatné meno: Spiritualita a svetskosť. Duchovné hodnoty civilizácie“.²¹

Vocabulaire technique et critique de la philosophie definuje duchovnosť nasledovne: „A. Charakter toho, čo je duchovné (a nehmotné, alebo relatívne vo vzťahu k biologickým inštinktom). Napríklad: Spiritualita duše. B. Život duše (všeobecne v náboženskom význame tohto výrazu)“.²²

Rovnaký slovník tiež odkazuje na *spiritualizmus*, ktorý sa z ontologického hľadiska definuje ako „B. Doktrína, podľa ktorej existujú dve radikálne odlišné substancie, jedna z nich je duša,

ktorej základné vlastnosti sú myšlienka a sloboda; druhá je hmota, ktorej základné vlastnosti sú rozsah a úplná mechanická komunikácia pohybu (energie)^{.23}

Ten istý slovník uvádza ďalšiu definíciu *spiritualizmu* ako „A. Doktrínu, ktorá tvrdí, že: (1) Zo psychologického hľadiska, reprezentácie, intelektuálne operácie a činy vôle nie sú úplne vysvetliteľné fyziologickými javmi; (2) z etického a sociologického hľadiska, že v človeku a spoločnostiach sú dva druhy účelov, ktoré sú odlišné a čiastočne dokonca protichodné: jeden reprezentuje záujmy živočíšnej povahy, druhý striktne záujmy ľudského života“.²⁴ A na záver je tu citát E. Bersota: „Človek je telo i duša, duša je nadradená telu vlohami a osudom, to je základný princíp spiritualizmu...“.²⁵

Nebudeme uvádzať všetky detaily, no toto je dôvod, prečo ľudia spomínajú *duchovný svet* verzus *materiálny svet*, *spiritualitu* verzus *materiálnosť*, a *spiritualizmus* v opozícii k *materializmu*.

Slovník *Webster's Collegiate Dictionary* uvádza niekoľko definícií spirituality: „niečo, čo v cirkevnom práve patrí cirkvi alebo kňazovi ako také; citlivosť alebo oddanosť k náboženským hodnotám; kvalita alebo stav duchovnosti“. „Spiritúálne“ je definované, okrem iného, ako: „týkajúce sa ducha, pozostávajúce z neho alebo ovplyvňujúce ducha;... týkajúce sa posvätných záležitostí;...skôr cirkevný než laický či svetský...; týkajúce sa náboženských hodnôt...; týkajúce sa nadprirodzených bytostí alebo javov...“.²⁶

* * *

Toto je zopár definícií, ktoré nám pomôžu zistiť, ako je na tom terminológia používaná odborníkmi v tejto oblasti. Je však potrebné uznať, že pri každodennom používaní sa slovo „duchovno“ alebo „spiritualita“ väčšinou používa v druhom význame uvedenom v *Le Robert*: „Duchovno... súbor presvedčení a praktík týkajúcich sa duchovného života; konkrétny vzor takýchto presvedčení a praktík; napríklad, františkánska spiritualita“.²⁷

To je tiež význam, ktorý uviedli Raymond Darricau a Bernard Peyrous vo svojej knihe *Histoire de la Spiritualité*, ktorá opisuje kresťanskú spiritualitu od svojho počiatku, cez stredovek až po modernú, súčasnú dobu.²⁸ Títo dvaja autori majú spoločnú dlhú tradíciu, ktorá zaplnila celé knižnice...

Podobne sa aj I. V. Cully stotožňuje s týmto názorom vo svojom článku *Spirituality and Spiritual Growth* (Duchovno a duchovný rozvoj): „Duchovno môžeme opísať, no nemožno ho ľahko definovať, pretože jeho hranice sú široké. Je to pocit spojenia s tým, čo je väčšie ako my sami, no môžeme sa k tomu priblížiť. Niektorí vnímajú duchovno v okolí alebo v sebe. Môže byť osobné alebo neosobné, môžeme ho volať Boh, sila alebo prítomnosť.“ Autor pokračuje: „Veľa ľudí hľadá niečo lepšie, ako každodennosť, a to nazývame ‚duchovnom‘“. Na záver uvádza: „Duchovný rozmer nájdeme vo všetkých náboženstvách, od veľkých svetových náboženstiev až po tie, ktoré sa dnes označujú za animistické“.²⁹

Na záver sa I.V. Cully odvoláva na biblické žalmy v Starom zákone a neskrývané emócie, ktoré vyjadrujú žalmistov zápas s Bohom, dôrazný jazyk, vyvrcholenie vyjadrenia dôvery a nádeje a uvádza: „Tu je *bezpečná viera, ktorá je samotnou podstatou duchovna*“.³⁰

* * *

Ďalší pohľad na „duchovno“ prezentovali G.Cashmore a J.Puls v článku *Spirituality in the Ecumenical Movement* (Duchovno v ekumenickom hnutí). Na úvod pozorovali, že ekumenické hnutie je „...taktiež miesto, kde sa stretáva viacero foriem spirituality“. Ďalej skúmali rôzne vplyvy, ktoré viedli k reformulácii konceptu spirituality. Patria sem:

- „holistickejší prístup k teológii“,
- „nové zameranie v biblických štúdiách“,
- „väčšie povedomie o potrebe meditačných disciplín“,
- „prepojenie mnohých náboženských tradícií a kultúr“,
- „zmysel pre potreby samostatných identít spolu s realizáciou globálneho prepojenia“
- „podnet mnohých obnovovacích hnutí...“.

Autori veria, že tento nový koncept (v ekumenickom hnutí) by sme mali vnímať ako „...integrovanejší a integračný rozmer života a viery... spiritualitu ako úplnú cestu životom. Dogma a teológia sú vnímané racionálne a intelektuálne; duchovno sa často označuje za ich zážitkový náprotivok“. Neskôr však navrhujú úplnú definíciu: „Duchovno... je spôsob, akým ľudia prijímajú kresťanstvo, aby naplnili svoje kresťanské poslanie. Zahŕňa duchovenstvo a bohoslužbu, vzťahy, životný štýl, modlitbu a reakcie na politické a spoločenské prostredie...“.³¹

* * *

Doteraz sme hovorili o duchovne v priamom súvisi s náboženstvom. Môže však existovať „nenáboženská“ spiritualita bez explicitnej súvislosti s konkrétnym náboženstvom? V súčasnom kontexte, obzvlášť v západných krajinách, ktoré sa vyznačujú sekularizáciou a rozpadom a/alebo rekonpozíciou náboženskej panorámy (pozri sekcia 2, najmä body 2.3. a 2.4.), možno preformulovať otázku takto: Čo je zmyslom života? alebo, Čo okrem Boha dáva životu zmysel?

Odpovede boli rôzne:

- zmysluplné vzťahy (starostlivosť a láska) s ľuďmi dávajú životu zmysel
- altruizmus: obetovanie sa pre druhých dáva životu zmysel
- starostlivosť o celkové prostredie, o celú sieť života
- uvedomovať si svoj pôvod, aby sme vedeli, kam patríme
- krása môže byť aj vnútornou hodnotou (a vnútorne ocenená)
- byť zameraný na seba, aby sme vedeli, kam sami kráčať (a nenechať iných o nás rozhodovať, atď.)
- vedieť, ako nájsť svoje miesto vo vesmíre
- mať hodnoty; nádej dosiahnuť, usilovať sa o to, čo životu dáva zmysel.³²

Na záver ešte poznamenáme dve veci:

(1) Tento zmysel života (bez ohľadu na to, aký môže byť) je kultúrne podmienený. Inými slovami, nebude taký istý pre ľudí v kultúre charakterizovanej sebaopieraním a asketickým odriekaním si, ako v kultúre charakterizovanej presadzovaním vlastného ega a individualistickými tendenciami.

(2) Nepochybne existuje veľa ľudí, pre ktorých budú vyššie uvedené odpovede mimoriadne neuspokojivé. Uviedli sme ich, aby sme ukázali komplexnosť terminologických problémov, s ktorými sme sa stretli a predstavili rozsah interpretácií od odborníkov, ktorí uvažovali o tejto

problematike. Tento problém je komplikovaný a budeme ho v rámci dokumentu rozoberať z viacerých uhlov. Momentálne stačí povedať:

- že skauting má vlastný spôsob, akým predstavuje a rozvíja duchovný rozmer medzi mladými ľuďmi (pozri sekciu 4), a
- že podľa Stanov WOSM nemôže byť fráza z kapitoly 1 „povinnosť voči Bohu“ explicitnejšia: „dodržiavanie duchovných princípov, vernosť náboženstvu, ktoré ich vyjadruje a prijatie povinností, ktoré z tohto plynú.“

Mali by sme tiež zdôrazniť, že na účely tohto dokumentu bude menej dôležité stanoviť teoretický rozdiel medzi duchovnom a náboženstvom než preukázať, v čom spočíva vplyv skautingu. Ako uvidíte ďalej v sekciách 4 a 6.2., tento vplyv je viac o *duchovne*, ktoré „praktizujeme, žijeme a cítime“ než systematickom, racionálnom a štruktúrovanom učení *náboženstva*.

1.2.4 Zopár doplňujúcich pripomienok

Ak chceme pre potreby tohto dokumentu vyjadriť že, „*náboženský/duchovný*“ rozmer nemožno redukovať a odlišuje sa od iných rozmerov (napríklad kognitívne, afektívne alebo sociálne atď.), musíme dať medzi tieto dve slová „lomku“. V iných prípadoch budeme slová rozlišovať, aby odrážali dve skutočnosti, ktoré sa niekedy môžu zhodovať, no nemusia sa nevyhnutne prekrývať.

Navyše si veľmi dobre uvedomujeme, že takéto nuansy môžu stratiť niečo z ich špecifickosti, keď sú pôvodné francúzske pojmy preložené do iných jazykov. Navyše, pretože jazyk je podľa definície nástrojom komunikácie, môže sa stať, že ak sa používa vo viacerých krajinách (napríklad ako španielčina či portugalčina), výrazy používané v jednej krajine môžu znieť zvlášťne či priam nesprávne v inej krajine. Mali by sme sa však zdržať používania týchto slov, keď ide skutočne o najvhodnejšie pojmy, ktoré sú k dispozícii?

Treba tiež poznamenať, že okrem slova „náboženstvo“, použijeme niekedy výrazy ako „prúdy myslenia“, „rodiny myslenia“, „duchovná rodina“, „spoločenstvo veriacich“, a tak ďalej. Ani jeden z týchto výrazov sa nepoužíva v hanlivom alebo pohrdavom zmysle, môže však dôjsť k tomu, že význam nebude úplne totožný s významom, ktorý používa náboženská skupina pre vlastnú definíciu.

2 MLADÍ ĽUDIA V SÚČASNOSTI A NÁBOŽENSKÝ/DUCHOVNÝ ROZMER

2.1 NIEKOĽKO ÚVODNÝCH POZNÁMOK

“Svetový akčný program pre mládež na rok 2000 a ďalej“ odhaduje počet mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov približne na 1,3 miliardy alebo 18% celosvetovej populácie.³³

Nie je možné vymedziť hranicu medzi spoločenským a kultúrnym svetom, v ktorom sa v súčasnosti mladí ľudia nachádzajú a náboženským/duchovným svetom, pretože druhý spomenutý svet je súčasťou prvého. V skutočnosti však spôsob, akým mladý človek chápe náboženský/duchovný rozmer vo svojom živote, nemôžeme vnímať izolovane, pretože je ovplyvňovaný tým, ako chápe celý svoj život.

Ako vyzerá súčasná mládež? Prvou odpoveďou by mohlo byť, že je komplexná, pluralitná, veľmi rozmanitá a nejednotná.

Koniec koncov, čo má spoločné mladý nezamestnaný Ind alebo absolvent pakistanskej univerzity, na ktorých čaká buď nezamestnanosť (ktorá mu bráni rozbehnúť kariéru) alebo zle zaplatené podradné zamestnanie bez perspektívy s Európanom, Američanom alebo Kanadčanom, ktorí majú široké spektrum možností, majú pocit, že nič nie je nemožné a musia si len vybrať najlepšie zamestnanie, ktoré im zabezpečí kariérny úspech?

A čo v rámci jednej krajiny? Má niečo spoločné geniálny absolvent zo São Paulo s úbohým, mladým krajanom zo severovýchodu, ktorý nedokázal dokončiť ani základnú školu?

Samozrejme, že medzi týmito extrémami existuje celý rad medzičlánkových situácií.

No predsa len, nemajú títo mladí ľudia niečo spoločné? Samozrejme, že majú! Všetci sa narodili v historickom období obrovskej sociálnej, politickej, ekonomickej a technologickej zmeny. Sami sú hybnou silou, príjemcami a zároveň obeťami tejto zmeny. Žijú v globalizovanom prostredí, ktoré má pozitívny aj negatívny vplyv, experimentujú s komunikačnými technológiami a dýchajú konzumnú, pragmatickú a veľmi často aj materialistickú atmosféru. Všetci dúfajú, že v spoločnosti budú hrať aktívnu úlohu, všetci veria v lepší život a v neposlednom rade, hlboko v srdci túžia po šťastí.

V snahe popísať duchovný/náboženský svet dnešných mladých ľudí budeme postupne pokračovať prostredníctvom nasledovných odhadov. Najskôr spravíme rýchly prieskum kontinentov (t.j. hlavné geograficko-kultúrne oblasti sveta), následne sa bližšie pozrieme na otázky ohľadom hlavných trendov v duchovnom/náboženskom svete. Nakoniec predstavíme niekoľko hlavných vlastností duchovného/náboženského sveta dnešných mladých ľudí pomocou výskumu uskutočneného odborníkmi v tejto oblasti.

Mali by sme tiež pridať pár slov o duchu, v ktorom sme písali túto časť. Pokiaľ je to možné, vyhli sme sa posudzovaniu prínosu samotných náboženstiev a ich nasledovníkov alebo veriach. Uvedomujeme si význam náboženstva ako sociálneho faktoru, kultúrneho fenoménu, a nemôžeme ignorovať – aj keď to zďaleka nie je účelom tohto dokumentu – že „v budúcnosti bude posvätnosť podstatnou súčasťou svetovej geopolitickej scény“.³⁴

2.2 RÝCHLY PRIESKUM KONTINENTOV (T. J. OHĽADOM NAJVÄČŠÍCH GEOGRAFICKO-KULTÚRNYCH OBLASTÍ SVETA)

Skutočnosť, že sa človek narodí tu alebo tam, do určitej miery *podmieňuje* (avšak pozor, *nepredurčuje!*) náboženské vyznanie dieťaťa alebo mladého človeka. Ten, ktorý sa narodil v Poľsku alebo v Kolumbii, bude pravdepodobne zo sociologického hľadiska „katolík“, podobne ako ten, ktorý sa narodil v Grécku bude pravdepodobne „pravoslávny“, zatiaľ čo narodený v Saudskej Arábii bude s najväčšou pravdepodobnosťou moslim. Je zrejmé, že toto pozorovanie je opodstatnené len na začiatku, pretože vo svete, ktorý sa mení, je pluralistický a konfrontovaný všetkými druhmi migračných hnutí, nemôže nik s istotou tvrdiť, ako bude pristupovať k „svojmu“ náboženstvu po zvyšok života! Sociológovia si myslia, že „....ak sa potvrdí nárast pluralizmu, ktorý sa podpisuje na našej spoločnosti...“ členstvo v cirkvi bude „....čím ďalej, tým viac záležitosťou osobnej voľby a čím ďalej, tým menej dôsledkom narodenia...“.³⁵

Napriek tomu existuje fenomén podmieňovania, a aby sme ho dokázali identifikovať čo najlepšie, mali sme pocit, že by bolo zaujímavé a nápomocné začať veľmi rýchlym, no žiaľ veľmi zjednodušeným prieskumom zahŕňajúcim hlavných náboženských skupín po celom svete, a to nasledovne:

- **Afrika.** Na kontinente sú spolu tri hlavné duchovné prúdy: moslimovia, ktorí dominujú na severe, kresťania, ktorí dominujú v strede a na juhu a animisti, ktorých pomenovanie sa líši vzhľadom na etnickú skupinu a krajinu. Poslední menovaní sú „prívrženci tradičných náboženstiev, ktorí praktizujú uctievanie niekoľkých bohov alebo duchov a uctievať predkov za pomoci mágie, ktorá slúži ako prostriedok na ovládanie sveta s pomocou obyvateľov posmrtného sveta“.³⁶

Treba podotknúť, že *náboženský synkretizmus* – ktorý kombinuje rôzne prvky rôznych náboženstiev – je v Afrike veľmi rozšírený, takže viera a praktiky moslimských a animistických náboženstiev alebo kresťanov a animistov sú často v niektorých populáciách úzko späté.

- **Ázia.** Pôsobivá mozaika národov, náboženstiev a kultúr v Ázii – pestrejšia ako kdekoľvek inde – robí z kontinentu stelesnenie diverzity, so sunitskými moslimami na západe, šiitskimi moslimami v Iráne, sunitskými moslimami v Pakistane, Bangladéši, Indonézii, Malajzii a značnou menšinou v Indii. V Indii a Nepále prevláda hinduizmus, zatiaľ čo budhizmus tvorí veľkú väčšinu v Butáne, Srí Lanke, Burme (Mjanmarsku), Kambodži, Thajsku a Japonsku a je ho o niečo menej v Laose, Vietname a Taiwane. V Číne napríklad oficiálne štatistiky uvádzajú, že tri štvrtiny populácie sú „bez vyznania alebo ateisti“, niektoré štúdie však preukazujú, že 20% populácie sa spája s „čínskym náboženstvom“ alebo „ľudovým náboženstvom“, čo je zmes konfucianizmu, uctievania predkov, taoizmu, niekoľkých budhistických obradov a praktík spojených s veštením, mágiou a čarodejníctvom.³⁷ Toto náboženstvo má tiež nasledovníkov medzi viac než polovicou obyvateľov v Singapore, Hong Kongu a Taiwane. Austrália a Nový Zéland sú z veľkej časti kresťanské, sú tam tri hlavné skupiny: katolíci, reformovaní protestanti a anglikáni. Podobne sú na tom aj malé ostrovy v Tichom oceáne. Výnimkou je Fijí, kde sa populácia delí medzi kresťanstvo a hinduizmus.

- **Arabský svet.** Počnúc Mauretániou na západe, smerom na sever do krajín Maghrebou, Lýbie a Egypta majú všetky krajiny Blízkeho východu (s výnimkou Izraelu) spoločnú „jednu vlastnosť, ktorá rozhodujúco poznačuje realitu náboženstva v tejto obrovskej geografickej oblasti: dominantný význam islamu“.³⁸ Nemalo by sa zabudnúť na to, že „arabský svet“ a „moslimský svet“ sa neprelínajú, pretože druhé menované má väčší rozsah ako to prvé. Takže v skutočnosti moslimský svet nie je rozšírený len o Turecko, ale aj (ako bolo

spomenuté vyššie pri Ázii) veľa krajín, ktoré sa rozprestierajú na západ, ako Indonézia, ktorá je najľudnatejšou krajinou zo všetkých moslimských štátov.

- **Severná Amerika.** Kresťania tvoria veľkú väčšinu, reprezentujú viac než 87% obyvateľov; z toho 36% protestantov a 33% katolíkov. V USA je okolo 200 miliónov kresťanov, čiže 88% populácie. Tento počet tvorí 40% reformovaných protestantov, 30% katolíkov, 2,4% anglikánov a 2,2% pravoslávnych. Avšak prívál imigrantov z Latinskej Ameriky má pravdepodobne vplyv na tieto údaje, najmä vo vysokom podiele katolíkov.³⁹ Treba vyzdvihnúť fakt, že „najväčšia koncentrácia židov na svete je v USA a je dvojnásobná oproti Izraelu. Aj v prípade, že by tvorili len 3% populácie, židia majú významnú silu v americkom živote”.⁴⁰ Dôležitý je aj fakt, že „islamská komunita výrazne narástla vďaka obráteniu Afroameričanov”.⁴¹

- **Latinská Amerika.** Jeden údaj stačí na označenie duchovnej „farby” tohto kontinentu. Približne 400 miliónov latinsko-amerických kresťanov tvorí 93% populácie a 88% sú katolíci.⁴² Kresťanstvo, ktoré priniesli pyrenejskí osadníci, „hlboko poznačilo populáciu, ktorú prirodzene priťahujú nadprirodzené hodnoty a život v spoločenstve. Výrazy spojené s vierou – radostné slávnosti, procesie, kult svätých a mŕtvych, malé oltáre doma a na verejných miestach – patria do populárnej náboženskosti, ktorá obsahuje stopy starovekej viery a mýtov”.⁴³ Laici zohrávajú veľmi dôležitú rolu ako katechéti alebo organizátori liturgických slávností, podstatné sú však aj ale aj miestne komunitné organizácie, kde sú celkom často v prvej línii práve laici. Náboženský synkretizmus, – ktorý je bežný v Brazílii a andských krajinách, kde je veľa indiánskych obyvateľov – je výsledkom neustáleho niekoľko storočného prelínania sa medzi pôvodnými Indiánmi, černochochmi a bielymi osadníkmi počas histórie. V mnohých prípadoch ide o formálne katolícke populácie, ktoré si zachovali animistické praktiky, pôvodom z predkolumbovského obdobia.⁴⁴ Je potrebné spomenúť aj rastúce množstvo siekt, väčšinou z USA, ktoré niekedy disponujú značnými materiálnymi prostriedkami.

Aj keď je Karibik z geografického hľadiska súčasťou amerického kontinentu, zachoval si svoj vlastný charakter. Najdôležitejšou vlastnosťou je „zachovanie nezápadných náboženských tradícií, hlavne tých, ktoré majú africký a karibský pôvod“, spolu s náboženstvami, ktoré priniesli kolonizátori.⁴⁵

- **Západná Európa.** Aj Európa predstavuje územie veľkej diverzity. V škandinávskych krajinách – v Dánsku (vrátane Grónska), vo Fínsku na Islande, v Nórsku a Švédsku – patrí formálne viac než 90% populácie do luteránskej cirkvi.⁴⁶ V krajinách Beneluxu, Belgicku a Luxembursku je 90% katolíkov, zatiaľ čo katolícka cirkev a reformovaná cirkev si takmer rovným dielom delia 85% populácie Holandska.⁴⁷ V Nemecku sa hlási asi 35% populácie k protestantizmu, 35% je katolíkov, zhruba 4% sú moslimovia a pár tisíc sa hlási k judaizmu.⁴⁸ V Írskej Republike je prevažná väčšina katolíkov, ale v Severnom Írsku (časť Spojeného kráľovstva) je to oveľa zložitejšie a počet katolíkov a protestantov je približne rovnaký. „Hoci Anglicko a Škótsko založili ‚štátne‘ cirkvi, obe krajiny spolu s Walesom sú v súčasnosti značne sekulárne“ (rovnako ako väčšina západoeurópskych krajín).⁴⁹ Oveľa jednoduchší obraz nájdeme v „latinskej“ Európe - v Španielsku, Francúzsku, Taliansku, na Malte a v Portugalsku, a malých štátoch ako Andorra, San Marino, Monako a Vatikán, kde katolíci tvoria majoritných 75% až 99%. Napriek tomu treba však poznamenať, že „moslimská civilizácia je súčasťou španielskeho dedičstva“ a že „s príchodom prisťahovalcov sa islam stal druhou najväčšou náboženskou skupinou vo Francúzsku, hovoriac v číslach”.⁵⁰

Švajčiarsko, ktoré má dlhú históriu konfliktov medzi vierovyznaniami, má teraz viac katolíkov (54%) než protestantov (43%). Rakúsko má 88% katolíkov a veľmi malú protestantskú menšinu.⁵¹

Grécko – historická pripomienka: V roku 1054 sa Byzantská ríša odtrhla od západu. Okrem teologických otázok ako takých bol tento rozkol ovplyvnený politickými nátlakmi, ktoré sa vyvíjali od korunovácie Karola Veľkého.⁵² V priebehu storočí si Grécko udržalo kontinuitu s byzantskou tradíciou. Medzi 13. a 15. storočím prebehlo duchovné prebudenie, a ďalšie prebudenie, tentokrát národné aj duchovné, prebehlo v 17. storočí. „Od roku 1833 vyhlásili biskupi nezávislosť gréckej cirkvi vo vzťahu k patriarchátu v Konštantínopole, ktorú odsúhlasili v roku 1850. V roku 1864 bola pravoslávna cirkev vyhlásená za štátne náboženstvo.“ „Grécka pravoslávna cirkev si uvedomuje svoje povinnosti a kontinuitu pravoslávnej viery už od začiatku kresťanstva“, avšak „grécke kresťanstvo je vo všeobecnosti znepokojené modernými výzvami, ktorými je konfrontované“.⁵³

Turecko „je jedinou moslimskou krajinou na svete, ktorá sa oficiálne vyhlásila za sekulárny štát“. História Turecka bola od 20. rokov minulého storočia plná konfrontácií a kompromisov medzi úradmi, ktoré propagujú „republikánsky islam v súlade s ideálmi rozvoja a pripodobňovania sa Západu“, a tlak sociálnych zborov, ktoré sa „deň za dňom pokúšajú zasahovať do sekularizmu vyhláseného štátom“. Dnes pozorovatelia otvorene hovoria o „opätovnej islamizácii Turecka“, avšak tento proces nie je ani zďaleka jednoznačný.⁵⁴

Cyprus – ostrov, ktorý je rozdelený na dve časti: na severnú, kde sú moslimsko-cyperskí Turci (cca 18%) a na južnú, kde sú pravoslávno-cyperskí Gréci (cca 78%).

• **Stredná a východná Európa.** Situácia v krajinách niekdajšieho marxistického režimu plne odôvodňuje ich zaradenie do osobitnej sekcie. Začneme s niekoľkými vlastnosťami, ktoré majú spoločné:

- Vo väčšine týchto krajín nájdeme ideologické vákuum a nedostatok referenčných bodov. Niektoré cirkvi utrpeli vážnu kritiku pre kompromitujúce konanie voči minulým komunistickým režimom a oficiálne schválená indoktrinácia ateizmu zanechala vážne následky.
- Na druhej strane nesmieme prehliadnuť „zmysel pre národnú identifikáciu a kultúrne a morálne uspokojenie“, ktoré poskytlo náboženstvo a cirkvi v strednej a východnej Európe počas vlády komunizmu.⁵⁵ V skutočnosti, okrem očakávaní obyvateľov, že dôjde k minimálnemu blahobytu (ktoré režim nedokázal uspokojiť), existovala aj silná túžba po slobode, ktorú sa cirkvi snažili presadiť. Dobrým príkladom je Poľsko, kde bašta katolicizmu par excellence vďaka vyše 90% nasledovníkov a spoločenskému a politickému vplyvu umožnila cirkvi čeliť marxizmu približne pol storočia. Tento vplyv pravdaže narástol po zvolení poľského pápeža v roku 1978.

Pokiaľ ide o bývalé Československo, Slovensko je tradične katolícke, zatiaľ čo Česká republika bola poznačená protestantským vplyvom, hlavne v Čechách a na Morave.⁵⁶

V Maďarsku je 54% katolíkov a 22% protestantov, prevažne kalvinistov.⁵⁷

V Bulharsku, ktoré je prevažne slovanské, prevláda pravoslávna cirkev, tak ako v Rumunsku, ktoré si v priebehu storočí zachovalo latinské korene. Pôvodne bolo pokresťančené podľa byzantsko-slovanskej tradície. „Rumunčina sa stala oficiálnym liturgickým jazykom v roku 1862 a autokefáliu vyhlásenú v roku 1865 uznal patriarchát v Konštantínopole o 20 rokov neskôr.“⁵⁸

Medzi štátmi, ktoré vznikli po rozpade bývalej Juhoslávie, sú Slovinsko a Chorvátsko prevažne katolícke, v Bosne a Hercegovine sú moslimské, katolícke a pravoslávne skupiny. Vo Zväzovej republike Juhoslávie (Srbsko a Čierna Hora) „je majoritným náboženstvom srbská pravoslávna cirkev a k tomu aj početná moslimská a malá rímskokatolícka minorita.“⁵⁹ Okrem toho vzniklo v Kosove s moslimskou majoritou nacionálne hnutie proti Srbsku. V Severnom Macedónsku, „je macedónsko-pravoslávne kresťanstvo majoritným náboženstvom a moslimovia sú menšinou“.⁶⁰

Albánsko. Počas obdobia marxizmu sa viedla silná ateistická propaganda a takmer 75% obyvateľov bolo ateistami alebo bez vierovyznania. Novšie dáta naznačujú nasledovné čísla: „... islam 70%, grécka pravoslávna cirkev 20%, rímskokatolícka cirkev 10%“.⁶¹

V Estónsku „je väčšinovým náboženstvom luteranizmus, minoritnými zas ruská pravoslávna cirkev a baptizmus“.⁶² V Lotyšsku „sú hlavnými náboženstvami luteránske, rímskokatolícke a ruské pravoslávne“;⁶³ zatiaľ čo v Litve „je najväčšie rímskokatolícke, a ruské pravoslávne a luteránske sú minoritné“.⁶⁴

• **Eurázia.** Do 17. storočia siahali Moskovské kniežatstvá „... až na pobrežia Tichého oceánu a kaukazské pevnosti“. Toto rozsiahle územie zahŕňalo tak rôznorodú populáciu, že pripomínalo „... Babylon spolunažívania veľkých ustálených náboženstiev (pravoslávne, islam, judaizmus), ale aj budhizmu a šamanizmu“.⁶⁵

Ruskú pravoslávnu cirkev – jednoznačne najväčšiu cirkev v Rusku – reprezentuje moskovský patriarchát a v roku 1997 sa počet veriacich odhadoval na 24 miliónov vo viac ako 14 000 farnostiach. Taktiež má pod kontrolou viac než 119 eparchií, z ktorých 59 sa nachádza v Rusku a zvyšok v Bielorusku, na Ukrajine, v Kazachstane, Moldavsku, Uzbekistane, pobaltských štátoch a v mnohých vzdialených miestach, napríklad v New Yorku či Japonsku. V Rusku žije aj približne 14 miliónov moslimov, viac než milión protestantov a okolo 600 000 židov.⁶⁶

Na Ukrajine je najväčšia pravoslávna cirkev, ktorá sa v roku 1996 rozdelila na tri časti: ukrajinskú pravoslávnu cirkev spadajúcu pod ruskú pravoslávnu cirkev v Moskve, ukrajinskú autonómnu pravoslávnu cirkev a ukrajinskú pravoslávnu cirkev kyjevského patriarchátu. Katolicizmus má silné zastúpenie najmä v západnej polovici krajiny.⁶⁷ Východnú katolícku cirkev s východnou liturgiou, ktorá je historicky podriadená Vatikánu, násilu zlúčili s pravoslávnu cirkvou počas existencie Sovietskeho zväzu.⁶⁸ Problém bol definitívne vyriešený v roku 1991: „... keď pápež vysvätil 10 biskupov“.⁶⁹

V Bielorusku je najväčšou cirkvou pravoslávna cirkev s približne 31-percentným zastúpením bieloruských veriacich. Rímskokatolícki tvoria 18%.⁷⁰

V krajinách strednej Ázie, ktoré sú členmi Spoločenstva nezávislých štátov, sú prevažne sunnitskí moslimovia: 70% v Kirgizsku, približne 90% v Turkménsku, 80% v Tadžikistane a podobné percentá platia aj pre Kazachstan a Uzbekistan.⁷¹ Musíme poznamenať, že pred pádom ZSSR bola väčšina inštitucionálnych sietí mešít v týchto krajinách zbúraná⁷² a rekonštituovaná po roku 1990 – napríklad Kazachstan mal v roku 1990 iba 63 mešít, no v roku 1996 ich už mal viac než 4000.⁷³

V Zakaukazsku je každá krajina odlišná. V Gruzínsku má gruzínska pravoslávna cirkev vlastnú inštitúciu, na ktorej čele stojí katholicos [Patriarcha] Ilja II, ktorý sídli v Tbilisi.⁷⁴ V Azerbajdžane je 92% moslimov (najmä šiitov), zvyšok patrí do ruskej pravoslávnej cirkvi a arménskej apoštolskej cirkvi.⁷⁵ Arménsko prijalo kresťanstvo v roku 301 n.l. a stalo sa tak prvým kresťanským národom na svete. Na čele arménskej apoštolskej cirkvi stojí katholicos

(Karekin II), ktorý je duchovným vodcom všetkých arménskych komunít, ktoré majú spolu 7 miliónov veriacich na celom svete. Štyri milióny z nich sú v diaspóre. 70% populácie sa hlási k arménskej apoštolskej cirkvi.⁷⁶

V Moldavsku „patrí väčšina obyvateľov do moldavskej pravoslávnej cirkvi“.⁷⁷

* * *

Zhrnutie pozorovaní:

Čitateľ si v tejto časti všimne, že priestor pridelený každému geopolitickému regiónu sa mierne líši. Nie však preto, že by si jeden zaslúžil väčšiu pozornosť ako druhý. Skutočný dôvod je jednoduchý: čím bola situácia (relatívne) homogénnejšia, tým ľahšie bolo ju opísať v rozmedzí pár riadkov. Nadmieru komplikované situácie si však vyžadujú podrobnejšie vysvetlenia a v niektorých prípadoch aj odkaz na historickú situáciu, ktorá rozdiely zapríčinila.

Ako je možné vidieť v sekcii 1.2.2 vyššie, každé náboženstvo má určitý počet právd, v ktoré je potrebné veriť, morálnych zásad, podľa ktorých je potrebné sa riadiť, obradov, ktoré sa vykonávajú počas bohoslužieb a istú organizovanú komunitu stálych veriacich. V ideálnom svete by všetko bolo relatívne jednoduché: členstvo v takejto komunite by viedlo k morálnemu správaniu, zúčastňovaniu sa na bohoslužbách a aktívnemu zapájaniu sa do chodu komunity. Lenže ako vieme, takto to v skutočnosti vôbec nie je!

V „skutočnom“ svete v jednej krajine chodí pravidelne do kostola len pár tisíc veriacich, hoci je náboženstvo v krajine majoritným. V druhej ide aktívna viera ruka v ruke s voľnejšou morálkou. V tretej sa zasa „oficiálne“ náboženské pravdy miešajú s množstvom prvkov z iných kultúr, čím vzniká jasná forma náboženského synkretizmu. A v ďalšej ustupujú pôvodné bohoslužby novým vymysleným rituálom alebo praktikám skresleným nábožnosťou, ktorá je práve v móde, hraničiacou s mágiou atď.

Podobné javy prediskutujeme v sekciiach 2.3 a 2.4 nižšie. Samozrejme, mohli sme ich uviesť do tejto sekcie, ale veľkosť dokumentu nám nedovoľuje zachádzať do detailov. Potrebovali by sme hrubánsku knihu, dokonca možno celú encyklopédiu! Skutočným zmyslom panorámy, ktorú prezentujeme, je (napriek jej mnohým nedostatkom) otvoriť okno neobyčajnej rozmanitosti a komplexnosti náboženských, resp. duchovných svetov v súčasnej spoločnosti a poslúžiť ako pozadie pre nasledujúce dve sekcie.

2.3 NIEKOĽKO ZÁKLADNÝCH OTÁZOK O NÁBOŽENSTVÁCH A PRÚDOCH DUCHOVNÝCH MYŠLIENOK V MODERNOM SVETE

V plnej miere si uvedomujeme, aké necitlivé by bolo opísanie situácie v súčasnej dobe najväčších náboženstiev sveta (ako sme práve urobili) na celom kontinente len niekoľkými ťahmi pera v pár odsekoch. Pozrime sa preto na ich stav z iného, povedzme, systematickejšieho uhľa pohľadu a opýtajme sa samých seba niekoľko základných otázok.

1. Čo najväčšie svetové náboženstvá/prúdy duchovných myšlienok predstavujú, ak sa na ne pozrieme z kvantitatívneho hľadiska?

Spoločne majú najväčšie svetové náboženstvá (kresťanstvo, islam, hinduizmus, budhizmus a prírodné náboženstvá – animizmus a iné) približne 4 miliardy členov. Ak k nim pripočítame ďalších päť náboženstiev (v číselnom poradí podľa počtu členov – sikhizmus, judaizmus, konfucianizmus, bahaizmus a šintoizmus), celkový súčet je takmer miliarda ľudí, a teda približne 75% svetovej populácie.⁷⁸ Hoci je zjavné, že tieto čísla sú relatívne nepresné,

musíme si zároveň pamätať, že nehovoria nič o stupni intelektuálneho prijatia náboženských ideí či stupni vyznávania samotného náboženstva.

Taktiež je nutné spomenúť, že „praktizovanie dvoch náboženstiev zároveň je v mnohých krajinách bežná prax.“ Napríklad v Latinskej Amerike „mnohí katolíci (registrovaní, pretože boli pokrstení) sú zároveň členmi synkretických náboženstiev“ a v Ázii „nastáva podobná situácia pomerne často.“⁷⁹

Napriek nepresným číslam musíme vziať do úvahy, že „pre mnohých kresťanov, židov, moslimov, hinduistov a budhistov je ich náboženstvo základom života,“⁸⁰ a že pre mnohých z nich platí, že „náboženstvo ovplyvňuje každý aspekt ich života“.⁸¹

Ďalej musíme poukázať na to, že okrem *intímnej dimenzie* viery, jestvuje aj *komunitná/sociálna dimenzia*, ktorá napomáha spoločenskej súdržnosti, vytvára štruktúru kolektívneho života a niektorým krajinám prepožičiava jedinečný charakter. (Pozri odsek „Úloha náboženstiev“ na konci sekcie 4.)

2. Sú tieto náboženstvá „monolitické“ alebo ich predbiehajú rôzne ideologické trendy?

Tri najväčšie monoteistické náboženstvá (kresťanstvo, islam a judaizmus) momentálne akoby zápasili s *dvomi čiastočne protikladnými prúdmi*: jeden sa nazýva progresívny a snaží sa prispôbiť vieru a etiku tak, aby pasovali do moderného sveta. Druhý, ktorý sa nazýva *integralistický*, resp. *fundamentalistický*, sa snaží o zachovanie tradícií tým, že odmieta všetky takzvané „zhubné“ a „negatívne“ aspekty „modernizmu“. Najmä v prípade islamu „neschopnosť transponovať západné modely do moslimských krajín posilnila islamské znovuzrodenie,“ aj keď je nemožné objasniť, či ide o „mierne“ alebo „výrazné“ posilnenie (a do akej miery), a či závisí od „návratu náboženskej dimenzie“ alebo od „kultúrnej“ reakcie na západné modely.⁸²

3. Aká je situácia ohľadom desakralizácie, laicizácie a sekularizácie spoločnosti vo všeobecnosti?

V prvom rade si musíme vyjasniť niektoré koncepty. Francúzske pomenovanie „*sécularisation*“ je právny termín pre prevod náboženských inštitúcií alebo ich majetku civilnému vlastníkovi a zároveň je to proces, kedy sa člen náboženského rádu navracia do svetského stavu.

Z náboženského a sociologického pohľadu má slovo dva významy. Slúži na vyjadrenie buď „... zníženia poručenstva cirkví v spoločnosti, čo je výsledkom moderného rozlíšenia medzi inštitúciami, [alebo] ... radikálnejšie, straty náboženského cítenia v spoločnosti z vedeckých a technologických dôvodov.“⁸³

V angličtine sa termín spája s pohľadom, ktorý si osvojil Max Weber a použil pritom výraz „*dezilúzia sveta*“, aby pretlmočil ideu pokroku vo vede a technológii, ktorý poskytol odpovede na otázky, ktoré ľudia v minulosti vysvetľovali zásahmi nadprirodzených bytostí.

Dnes je zjavné, že **desakralizácia** a **pluralizácia** západného sveta sa stupňuje. Podobné vyjadrenie sa dá použiť aj na značnú časť rozvojových krajín, ale malo by sa využívať s obozretnosťou. K danému bodu sa budeme môcť vrátiť v spojení s „*resakralizáciou*“, veľmi nevhodným označením, ktoré sa často používa na opísanie náboženského vzkriesenia v modernom svete.

Taktiež je potrebné uviesť rozdiel medzi dvomi francúzskymi konceptmi: „*laïcité*“ a „*laïcisme*“. Hoci sa termíny často používajú ako synonymá, **sekularita** (laicité) sa fakticky

zaoberá neutralitou a nezávislosťou štátu od všetkých náboženských a duchovných prúdov tak, ako to výstižne tvrdí Renan: „Sekularita ... čiže neutrálny štát medzi náboženstvami“.⁸⁴ **Sekularizmus** (laïcisme) na druhej strane znamená úmyselnú snahu odkloniť náboženstvo z civilného a politického života a obmedziť ho na najhlbšiu úroveň vnútorného života, a dokonca až celkom zabrániť jeho vonkajšiemu vyjadreniu.

Musíme taktiež zdôrazniť, že pre odborníkov slovo „sekularizácia“ „... označuje proces, ktorého logika je neoddeliteľne spojená s históriou západného sveta“.⁸⁵ Lenže to neznamená, že je nemožné aplikovať ju na iné kultúrne kontexty. Prevod je však nutné vykonať s maximálnou obozretnosťou.

4. Čo predstavujú ateizmus, agnosticizmus a humanizmus v dnešnom svete?

Tieto tri smery viac či menej radikálne zapierajú buď existenciu *Boha*, *bohov*, *božskosti*, *božstva*, alebo našu možnosť poznať ich.

„Absolútny ateizmus je popieranie existencie Boha a rovnako aj popieranie možnosti jeho existencie.“ Z hľadiska histórie ateizmu v západnom svete odborníci rozlišujú štyri hlavné prúdy:

- *vedecký ateizmus*, „... pre ktorého zástancov je Boh nadbytočný, pretože príroda sa riadi vlastnými pravidlami, a aby ich veda vysvetlila, spolieha sa vyslovene na výpočet a skúsenosť, bez potreby odvolávať sa na hypotézu existencie Boha“;
- *morálny ateizmus*, ktorý čerpá silu z existencie zla, najmä, keď zasiahne nevinných. Tento druh ateizmu, podobne ako Stendhal, tvrdí, že „jedinou výhovorkou Boha je, že neexistuje“. Tento výrok neskôr prevzal Sartre;
- *humanistický, sociálny a politický ateizmus*: od Bakunina po Nietzscheho a Proudhona, od Lukácsa po Merleau-Pontya. Jeho stúpenci tvrdia, že nemôžeme veriť v Boha a zároveň v ľudskú slobodu, pretože ak si želáme mať osud vo vlastných rukách, musíme sa zbaviť predstavy absolútneho mysliteľa sveta“, pretože by popieral slobodu;
- *“ontologický” ateizmus*, ktorý zamieňa predstavu Boha za ešte väčšiu bytosť v ešte väčšom neznáme. Najmä Heidegger dal tejto konkrétnej myšlienke váhu.⁸⁶

Musíme spomenúť, že vedomý ateizmus je síce na ústupe, ale to isté nemožno povedať o argumentoch, ktoré trvajú na tom, že obsah náboženstva je antropologický – inak povedané: Boh je iba projekcia ľudskej túžby, „personifikácia ľudských vlastností do nadľudskej podoby“, „... sľub všetkého, v čo človek dúfa, ale nemôže mať“.⁸⁷ Ako povedal vo svojom slávnom výroku Marx: „Náboženstvo je opiom ľudstva“. Navyše od Marxa po Freuda sa perspektíva nezmenila: oslobodzujúci cieľ, náboženská ilúzia človeka videná ako odcudzenie, ktorého je potrebné sa zbaviť.⁸⁸

Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že postoj odborníkov na náboženstvo voči ateizmu bude celkom negatívny, ale nie je to tak. Rozličné formy mierne radikálnych nezhôd umožnili „očistiť“ Boží obraz. Podľa terminológie, ktorú využíval George Bernanos, už nepovažujú osvietení teológovia obraz Boha ako „kľúča“ (je odpoveďou na každú otázku), „vreckovky“ (je útechou v každom utrpení) alebo „mešca“ (je zdrojom bezpečnosti).⁸⁹

Dva ďalšie termíny:

- termín *“náboženská ľahostajnosť”* sa používa „... na pomenovanie ‚neoznačenia‘ náboženstva v existencialistických postojoch“.⁹⁰

- o po druhé, **agnosticizmus** vychádza z „...*a-gnoscere*... nemožnosti vedieť. Vo filozofii ide o odmietanie racionálneho a istého poznania toho, čomu predchádza skúsenosť, a odmietanie metafyzického v absurdnosti. V teológii ide o presvedčenie, že existenciu a charakter transcendentnej reality nemožno uchopiť rozumom“.⁹¹

Na záver ponúkame dva pozorovania:

- o Definície uvedené vyššie odkazujú na západný historický kontext. Hoci by sme ich mohli použiť aj pri posudzovaní situácií na iných miestach, musíme sa vyhnúť prehnanej aplikácii na iné kultúry!
- o Podľa knihy *Britannica Book of the Year* z roku 1999 je na svete v 165 krajinách 150 miliónov ateistov, čo predstavuje 2,5% svetovej populácie. Toto číslo zahŕňa „ľudí hlásiacich sa k ateizmu, skepticizmu, neviere alebo bezbožstvu, vrátane antináboženstva (sú proti akémukoľvek náboženstvu)“. Navyše Britannica stanovuje počet „neveriacich“ vrátane „ľudí, ktorí sa nehlásia k žiadnemu náboženstvu, agnostikov, voľnomyšlienkárov, sekularistov, ktorí stratili vieru a sú ľahostajní ku všetkým náboženstvám“ na približne 760 miliónov, čo predstavuje 12,8% svetovej populácie.⁹² Metóda zberu týchto informácií však nebola uvedená pri žiadnej z daných kategórií.

„Pojem **humanizmus** sa historicky aplikuje na ‚náboženstvo ľudskosti‘; Auguste Comte chcel, aby nahradilo pojmom ‚náboženstvo Boha‘“. Preto je „morálnou náukou, ktorá uznáva človeka ako stvorenie s najväčšou hodnotou...“.⁹³

5. Aká je situácia ohľadom „privatizácie“ náboženskej viery?

Aby sme vysvetlili situáciu celú, musíme spomenúť takzvanú „privatizáciu“ náboženskej viery – vývin, ktorý nie je v popredí len v západnom svete, ale začína sa rozširovať aj do ostatných geopolitických regiónov a kultúr.

Tento termín má niekoľko významov (v skratke):

- (1) „V laboratóriu nie je miesto ... pre náboženstvo!“ Táto veselá slovná hračka je v súlade so všeobecným procesom autonomizácie časovej domény (pozri vyššie) v tom, čomu Max Weber hovorí: „racionalizácia všetkých sfér existencie“.⁹⁴
- (2) Druhý význam sa spája s momentálne populárnym výrazom „pravidlá trhu“.

„Vývoj sociálneho ‚oddelenia‘ a individualizácie zodpovedá pravidlám trhu a logike konkurenčnej spoločnosti. Trh potrebuje jednotlivcovi ponúknuť pluralitu a rôznorodosť ponuky, aby na výmenu získal nový impulz. Konkurenčná spoločnosť, počnúc komoditami, ovládla aj oblasti myslenia, názorov, náboženského presvedčenia a aj spoločenských vzťahov. Logika trhu preniká do všetkých sfér života do takej miery, akú sme nikdy predtým nezaznamenali“.⁹⁵

- (3) Tretí význam je do istej miery následkom druhého. Zdá sa, že rastie rozdiel (dokonca aj medzi praktizujúcimi veriacimi) medzi pocitom príslušnosti k určitej cirkvi a prijatím jej etických noriem. Existuje „individuálne privlastnenie si“ etiky, prostredníctvom ktorého si „každý zvolí, v čo chce veriť“.⁹⁶

Na záver, akoby povedal René Le Corre: „... od náboženstva ako inštitúcie sme sa presunuli k náboženstvu ako intímnej citovej záležitosti“.⁹⁷

Tieto skutočnosti nás vedú k otázke: Existuje ešte medzi mladými ľuďmi snaha objaviť pravú vieru? Odpoveď je áno (ako dokazuje sekcia 2.4 nižšie).

6. Aký význam má v dnešnej dobe hnutie New Age? Ako zapadá do všeobecného vzoru náboženstiev, viery a duchovenstva v dnešnej dobe?

Presný pôvod tohto hnutia nie je známy, ale vzniklo Spojených štátoch amerických v sedemdesiatych rokoch minulého storočia a rozšírilo sa do väčšiny západného sveta. „Základnou myšlienkou je, že v roku 2000, kedy znamenie zverokruhu ryby prenechá miesto vodnárovi, ľudstvo vstúpi do novej duchovnej doby, planetárneho povedomia, harmónie, svetla a intenzívnych paranormálnych zmien.“⁹⁸

New Age je „novou paradigmou“, novým spôsobom pohľadu na vec, „intelektuálnou štruktúrou umožňujúcou nám uchopiť a vysvetliť určité aspekty reality“.⁹⁹ „Táto vízia zahŕňa aj štúdie transformácie mozgu, zamerania jeho hemisfér, psychadelických javov, skrytej moci ducha, humanistickej medicíny a transpersonálnej výchovy, ako aj myšlienky zen-budhizmu, Knihu múdrostí, kresťanskú ezoteriku alebo sufickú meditáciu... Je to grandiózny program.“¹⁰⁰ Myšlienky hnutia môžeme nájsť v celom západnom svete, najmä v obchodných kruhoch „vo forme metód vývinu ľudského potenciálu...“ aby pomohol podnikateľom „... zvýšiť ich efektívnosť, reenergizáciu a ‚predimenzovaním‘“.¹⁰¹

Na uzatváranie akýchkoľvek záverov o tejto paradigme je ešte priskoro, pretože práve vrcholí. Niektorí ju vnímajú ako odpoveď na existenciálnu úzkosť moderného človeka, iní tvrdia, že „... s hnutím New Age vstúpila cez dvere iracionálnosť“. Iní zasa zdôrazňujú potrebu rozlišovať medzi metódami hnutia „... ktoré majú vlastnú autentickosť a hodnotu“ a viac-menej veria, že svet čaká istá „... nadnáboženská doba v ére vodnára...“.¹⁰² Je potrebné uviesť, že trh pre podobné manifestácie prekvitá a rozširuje sa. Tento trend by sme mali pozorne sledovať!

7. Je dnes nárast špiritizmu, astrológie, alternatívnej medicíny a okultnej vedy skutočne hlavným trendom v náboženstve a duchovenstve?

Či už sa spájajú s hnutím New Age alebo nie, existujú znaky, ktoré sa zhodujú s nárastom špiritizmu, astrológie, numerológie, alternatívnej medicíny, holistickej terapie, skúmania vedomia, neurolingvistického programovania, duchovného liečenia, sofrológie, telepatie, autohypnózy pre osobné zdravie a vývin, popularity vykladania z kariet a takmer nevyčerpatelne množstvo jasnovideckých metód.

Ak by sme všetky tieto aktivity načrtli rovnakým štetcom, zjednodušovali by sme ich. Každopádne tento rýchly nárast naznačuje – na rozdiel od úzkosti dnešnej doby – dva dôležité trendy, ktoré nesmieme prehliadnuť. Na konci 20. storočia ľudia odmietali epistemologicky vymedzenú hranicu medzi „vedou“ a „pavedou“. Napriek tomu, že človek bral inštitučnú vedu a jej výsledky za jednoznačnú pravdu, chcel zároveň otvoriť svoju myseľ iným prúdom myslenia, aby našiel harmóniu v zákonoch zvuku, alebo sa vyliečil pomocou farieb (napríklad chromoterapiou). Inak povedané, chcel postaviť most medzi dvoma svetmi, ktoré sa navzájom pridlho ignorovali.¹⁰³

V mnohých týchto demonštráciách náboženského synkretizmu vidia odborníci obrodenie, prebúdzanie sa tradičného gnosticizmu. „V dnešnej dobe je gnostik, podobne ako kedysi, človek trpiaci tým, že ho prinútili jestvovať ako homo viator, najmä keď je spoločnosť ‚nezmyselná‘. Hľadá skrytú cestu úniku pred svetom, spásne svetlo, ktoré ho zachráni pred úzkosťou.“¹⁰⁴

Na svetlo sveta vyšla táto zvláštna zmes v roku 1997 prostredníctvom kolektívnej samovraždy skupiny Heaven's Gate, vedenej Marshallom Applewhiteom, zmesi hnutia New Age, sci-fi a kresťanstva. Jej členovia žili v komunite nazývanej „trieda“ a vybrali ich, aby

pripravili svet pre príchod nadradenej formy života. Fungovali na základe veľmi striktnej kolektívnej kontroly: dokonca aj jedlo či spôsob holenia a pod., sa podriaďovali pravidlám.¹⁰⁵

Tu musíme spomenúť aj výskyt nového mysticizmu. Asi najvýraznejším príkladom je Paulo Coelho, ktorého spôsob písania zručne spája „hľadanie zakopaného pokladu“, „tajomstiev ľudského srdca“ a „znamenia osudu“.¹⁰⁶ Neprekvapuje nás, že niektoré jeho knihy – napríklad *Alchymista* či *Pútnik z Compostely* – boli preložené do viac než 20 jazykov a predali sa milióny kópií, pretože odrážajú výrok „l'air du temps“ a Coelho ho zhŕňa slovami jednej z postáv: „Pravdou je, že život je štedrý k tomu, kto si vytvorí a žije vlastnú legendu“.¹⁰⁷

Dobrym príkladom je i talianska spisovateľka Susana Tamarová, autorka bestsellerov ako *Nasleduj svoje srdce* a *Anima Mundi* alebo Deepak Chopra, spisovateľ indického pôvodu a doktor medicíny založenej na hindickom mysticizme, ktorý pôsobí v Spojených štátoch amerických¹⁰⁸. Okrem nich musíme spomenúť aj paranormálne javy spojené s kultovými televíznymi reláciami ako Akty X, Milénium, Atlantída, Faktor Psí a iné podobné, ktoré zväčša tlmočia odkaz, že „pravda je niekde vonku“.

Záver

Aký záver môžeme vyvodiť z už uvedených informácií? Bez toho aby sme zašli príďaleko, môžeme zdôrazniť najmenej dva závery:

- „Túžba po kúzlach zo sveta nezmizla,“¹⁰⁹ ale zväčša sa vyjadruje mimo inštitúcií. Preto odborníci vyzdvihujú „dôležitosť osobného duchovného dobrodružstva, oddeleného od náuky doktrín veľkých náboženstiev“.¹¹⁰
- „Supermarket s náboženstvami“ nie je iba slogan, s ktorým každý z nás môže, ale nemusí súhlasiť. Je realitou, ktorú najmä mladí ľudia v dnešnej dobe skutočne prežívajú.

Jean Vernet ako odborník na danú tematiku ponúkol vskutku znamenitý opis tejto kultúrnej formy: „Náboženstvo sa v súčasnej ‚ére prázdnoty‘ [G. Lipovetski] zdá byť jednou z metód sebauspokojenia rovnováhy a múdrosti rovnakým spôsobom, ako orientálne postupy meditácie a západných hnutí Vývoja ľudského potenciálu. Z tohto hľadiska *si každý vytvára vlastné náboženstvo podľa vlastných predstáv a vyberá kúsok z každej viery v ďalekosiahlej hmle názorov.*“¹¹¹

2.4 POZNÁMKY K SÚČASNÉMU NÁBOŽENSKÉMU/DUCHOVNÉMU SVETU MLADÝCH ĽUDÍ

2.4.1 Individualizácia

Vzhľadom na informácie opísané v sekcii 2.3 vyššie (ktoré nie sú v žiadnom prípade kompletne) a s veľkou intelektuálnou pokorou sa obmedzíme na pár najdôležitejších bodov.

Individualizácia je proces, kedy „mladí ľudia v prechode do dospelosti kráčajú po ešte väčších osobných a subjektívnych cestách, iba sčasti rovnajúcich sa ich oficiálnemu veku“.¹¹² Mario Pollo pokračuje: „Naše spoločnosti prechádzajú zmenou štandardov v živote mužov a žien a diverzifikáciou životných rozhodnutí. Život sa stáva komplexnou postupnosťou prechodných situácií, ktoré si sami jednotlivci musia vybrať, usporiadať a riadiť. Novou výzvou je, ako čo najlepšie využiť príležitosti trhu, inštitucionálnych nariadení, pavučinu sociálnych vzťahov, aby sme dokázali premyslene nasmerovať trajektóriu ľudského života.“¹¹³

Z toho vyplýva, že „síce na jednej strane individualizácia oslobodzuje..., na druhej strane však oslabuje [mladých ľudí] pri riadení ich prechodu do dospelosti a nakoniec penalizuje znevýhodnenejších.“¹¹⁴ Tých, ktorých nazval nemecký sociológ Ulrich Beck „biografihavartistami“ – vo význame: „neschopný ‚domáci kutil‘, ktorý nedokáže zostaviť zložky kombinácií svojich biografických možností. Takýto vývoj má za následok iba nový druh samoty.“¹¹⁵

Rôzne štúdie mladých ľudí vo východnej a strednej Európe potvrdzujú „tendenciu rozhodovať sa vo veciach náboženstva individuálne.“¹¹⁶ „Ak sa opýtame mladých ľudí, čo chcú, odpovedia: peniaze, prácu, moc, lásku, Boha a tak ďalej, ale vždy a čoraz častejšie ašpirujú k životu šitému na mieru.“¹¹⁷ „Dokonca aj láska, manželstvo alebo rodičovstvo, na ktoré sa dívame so stále zväčšujúcim sa pocitom neistej budúcnosti, podliehajú spájaniu a udržiavaniu individuálnych a odstredivých životov“.¹¹⁸

Individualizácia a osobné skúmanie sprevádza zdržanlivosť nasledovať už ustálené vzory. „Už vytvorené významové modely strácajú hodnotu“ a „jednotlivec sa stáva centrálnym bodom vlastného príbehu, pocitu, že niekam patrí, a najmä hľadania významu a samotného náboženstva.“¹¹⁹ „Transcendentný odkaz významu sa znižuje na obyčajnú imanenciu.“¹²⁰ Ako povedal nemecký sociológ Gerhard Schmidtchen: „Náboženské pocity sa v dnešnej dobe vydali na cestu imanencie sveta.“¹²¹

Posledné, čo by sme chceli dodať je, že by sme nemali automaticky spájať ľudskú potrebu byť stredobodom vlastného života so sebeckosťou alebo namyslenosťou. Individualizmus môže byť jednak pozitívny – sebausmerňovanie, sebarealizácia, posilnenie sebavedomia, rozvoj osobnosti – ale aj negatívny: egoizmus, narcizmus, egocentrizmus, často v spojení s „pôžitkárskou spoločnosťou“.

2.4.2 Duchovná vnímavosť verzus povrchnosť

Mladí ľudia majú náboženskú a/alebo duchovnú potrebu, túžbu, zvedavosť a zároveň ich láka „kultúra povrchnosti“. Nebudeme sa detailne venovať „kultúre povrchnosti“, ale odporúčame dve knihy, ktoré sa stali v tejto téme klasikou: *La société du spectacle* (v preklade *Spoločnosť spektaklu*), ktorej autorom je Guy Debord (1967) a *L'ère du vide: Essai sur l'individualisme contemporain* (v preklade *Éra prázdnoty: Esej o súčasnom individualizme*), ktorej autorom je Gilles Lipovetsky.¹²²

Povrchnosť sa nedá zmerať, dá sa iba „zažiť“. Tu je niekoľko jednoduchých príkladov:

- v televízii bola okrajová rola nefalšovaných intelektuálov a „mienkotvorcov“ nahradená „šarlatánmi“, ktorí moderujú diskusné relácie a rozličné programy od rána do večera.
- narastajúci čas a priestor, ktorý v televízii a tlači dostávajú sekcie nazývané „ľudia“. Táto skutočnosť je nesmierne dôležitá, pretože výsledky výskumov v niekoľkých krajinách ukazujú, že televízia poskytuje „diskusné témy pre každodenný spoločenský kontakt, a preto do veľkej miery nahrádza skúsenosť z prvej ruky“.¹²³
- dva ďalšie trendy sú prepínanie televíznych kanálov a surfovanie na internete. Ľudia sa viac nerozhodujú pre konkrétnu vec, iba sa pozrú a idú ďalej. Za zmienku stojí aj to, že „tieto umelo vytvorené možnosti čosi zažiť nevyžadujú žiadne záväzky.“¹²⁴
- Chudoba symbolov a symboly, ktoré stratili význam: „kríza obrazov, symbolov a mýtov v dnešnom kolektívnom fiktívnom svete“.¹²⁵

Navyše majú mladí ľudia menej možností získať skúsenosti z prvej ruky. „Spoločenstvo starých a mladých, skúsenosť s chorobami a smrťou, spojenie so svetom prírody a zvierat, každodenné múdrosti, základné poznatky o živote a prežití, ktoré mali pre minulé generácie veľkú váhu, dnes už neexistujú.“¹²⁶

Niektoré možné následky sú:

- (1) Zmena vo vnímaní reality: skutočný život v ľudskej mysli postupne nahrádza život na obrazovke zložený z umelo vytvorených situácií.
- (2) Povrchnosť vytvára zlomyseľný kruh, ktorý je zároveň príčinou aj následkom a zabraňuje ľuďom pýtať sa otázky o skutočnom význame vecí. Keďže táto skutočnosť niekedy súvisí s opatrnosťou pri vytváraní medziľudských vzťahov, je vôbec prekvapivé, že vedie k strachu z dlhodobých vzťahov a záväzkov?
- (3) Práve to nás priamo vedie k atropii jedného rozmeru: významu posvätného (ktoré nemôžeme vnímať bez vnímania času a hĺbky) a hypertrofie iného, ktoré je, ako uvádza E. Drewermann, presne to, čo sa v súčasnosti stáva mnohým mladým ľuďom.¹²⁷

Logickým záverom teda je, že neexistuje hlboký duchovný/náboženský rozmer bez interiorizácie. V sekcii 4 uvidíme, ako skauting môže mladým ľuďom napomôcť pri potrebe interiorizácie (seba samého). Napríklad stačí povedať, že táto „súčasná kríza vnútra“¹²⁸ môže prameniť z narastajúcich ťažkostí mladých ľudí pochopiť samých seba z historickej perspektívy.

2.4.3 Homogenizácia vnímania času

Odborníci odpozorovali, že v našich komplexných moderných spoločnostiach sa čas banalizuje, a že v minulosti zjavný rozdiel medzi časom stráveným prácou a časom stráveným zábavou, medzi pracovnými dňami a dňami pracovného voľna, medzi náboženskými a štátnymi sviatkami, a dokonca aj rozdiel medzi dňom a nocou je dnes čoraz zahmlenejší. Tomuto fenoménu hovoria homogenizácia vnímania času v živote mladých ľudí v súčasnosti a veria, že im sťažuje objavovanie zmyslu života.¹²⁹

Pár dôležitých poznámok:

- Vertikálna časová os skutočne slabne (minulosť, prítomnosť a budúcnosť) a mimoriadne silnie horizontálna os času (súčasnosti);
- Podobne dochádza k povoľovaniu puta medzi generáciami;
- Zároveň je naše puto s ľuďmi žijúcimi okolo nás slabšie ako s ľuďmi, ktorý nežijú priamo pri nás (prostredníctvom internetu a e-mailu sa dokážeme skontaktovať s celým svetom... alebo takmer celým!).

V dôsledku toho sa stratilo chápanie slova „sused“ ako človeka, ktorý je „po ruke“. Taktiež sa zmenil význam slova „komunita“, a preto sa vyskytla neschopnosť vnímať vlastný život ako historicky zmysluplný¹³⁰ a históriu jednotlivca ako súčasť histórie komunity.

Mohla by vzniknúť otázka, či toto nie je jeden z elementárnych rozdielov medzi „západnými“ a „východnými“ kultúrami alebo medzi kultúrami bohatých a rozvojových krajín, alebo medzi technologicky vyspelými a zaostávajúcimi kultúrami. Taktiež by bola na mieste otázka, či „globalizácia“ „neštandardizuje“ planétu aj v tejto oblasti! Lenže hĺbkové preskúmanie daných otázok by nás priviedlo ďaleko od hlavného cieľa tohto dokumentu.

2.4.4 Desakralizácia sexuality

Keďže sex je základnou ľudskou potrebou, nie je prekvapivé, že tiež odráža charakteristické impulzy nášho storočia: moc, vlastníctvo, pôžitok, spotrebu!

V mnohých krajinách sofistikované prostriedky masovej komunikácie, ktoré pokrývajú prakticky celú planétu, zvyknú opisovať sexualitu, zmyselnosť a vzťahy medzi pohlaviami ako vec:

- výkonu: Male Power, Viagra atď.;
- pôžitku a spotreby v komerčnom zmysle: „predávame“ produkt, eskortné služby, striptérov a striptérky a podobne!;
- prestíže a spoločenského statusu.

Musíme poukázať aj na naliehanie reklám, že sexuálna rozkoš nie je iba pre mladých a dospelých, ale aj pre starších a veľmi starých, že cudzoložstvo nie je iba mužská „doména“, ale aj ženské „právo“ atď. Tieto príklady – a mnohé iné – ukazujú, že hedonizmus je životný štýl, ktorý sa dožaduje uznania a nemá problém sa k nemu dopracovať, hlavne nech je zaň zaplatené!

Aby sme uviedli tieto pozorovania do kontextu, musíme si pamätať, že žijeme vo svete, kde „sú spokojnosť a okamžité uspokojenie veľmi dôležité“, a kde „... hodnota samého seba nadobudla také rozmery, že je dovolené obetovať na oltári ega úplne čokoľvek.“¹³¹

Ak je naozaj autoritou konzumná spoločnosť, je zjavné, že mladých ľudí nikto nevedie k osvojeniu si životného štýlu založeného na dôkladne premyslených hodnotách a princípoch, aby pochopili, že skutočný, trvácny medziľudský vzťah pochádza zo zásady „posvätného“ puta medzi mužom a ženou, ktorí sa spoja v „doživotnom“ zväzku. Takýto zväzok sa stal len jedným z mnohých životných štýlov – v konkurenčnom svete musí obhájiť svoju legitimitu.¹³²

2.4.5 Spoločenská kultúra: komplexnosť, polycenzizmus, trh mnohých možností

Ako sme videli vyššie, dominantná spoločenská kultúra je *komplexná* a *polycentrická*: Presun mladého človeka od rodiny do školy, do práce, medzi rovesníkov, na krúžky, športových centier a k masmédiám je skúsenosťou na ceste v *rôznorodej* a *roztrieštenej spoločenskej realite*, ktorá ho láka žiť život pragmaticky a bezcieľne, aby sa vyhol uvažovaniu pred konaním, ak chce využiť výhodu sľubov, ktoré sa naňho valia odšadiaľ, kam zavíta.“¹³³

Preto mladý človek zažíva „rôzne miesta, ktoré často ponúkajú rôzne, ba až súperiace hodnoty, životný štýl, normy a pravidlá.“¹³⁴ V dokumente „Trendy“ sme sa zaoberali témou disperzie a rozkolu jednotlivca.¹³⁵

Záver: Nie je teda prekvapivé, že v tomto kontexte „je nemožné pre ľudí, najmä mladých, získať istotu, že hodnoty, ktoré sa im ponúkajú, resp. ktoré si sami vybrali za základ svojho správania, sú autentické, dôležité a správne. A sú len jedným z mnohých hodnotových systémov s rovnakou dôstojnosťou v spoločenskom živote.“¹³⁶

Preto prevláda tendencia smerom k „etickému relativizmu“ a „spotrebiteľskému zmýšľaniu“: prehliadnuť si, porovnať, kúpiť, opýtať sa na záručné služby a nakoniec vec vyhodiť.¹³⁷ (Pripomína nám to Alvinovu Tofflerovu „spoločnosť na jedno použitie“, o ktorej hovoril už pred 30 rokmi!) Výskum z Nemecka tvrdí, že „tri najpopulárnejšie kresťanské cirkvi – protestantská, rímskokatolícka a pravoslávna cirkev – sa ocitli na trhu, kde každá z nich je len jedným ponúkajúcim z rady mnohých“.¹³⁸

Ako podotkli M. Affolderbach a R. Hanusch: „Kresťanská viera už nie je kobercom, na ktorom si nájde miesto každý nábytok môjho presvedčenia, ale prenosným nábytkom, ktorý jeden človek položí uprostred miestnosti a druhý zas do komory, aby ho odtiaľ občas zase vyložil.“¹³⁹

Preto pre mnohých našich rovesníkov, ale hlavne pre mladých ľudí „[náboženstvo]... už nie je jedinou víziou sveta, aj keď zostáva jednou z vízií sveta, medzi mnohými ďalšími. Nielenže môže dnes ktorékoľvek náboženstvo tvrdiť, že je univerzálne, ale všetky náboženstvá budú v budúcnosti podrobené kritike ľudských vied a individuálnych rozhodnutí“.¹⁴⁰

N.B.: Nasledujúca tabuľka slúži na prehľad trendov v tejto časti dokumentu a ich dôsledkov na vnímanie duchovného/náboženského rozmeru mladými ľuďmi.

CHARAKTERISTIKA/TRENDY V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI	DÔSLEDKY VNÍMANIA DUCHOVNÉHO/NÁBOŽENSKÉHO ROZMERU
Subjektivizácia, individualizácia, osobné hľadanie	Ťažkosti s vnímaním odlišnosti/rozdielnosti Neochota nasledovať prednastavené modely
Povrchnosť	Ťažkosti s vnímaním a hĺbkovým porozumením hlbokého konceptuálneho/historického zmýšľania
Oslabovanie vertikálnej roviny života (minulosť, súčasnosť, budúcnosť) Oslabovanie horizontálnej roviny života	Ťažkosti s predstavou seba samého ako súčasťou zmysluplných dejín či procesu Nárast vzťahov so „vzdialeným“ na úkor vzťahov s „blízkym“
Sexualita/vzťahy medzi pohlaviami (výkon, hedonizmus, konzumné postoje)	Úpadok hlbokých medziľudských vzťahov
Komplexná a polycentrická kultúra Trh mnohých možností	Etický relativizmus Konzumná mentalita Disperzia a rozvrat jednotlivca

2.5 NÁBOŽENSTVÁ A KULTÚRY: TRADIČNÉ, MODERNÉ A POSTMODERNÉ

Opísaná situácia principiálne platí pre krajiny s „modernou“ a „postmodernou“ kultúrou, napr. Európa a iné takzvané „bohaté priemyselné alebo rozvinuté“ krajiny v severnej hemisfére.

Zdôrazňujeme, že keď hovoríme o „tradičných“ alebo „moderných“ kultúrach, neodsudzujeme ich, ale používame slová ako „tradičný“, „moderný“ a „postmoderný“ v ich sociologickom význame.

V krajinách s **tradičnou kultúrou** zväčša prevláda mentalita civilizácie pred rozvojom technológií, pričom sa za žiadanejší model spoločenskej organizácie považuje stabilita, nie

zmena. „Zastávajú názor, že prežitie skupiny závisí od stálosti inštitúcií, noriem, viery, rituálov a zvykov.“¹⁴¹

Na druhej strane máme **modernosť**, ktorá sa ako kultúrne usporiadanie rozvíja v Európe už od 16. storočia, čiže viac-menej sa začala v období renesancie a pokračovala vo filozofii osvietenstva. Človek sa stal stredobodom vesmíru, inovácie a zmeny prešli do popredia ako formy spoločenskej organizácie. Podobne sa prostredníctvom priemyselnej spoločnosti dostala do popredia ekonomika a triumf individuality bol posvätený „... formou občianskeho individualizmu, kedy každý jednotlivec vyrastal v súlade s občianskou univerzálnosťou“ [N.B. Občianstvo a podriadenosť zákonom] (Príklad: Francúzska revolúcia).¹⁴²

Nový (a často sporný) termín **“postmodernosť”** zahŕňa posledných 20 – 30 rokov. Stotožňuje sa s modernosťou vo svojom kulte individualizmu, ale nahrádza “kmeňovú a retikulárnu charakteristiku” univerzálnosťou a “z **ja** a jeho pôžitkárskeho radovania sa robí nadradený zmysel”. Paradoxom je, že znásobenie identifikácií oslabuje **ja** a tento obraz začne jednotlivca rušiť: “... reklamný obraz, televízny obraz, virtuálny obraz, obchodný obraz ... všetko a každý sa musí vystavovať na obdiv”.¹⁴³

* * *

Ak hovoríme o geografickom rozdelení, minimálne polovica (a možno dokonca dve tretiny) ľudstva žije v „tradičných“ spoločnostiach alebo spoločnostiach v prechode, a minimálne jedna štvrtina žije v oblastiach s veľkými spoločenskými rozdielmi: relatívne malé oblasti „modernosti“, ktoré sú najmä v mestách a „tradičné“ oblasti, ktorú sú zväčša na vidieku. V iných krajinách sa zas nachádzajú „malé ostrovčeky modernosti“ roztrúsené v „mori tradičnosti“. A v iných krajinách zas aspekty „technologickej modernosti“ spolunažívajú so značne tradičnými kultúrnymi nastaveniami.

Ak hovoríme o situácii spolunažívania týchto dvoch odlišných sociálno-kultúrnych modelov, môžeme načrtnúť **niekoľko hypotéz**:

- Vietor fúka smerom k modernosti o to viac, a to čoraz silnejšie s rastúcou podporou masmédií.
- Preto sú tradičné oblasti čoraz viac pod paľbou návykov a zmýšľania modernosti.
- Najväčšie „inštitucionalizované“ náboženstvá so svojimi väzbami na kultúrne nastavenia majú lepšiu odozvu v tradičných oblastiach.
- Futuroológovia predpovedajú oblasti veľkého napätia pri hraniciach trenia. Ako príklad uvádzame rýchlu expanziu fundamentalizmu v určitých krajinách, ktorú niektorí vedci vnímajú ako snahu predísť modernosti (možno je to príliš jednoduché vysvetlenie, ale je postavené na istom základe).

Záver: Dialóg medzi náboženskou modernosťou a modernosťou náboženstiev by sme mali pozorne sledovať, nielen z geopolitického, ale aj zo sociokultúrneho hľadiska, najmä tí, ktorí sa zaujímajú o výchovu budúcich generácií.

* * *

Dve dôležité poznámky, jedna k základom a druhá k metodológii:

1. Zo všetkého, čo sme povedali, je nemožné vyvodiť jednoznačné závery. Čitateľ určite pochopí, že je nemožné načrtnúť presné pravidlá, pretože každý prípad sa líši.

Cieľom vyššie uvedených hypotéz je pomôcť nám pozrieť sa na isté premenné zblízka bez toho, aby sme stratili pojem o skutočnej situácii.

2. Prieskumy sa nevykonávajú všade. V niektorých krajinách na to ľudia nie sú zvyknutí, v iných majú pocit, že je nevhodné vypytovať sa na vieru a názory, inokedy kvôli argumentom ako: „o tom škoda reči“, alebo „tu sme všetci moslimovia“, alebo „tu sme všetci katolíci“ atď. V iných krajinách zas napriek mnohým prieskumom a výskumom zostáva zmena náboženských postojov jedným z najmenej známych aspektov spoločenskej evolúcie. Je teda zjavné, že už spomínané rozdrobovanie, nejasnosť ľudských presvedčení a nárast počtu náboženských „nálepiek“ neprispieva k zaostreniu obrazu, aspoň nie v najbližšej budúcnosti.

* * *

Blížime sa k záveru „panorámy“ náboženského/duchovného sveta mladých ľudí. Problematika je to široká a naše opisy ani zďaleka úplné. Avšak obsahujú pár podnetov na preskúmanie a niekoľko kľúčových publikácií pre tých, ktorí sa budú chcieť témou zaoberať do hĺbky.

Jean Vernet, veľký odborník na nové duchovnosti a múdrosti, hovorí o „... vzhľade nového modelu viery...“ založeného skôr na „... úsilí vydať sa na duchovnú ‚cestu‘ než prijatí dogmatického odkazu“. ¹⁴⁴

Má to tri hlavné následky:

- prvý sa týka **ľudí**: keď sme s niekým zadobre, spojíme sa. Tento postreh odráža význam, ktorý psychológovia pripisujú skupinám rovesníkov ako miestam na interiorizáciu hodnôt.
- druhý sa týka **času**: pravdu by sme nemali ľuďom vnucovať. Jednotlivec musí mať čas na vnútorné preskúmanie. Musíme mu nechať čas, aby pravda prenikla do jeho vedomia i podvedomia, pretože pevnejšie sa zakorení len vtedy, keď vychádza „zvnútra“, nie „zvonka“.
- tretí sa zaoberá **miestami** interiorizácie. Preskúmame dôležitosť prírody, samoty, času stráveným „ničnerobením“, dívania sa na hviezdy atď.

3 DUCHOVNÝ/NÁBOŽENSKÝ ROZVOJ V BADEN-POWELLOVOM ZMÝŠĽANÍ

Hlavným cieľom tejto časti je ukázať, ako dôležitý bol rozmer duchovnej/náboženskej výchovy u Baden-Powella B.P. pri vytváraní skautského hnutia.

Najskôr úvodná poznámka. B.P. bol Brit a skauting bol založený v Británii. Preto nie je prekvapujúce, že sa pri náboženských komentároch inšpiroval najmä kresťanstvom, ale poľahky vidno, že ďaleko prekračujú limity jedného náboženstva a dajú sa aplikovať na hocikákeho veriaceho. B.P. si to sám uvedomoval, keď povedal: „Úcta k Bohu, úcta k blížnemu a úcta k sebe samému ako Božiemu služobníkovi je základom každej formy viery.“¹⁴⁵

V záujme prehľadnosti a stručnosti jeho myšlienky nebudeme rozvíjať v chronologickom poradí, ale skôr tematicky.

3.1 DUCHOVNÝ ROZMER JE PLNE PRÍTOMNÝ V ZMÝŠĽANÍ BADEN-POWELLA OD ÚPLNÉHO ZAČIATKU

Každý skautský vodca vie, akú dôležitú úlohu zohrala v histórii hnutia príručka *Skauting pre chlapcov*. Aby sme preukázali, do akej miery bol duchovný/náboženský rozmer prítomný v Baden-Powellovom zmýšľaní, je dôležité odkázať na tri výroky z pôvodného vydania knihy.

Na začiatku je veľmi rozhodné vyhlásenie: „Nikto nie je až tak dobrým človekom, keď neverí v Boha a neposlúcha Jeho zákony. Preto by mal mať náboženstvo každý skaut.“¹⁴⁶

Potom nasleduje krátka definícia: „Náboženstvo je úplne jednoduché: Po prvé: Miluj Boha a slúž mu. Po druhé: Miluj svojho blížneho a slúž mu.“¹⁴⁷ A nakoniec veľmi praktická rada určená chlapcom: „Pri plnení povinností voči Bohu mu buďte vždy vďační. Keď sa tešíte z nejakej príjemnej veci či hry, alebo sa vám niečo podarí, poďakujte mu, aj keď len jedným či dvoma slovami, ako keď ďakujete pred jedlom.“¹⁴⁸

V roku 1926 požiadali B.P., aby vystúpil s prezentáciou na Spojenej konferencii komisárov skautingu v anglickom High Leigh na tému „Náboženstvo v chlapčenských a dievčenských skautských hnutiach“. Na začiatku vyslovil svoje názory zhrnutím: „Požiadali ma, aby som opísal ešte podrobnejšie, než som sa vyjadril v príručke *Skauting pre chlapcov*, v čom ma ovplyvnilo náboženstvo pri zakladaní skautingu. Nieкто sa ma spýtal: „Ako sa dostalo náboženstvo do skautingu?“ Ale moja odpoveď bola: „Vôbec sa tam nedostalo. Vždy tam bolo. Je to základná zložka skautingu.“¹⁴⁹ Ale on na tom trval: „Je veľmi dôležité, aby tomu komisári dôkladne porozumeli a dokázali to vysvetliť nielen našim skautom a skautkám, ale aj nečlenom, ktorí by sa o tom chceli dozvedieť viac.“¹⁵⁰

Tieto myšlienky sprevádzali Baden-Powella počas celého života. Keď teda v roku 1939 napísal predslov k špeciálnemu kanadskému vydaniu *Skautingu pre chlapcov*, povedal: „Náš národ má dnes veľké rezervy v lojálnom vlastenectve a kresťanskom duchu, ktoré driemu najmä preto, že neexistujú priame príležitosti na ich prejavenie. V tomto veselom bratstve je všetkým daná nesmierna príležitosť pre radostnú prácu, z ktorej pod rukami vidíte výsledky a prácu, ktorá stojí za to, pretože dáva každému šancu slúžiť svojim spoluobčanom a Bohu.“¹⁵¹

V sekcii 4 uvidíme, ako sa názory B.P. na danú tému prejavili v Cieľoch a princípoch Svetovej organizácie skautského hnutia.

3.2 DUCHOVNÝ ROZVOJ NIE JE „PRIDANÝ ROZMER“. JE INTEGROVANOU ČASŤOU CELKU

B.P., citujúc J. F. Newtona (v tom čase biskupa z Winchesteru), povedal: „Náboženstvo nie je oddelené od života, je to život vo svojej najlepšej forme.“¹⁵²

Rovnako platí, že *povinnosť voči Bohu* súvisí s *povinnosťou voči sebe, voči blíznym, s duchom služby a hľadaním životného šťastia*, a to celé sa spája do *dokonalej vízie spoločnosti*.

B.P. spomenul aj astronómiu, a teda „... pri kontakte s vecami v blízkosti domova môže každé dieťa osobitne nasávať ... zázraky a krásy vesmíru okolo neho a vytvárať si širší rozhľad v záujmoch, a zároveň si uvedomovať prítomnosť Stvoriteľa a duchovnej stránky života... Toto je jeden praktický spôsob, ktorým možno mladú dušu zaujať a viesť k uvedomeniu si Boha. Ďalším krokom je ukázať, že Boh je láska, ktorá pracuje naokolo i vo vnútri každého z nich.“¹⁵³

Povinnosť voči sebe: „... chlapec si tak môže lepšie uvedomiť, že časťou jeho „povinnosti voči Bohu“ je starať sa a rozvíjať v posvätnej zodpovednosti talenty, ktoré mu Boh zveril na toto obdobie života.“¹⁵⁴

Povinnosť voči blíznym a duch služby: „Môžeme ich teda naučiť, že povinnosť voči Bohu neznamena len spoliehať sa na Jeho dobrotu, ale aj vykonávať Jeho vôľu tým, že budeme prejavovať lásku blíznym... podobným spôsobom ako pri Kázni na vrchu.“¹⁵⁵

Duch služby: „Iba prostredníctvom dobrej vôle a spolupráce skrz radostnú službu ostatným môže človek dosiahnuť skutočný úspech – šťastie. Vtedy zistí, že nebo sa nachádza aj v tomto svete a nie je iba víziou toho, čo príde.“¹⁵⁶

A uzatvára: „Ak by sa toto (všetko vyššie spomenuté) stalo všeobecným pravidlom, potom by sme naozaj našli nebo na zemi.“¹⁵⁷

Záver: B.P. slovami svojej doby jasne vyjadril, že duchovný rozmer je súčasťou celku a súvisí s ostatnými aspektmi základných princípov a všetko pramení z účelu hnutia: integrálneho vývoja mladých ľudí. V sekcii 4 uvidíme význam tohto konceptu v programovom návrhu a vývoji.

3.3 DUCHOVNÝ ROZMER: POVAHA SKAUTINGU AKO VÝCHOVNÉHO HNUZIA. VÝZNAM VÝCHOVY VERZUS VÝUKY

Baden-Powella po celý život ovplyvňovalo jedno hlboké presvedčenie, že výchova je dôležitejšie než obyčajná výuka, ak chce spoločnosť vychovať skutočných občanov a mladých ľudí s „charakterom“. Toto pozorovanie sa týka aj duchovnej výchovy.

Už v roku 1918 podotkol v skautskom časopise *Headquarters Gazette*: „Náboženstvo možno iba získať, nie naučiť. Nie sú to nedelné šaty, ktoré na nás niekto navlečie. Je to pevná súčasť chlapcovho charakteru, je to premena duše, a nie pozlátka, ktoré sa olúpe. Je to záležitosť osobnosti a vnútorného presvedčenia, nie výuky. Konanie veľkej časti našich mužov takmer vôbec nevedie ich náboženské presvedčenie. To môžeme z veľkej časti prisúdiť faktu, že pri práci s našimi chlapcami často používame *výuku* namiesto *výchovy*.“¹⁵⁸

Tento komentár vznikol v roku 1926 v odkaze pre „Náboženstvo v hnutí skautov a skautiek“, spomínané už vyššie: „Štúdium prírody poskytuje najzrozumiteľnejšiu a dychtivo pochopenú metódu... Snažíme sa ich učiť prostredníctvom pravidiel a jednoduchej teológie uprostred školských múrov, zatiaľ čo vonku svieti slnko a príroda volá, aby im cez oči, uši, nosy a hmat ukázala zázraky a krásy Stvoriteľa.“¹⁵⁹

K téme sa opäť vrátil v príhovore na konferencii v Yorku v roku 1928: „V každom človeku sa nachádza zárodok Lásky, „kúsok z Boha“ – ako nazývame dušu. Keď sa jeho prejavovanie podporuje, vyvíja sa, až kým nenaplní chlapcov charakter. Láska, podobne ako rádium, sa zväčšuje rozdávaním. Keď začne rásť v chlapcovi, pravdepodobne nikdy neutíchnu v mužovi. Má sklon zväčšovať sa, až kým neprenikne celým jeho bytím a každým jeho skutkom, až mu v skutočnosti daruje pocit vyššieho šťastia v nájdení neba tu na zemi...“¹⁶⁰

Toto Baden-Powellove presvedčenie pochádzalo z dvoch zdrojov. Prvý z nich je bystrý postreh meniacej sa reality mladých ľudí v jeho dobe:

„Nadchádzajúca generácia... dokonca aj v posledných tridsiatich rokoch sa mladšia generácia vykuklila z viktoriánskej disciplíny uplatňovanej zvonku do slobodnejšej fázy, ktorá usmerňuje správanie ich vlastnou kontrolou zvnútra.¹⁶¹ A druhý je jeho hlboko zakorenené presvedčenie, že aktívna výchova je vhodnejšia pre povahu mladých ľudí: „... pretože chlapec či dievča sú vždy pripravení radšej skúmať, než iba prijímať.“¹⁶²

Pred ukončením tejto sekcie je potrebné uviesť krátky komentár k vyššie spomínanému: je zaujímavé porovnať tieto frázy zo začiatku storočia so zisteniami z dvoch správ o vzdelávaní napísaných Medzinárodnými komisiami pod vedením UNESCO, prvou publikovanou v roku 1972 a druhou v roku 1996. Obe hovoria o dôležitosti vzdelávania zahŕňajúcej nie iba vedomosti, ale aj zručnosti a postoje a obe ukazujú, že „učiť sa vedieť“ v dnešnom svete nestačí a že vzdelávanie i výchovu musí sprevádzať „učiť sa robiť“, „učiť sa byť“ a „učiť sa žiť“ s ostatnými.

3.4 VÝZNAM PRÍRODY VO VÝCHOVNOM PROCESE A DUCHOVNOM ROZVOJI

Ako sme videli vyššie (pozri sekciu 3.3), B.P. mal skutočnú úctu k prírode. „A predsa v tom všetkom je život a pocity, rozmnožovanie, smrť a vývoj, ktorý neustále prebieha podľa toho istého veľkého zákona, ktorý nás... riadi. Človek má v prírode priateľov, lestné rastliny a zvieratá. *Pre tých, čo majú oči na pozeranie a uši na počúvanie, sa les razom stane laboratóriom, klubom a chrámom.*“¹⁶³

Neváhal čeliť argumentom ateistov svojej doby: „Ateisti trvajú na tom, že náboženstvo, ktoré sa dá naučiť z kníh písaných ľuďmi nemôže byť pravé náboženstvo. Ale zdá sa, že nevidia nič, okrem vytlačených kníh... Boh nám dal na čítanie úžasnú Knihu prírody; a oni nemôžu tvrdiť, že sú v nej nepravdy – fakty sú priamo pred nimi. Nechcem tým povedať, že štúdium prírody je formou uctievania alebo náhradou za náboženstvo, no som zástancom toho, že porozumenie prírode je v niektorých prípadoch krokom k nadobudnutiu náboženstva.“¹⁶⁴

Predovšetkým však silne pociťoval, že príroda má možnosť vytvoriť atmosféru vedúcu k „... rozmyšľaniu o vyšších veciach“. Teda, „div... všetkých divov je, ako niektorí učitelia zanedbávali tento ľahký a spoľahlivý prostriedok výchovy (t. j. štúdium prírody) a mali problém pri zavádzaní biblických princípov, čo je prvý krok pri nasmerovaní nepokojného, duchaplného chlapca k rozmyšľaniu o vyšších veciach.“¹⁶⁵ A trval na tom, že: „skautské remeslo je prostriedok, pomocou ktorého možno aj najväčšieho chuligána priviesť k vyššiemu mysleniu a k základom viery v Boha.“¹⁶⁶

Táto myšlienka bola tak hlboko zakorenená v jeho mysli, že sa k nej vrátil vo svojej *Poslednej správe skautom sveta*: „Štúdium prírody vám ukáže všetky krásne a úžasné veci, ktorými Boh naplnil svet pre váš pôžitok... Pokúste sa zanechať tento svet o kúsok lepším, ako ste ho našli.“¹⁶⁷

V sekcii 4 uvidíme pedagogické a právne dôsledky dedičstva, ktoré B.P. zanechal svojmu hnutiu. Je však potrebné zdôrazniť ďalší bod.

3.5 DUCHOVNÝ ROZMER BY MAL V SKAUTINGU SPÁJAŤ, NIE ROZVRACAŤ

„... V náboženstve je to rovnaké ako v nacionalizme. Podpora vlastnej formy viery je správna a vhodná vec, ale stáva sa úzko sektárskou, keď neuznáva a neoceňuje dobré stránky iných denominácií. Ak sa nepozera so širším a prívetivým pohľadom na snahu druhých slúžiť Bohu, zlyháva pri dosahovaní Božieho kráľovstva na zemi.“¹⁶⁸

Zhoduje sa to s jeho poňatím Boha: „Boh nie je nejaká úzkoprsá osoba, ako by si niektorí ľudia predstavovali, ale obrovský Duch lásky, ktorý prehliada menšie rozdiely v podobe, vyznaní a denominácii a ktorý žehná každému človeku, ktorý sa skutočne snaží urobiť maximum v závislosti od svojich schopností, v Jeho službe.“¹⁶⁹

O nič menej obsiahla bola jeho definícia Božieho kráľovstva: „Pod pojmom „Božie kráľovstvo“ mám na mysli prevahu lásky vo svete namiesto dominancie sebeckých záujmov a rivality, ako je tomu v súčasnosti.“¹⁷⁰

Z vyššie uvedeného môžeme vyvodiť jasný záver: duchovný rozmer patrí k základným myšlienkam Badena Powella, ktoré vyjadroval počas svojho života veľmi konzistentným a koherentným spôsobom, pri rôznych príležitostiach a v mnohých písomných publikáciách, z ktorých sme vybrali iba niekoľko citátov uvedených v tejto časti.

Nasledujúca sekcia ukáže, ako bolo toto myslenie zakladateľa prítomné v hnutí v priebehu rokov. Inými slovami, pokúsime sa odpovedať na otázku: bola Svetová organizácia skautského hnutia (WOSM) verná dedičstvu zakladateľa?

Vzťah medzi SKAUTINGOM, PRÍRODOU a NÁBOŽENSKOU SKÚSEŇOSŤOU

Ak sa pozrieme na veľké duchovné tradície v dejinách ľudstva, hora je dôležitým motívom viacerých svetových náboženstiev, a preto bola vybraná ako motív aj tu.

- Už v čase Chetitov „[bola] každá hora ... sídlom, pozemským miestom záujmu mocného, energického boha hromu a symbolom sily... Hora bola preto miestom vysokej posvätnosti.“¹⁷¹
- Podľa hinduistickej tradície je Arunachala posvätná hora, ktorá ukazuje tmú meniacu sa na svetlo, inými slovami, úsvit. Je demonštráciou Šivu, absolútnej reality. Šiva je Boh kozmického tanca a je ohňom, ktorý na konci času ničí svet a dáva vzniknúť novému svetu. Pútnik obchádza pohorie, aby sa naň pozrel zo všetkých uhlov pohľadu, ale pravda je v strede, nehybná ako Arunachala, posvätná hora, ktorá symbolizuje cestu k nemeniacemu sa Bohu.¹⁷²
- V Japonsku „sa hory považujú za posvätné sídlo kami (bohov), ktorí poskytujú vodu na pestovanie ryže už od pradávnych čias.“ „Po založení budhizmu v 6. storočí sa hory, ktoré považovali za zvlášť posvätné, stali strediskami náboženských a asketických praktík.“¹⁷³
- Hora má aj v Biblii špeciálne miesto. Na vrchu Sinaj dostal Mojžiš tabule zákona.¹⁷⁴ V Prvej knihe kráľov prorok Eliáš počul, ako Pán povedal: „Vyjdi a postav sa na vrchu pred Pána! Práve prechádzal Pán.“¹⁷⁵ V Novom zákone to bolo opäť na vrchu, kde Ježiš Kristus vyhlásil blahoslavenstvá a premenil sa za prítomnosti Mojžiša a Eliáša.¹⁷⁶

Preto sa v niekoľkých náboženských tradíciách **hora** považuje za privilegované miesto, kde sa môžeme **stretnúť s Bohom** a tiež **so samým sebou**. Motív hory sa často spája s motívom samoty, opustením každodenného sveta, únikom od iných ľudských bytostí... niektorí mystickí autori dokonca tvrdia, že pri každom skutočnom hľadaní pravdy samota nie je voľbou, ale nevyhnutnosťou!

A nič z toho neuniklo Baden-Powellovi. Vo svojej knihe *Životné háčiky a ako si s nimi poradiť: Rozhovory s mladými* z roku 1927 sa Baden-Powell zamýšľa nad životnými ťažkosťami a spôsobmi, ako ich prekonať. Spomínajúc na vlastné skúsenosti napísal: „Práve v lese, ktorý obklopoval školu a detské ihrisko, som sa naučil najviac... Potom túry na otvorenej ceste upratali vedomosti o prírode a ľudskú stránku do správnych vzájomných vzťahov, a to prostredníctvom historických pamiatok po jej okrajoch, ako aj cez kontakt s ľuďmi na ceste. Ďalej morské plavby a horolezectvo rozšírili a potvrdili lekcie o húštinách a vďaka nim môžeme neskôr v širšom meradle a v divokejších častiach naprieč oceánmi a večným snehom oceniť dobré veci, ktoré nám Stvoriteľ určil na potešenie.“¹⁷⁷

Neskôr v tejto knihe venuje horám 15. kapitolu s názvom „Lezenie ako výchova“. Opisuje rôzne stupne začínajúc trojročným dieťaťom, ktoré prelieza cez prekážku, pokračuje tým, ako staršie deti lozia na stromy a spomína výhody tímového lezenia, ktoré poskytuje „... dodatočnú výchovu v morálnych vlastnostiach ako vodcovstvo, disciplína, dobrá nálada, nesebecká spolupráca a súťaživosť.“¹⁷⁸ A na koniec tvrdí: „*Ale najlepšie zo všetkého je horolezectvo. Rysuje skutočných mužov – mužov plných sily, energie a odvahy, milovníkov prírody, krásy a náboženstva.*“¹⁷⁹ Pri skúsenosti z horolezectva spomína aj generála Smutsa: „Cítíme veľkú radosť. Náboženstvo hory je v skutočnosti náboženstvom radosti a uvoľnenia duše od vecí, ktoré ju zaťažujú pocitom únavy, smútku a porážky.“¹⁸⁰ A B.P. uzatvára: „Takže keď leziete, vyšplhajte sa na horu v spoločnosti ostatných, ale keď dosiahnete úžasný vrchol s ohromným výhľadom, sadnite si osamote a premýšľajte. A ako budete premýšľať, *nasajte tú úžasnú inšpiráciu celého výjavu.* Keď potom opäť zideš na zem, zistíš, že si telom i myslou novým človekom – a o čo viac, aj dušou, dušou so širokým rozhľadom.“¹⁸¹

V podobnom duchu sa „príroda (lesy, hory, more) javí ako miesto, ktoré obľubuje sakralizáciu. V niektorých prípadoch je to jednoducho rozmer ticha, krásy a harmónie prírody, ktorý odhaľuje Božiu prítomnosť, v iných prípadoch je to horolezectvo so svojou symbolikou, kde hora je miestom zjavenia Božej prítomnosti.“¹⁸²

Symbolmi prírody - a predovšetkým horou – môžeme otvoriť mladé srdcia tajomstvám Boha. Je to obzvlášť dôležité najmä v dnešnej dobe, ktorá má nedostatok kolektívnych symbolov! (pozri sekciu 2.4) Jazyk týchto znakov sa stáva špeciálne dôležitým, keď sa víta a praktizuje v malej komunite, ako je družina alebo oddiel, kde sa v priateľskej atmosfére zdieľajú skúsenosti získané spoločným úsilím, čo aktivizuje energiu každého člena!

4 DUCHOVNÝ ROZMER SKAUTINGU. VÝCHOVNÉ A PRÁVNE NÁSLEDKY V HISTÓRIÍ HNUZIA

Úvodná poznámka na začiatok. Táto sekcia je oddelená od sekcie 3 z logických a koncepcných dôvodov. Je však potrebné na začiatok zdôrazniť, že pedagogické uvažovanie hnutia a formy jeho právnej organizácie v priebehu rokov sa musia vnímať ako priamy dôsledok Baden-Powellovho myslenia, keďže mnohé z nich sa prijali najmä v čase, keď sa aktívne podieľal na vedení a riadení hnutia.

4.1 PEDAGOGIKA SKAUTSKÉHO HNUZIA

Ústava Svetovej organizácie skautského hnutia jasne uvádza, že skauting je „výchovné hnutie“.¹⁸³ Ak sa pozrieme na klasifikáciu, ktorú používa UNESCO (formálne, neformálne a informálne – neinštitucionálne – vzdelávanie), skauting jednoznačne patrí do kategórie neformálneho vzdelávania, pretože je „... organizovaná výchovná činnosť mimo zavedeného formálneho systému, ktorá má slúžiť presne určenej vzdelávajúcej sa klientele s presne určenými výchovnými cieľmi“.¹⁸⁴

Účelom skautingu, ako je stanovené v článku I Ústavy WOSM, je „... prispievať k rozvoju mladých ľudí pri dosahovaní ich plného fyzického, intelektuálneho, sociálneho a duchovného potenciálu ako jednotlivcov, zodpovedných občanov a členov ich miestnych, národných a medzinárodných spoločenstiev.“¹⁸⁵

V Ústave WOSM sa teda objavujú štyri z týchto oblastí: fyzická, intelektuálna, sociálna a duchovná, zatiaľ čo „emocionálna“ oblasť sa systematicky pridáva do všetkých vzdelávacích publikácií Svetového skautského úradu, aby sa zohľadnil najnovší pokrok v oblasti sociálnej vedy týkajúci sa osobnostného rozvoja.

Inými slovami, cieľom skautingu je celistvý rozvoj osobnosti detí a mladých ľudí.

A tak skauting uplatňuje holistický prístup k výchove mladého človeka. To konkrétne znamená, že skauting uznáva jednotlivca ako „komplexnú bytosť, ktorej identita sa sčasti vytvára prostredníctvom interakcie a vzťahov medzi rôznymi dimenziami jednotlivca (fyzickou, intelektuálnou, emočnou, sociálnou a duchovnou), medzi jednotlivcom a vonkajším svetom (rodinou, komunitou, rovesníkmi, dedinou, mestom, krajinou, ...) a v konečnom dôsledku medzi jednotlivcom a duchovnou realitou“.¹⁸⁶

Dôsledky tohto tvrdenia sú mnohé, ale na účely tohto dokumentu sú osobitne dôležité dva z nich:

- Skauting uznáva, že „rôzne dimenzie ľudskej osobnosti sú prepojené a vzájomne sa ovplyvňujú“.
- Skauting uznáva, že k rozvoju osobnosti ako celku môže dôjsť iba dôsledkom rozmanitosti skúseností ... rozložených v určitom časovom období.¹⁸⁷

Skauting sa preto snaží ponúkať mladému človeku množstvo rozmanitých skúseností v bezpečnom, priateľskom a podporujúcom prostredí, v ktorom môže „experimentovať“ svojím vlastným tempom, učiť sa zo skúseností, rozvíjať svoje vnútorné nadanie, prežívať pocit spolupatričnosti, rozvíjať svoj hodnotový systém a postupne obohacovať svoju osobnosť, a

teda „... rozvíjať sa ako jedinečná ľudská bytosť, ktorá je čoraz viac samostatnejšia, podporujúcejšia, zodpovednejšia a angažovanejšia“.¹⁸⁸ Výchovný proces podľa definície zahŕňa neustále pátranie jednotlivca, ktoré vedie k ďalšiemu rozvoju jeho osobnosti. Toto je zabudované v koncepte „dosahovať svoje maximum“.

Neskôr uvidíme význam vyššie uvedených poznámok týkajúcich sa duchovnej/náboženskej výchovy, ktorá by sa úplne nemala chápať ako samostatná činnosť oddelená v malom priečinku, ale skôr ako niečo, čo je v teórii i praxi spojené s ostatnými zložkami „holistickej skautingovej skúsenosti“. Toto pozorovanie je dôležité pri programovom návrhu a jeho vývoji.

4.2 OTÁZKA „POVINNOSTI VOČI BOHU“ A ALTERNATÍVNE SĽUBY

Téma formulovania duchovného rozmeru v skautskom sľube je komplikovaná a má dlhé historické pozadie. Každý, kto čítal dejiny hnutia v jeho skorých rokoch by súhlasil, že jeho rast bol v tom čase „charizmatický“ (nepochybne pre príťažlivosť zakladateľa a ideálov), a preto trochu dezorganizovaný. Ovplyvnila to navyše aj prvá svetová vojna (1914 - 1918) a skutočnosť, že komunikácia nebola taká rýchla a efektívna ako dnes.

Hnutie bolo založené v roku 1907, ale až do roku 1920, kedy bol založený Svetový úrad, neexistovala žiadna skautská konferencia, výbor alebo kancelária. Väčšina skautských krajín, ktoré so skautingom začali, sa zišla na 2. Svetovej skautskej konferencii v roku 1922 a zvolila prvý Medzinárodný výbor (teraz nazývaný Svetový skautský výbor). Tieto krajiny sa považovali za zakladajúce členské krajiny. V skutočnosti sa od nich nepožadovalo, aby spĺňali akékoľvek požiadavky alebo normy pre prijatie, ale boli uznané ako bona fide skautské asociácie nasledovaním prijatých postupov ustanovených zakladateľom.

Medzi týmito zakladajúcimi krajinami bolo niekoľko, ktoré mali federácie viacerých asociácií. V pol tucte týchto federácií mali niektoré združenia úplný sľub vrátane „povinnosti voči Bohu“, zatiaľ čo v ostatných bola táto formulácia dobrovoľná. Tri z týchto krajín založili vo svojich kolóniách a zámorských územiach v rámci asociácie mnoho združení, ktoré sa riadili vzorom svojich rodičovských asociácií.

Od roku 1924 žiadosti budúcich členských krajín posudzoval Svetový výbor. Pôvodná Svetová ústava bola prijatá v roku 1924 a následne sa žiadosti predkladali na schválenie členským štátom na základe odporúčania Svetového výboru.

Mali by sme poznamenať, že v roku 1924 Svetová skautská konferencia prijala Uznesenie 14/24 s názvom „Zásady skautingu“, ktoré obsahuje pevné vyhlásenie duchovného princípu. Znie nasledovne:

„Medzinárodná skautská konferencia pre chlapcov deklaruje, že chlapčenské skautské hnutie je hnutie s národným, medzinárodným a univerzálnym charakterom, pričom jeho cieľom je obdarovať jednotlivé národy, no i celý svet mladými ľuďmi, ktorí sú fyzicky, morálne a duchovne silní.“¹⁸⁹

Uznesenie potom definuje, čo považuje za národný, medzinárodný a univerzálny charakter hnutia a v poslednom odseku sa vyhlasuje:

„Skautské hnutie tým neoslabuje, ale naopak posilňuje individuálne náboženské presvedčenie. Skautský zákon vyžaduje, aby skaut skutočne a úprimne praktizoval svoju vieru, a zásady tohto hnutia zakazujú akýkoľvek druh sektárskej propagandy na spoločných zhromaždeniach.“¹⁹⁰

4.3 VYHLÁSENIE SVETOVEJ KOMISIE (1932)

Od roku 1924 Svetový skautský výbor dohliadal na rôzne formulácie skautského sľubu. Ako vzor uvádzame niekoľko príkladov:

- Svetový výbor odsúhlasil, že **budhisti** mohli používať výraz „povinnosť voči mojej viere“ a **hinduisti** zase výraz „moja Dharma“.
- Odsúhlasil aj zložitejšie formulácie pre niektoré moslimské **asociácie**, napríklad „byť verný Bohu a nasledovať v stopách jeho proroka a jeho učeníkov“.
- V prípade **animistov** sa schválilo, že potrebná bola iba viera vo vyššiu moc.

Mali by sme zdôrazniť, že v týchto troch prípadoch nešlo o „alternatívne sľuby“, no o vyjadrenie sľubu „s Bohom“ podľa jednotlivých náboženských presvedčení. Pochopiteľne, Baden-Powellovým konceptom „povinnosti voči Bohu“ sa rovnako mysleli aj polyteistické náboženstvá ako hinduizmus, či budhizmus, ktoré nepoznajú koncept osobného Boha.

Svetový výbor v roku 1932 vydal *Vyhlásenie o zásadách*, aby sa záležitosť ďalej objasnila a opätovne potvrdila náboženská politika. Publikovali ho v časopise *Jamboree* „pre všeobecné informácie a poučenie“.¹⁹¹

Dokument podpísaný Hubertom Martinom, vtedajším riaditeľom Svetového skautského úradu, sa začína zhrnutím nedávnej histórie hnutia: pôvod, počet registrovaných združení, prvé Jamboree a konferencia v Londýne v roku 1920, vytvorenie Medzinárodného úradu a predpoklad, že „... všetky krajiny, ktoré do tohto dátumu prijali skautské hnutie, tak urobili bez akýchkoľvek zmien v základných zásadách ustanovených jej zakladateľom. Na základe tohto predpokladu Medzinárodný úrad uznal všetky existujúce známe asociácie skautov.“

Vyhlásenie pokračuje: „Neskôr však Medzinárodný úrad zistil, že malá časť týchto skautských asociácií zmenila skautský sľub tak, že stať o „povinnosti voči Bohu“ buď vynechala, alebo ju vyhlásila za nepovinnú.“

Svetový výbor zaviedol „doložku bez retroaktivity“, opätovne potvrdil všeobecnú zásadu a ustanovil pravidlo do budúcnosti. Pre ich význam sú sporné štyri odseky rozsiahlo citované nižšie:

„Táto záležitosť bola podrobne prediskutovaná na 2. Medzinárodnej konferencii v Paríži v roku 1922, kde prevládala názor, že nakoľko týchto pár asociácií, ktoré pozmenili skautský sľub už bolo uznaných, nebolo by správne odvolať ich uznanie, hoci dúfali, že časom si nájdu cestu k obnoveniu plného znenia skautského sľubu.“

„Medzinárodný výbor sa rozhodol, že v prípade nových asociácií, ktoré sa uchádzajú o uznanie, musí byť plné znenie skautského sľubu nevyhnutnou podmienkou. Od roku 1922 teda nebola prijatá žiadna asociácia, ktorá sa v sľube neodvolávala na povinnosť voči Bohu.“

V dvoch či troch prípadoch sa o uznanie uchádzali nové asociácie, ktoré pôvodne nemali v sľube zahrnutú túto vetu, no vo všetkých prípadoch bol pred schválením sľub doplnený.

Medzinárodný výbor považuje za nevyhnutné, že asociácie, ktoré sa chcú stať členmi Svetového bratstva skautov musia byť pripravené prijať základné princípy v takej forme, akej ich predstavil hlavný zakladateľ, keď tvoril hnutie. Tieto princípy sú overené dvadsaťpäťročnou praxou a sú akceptované nielen v kresťanských, ale aj moslimských a židovských krajinách, ale i v krajinách s inými náboženstvami.“¹⁹²

4.4 UZNESENIA Z 18. SVETOVEJ SKAUTSKEJ KONFERENCIE, LISABON, 1961

Svetová skautská konferencia sa vrátila k téme „povinnosti voči Bohu“ pri príležitosti vystúpenia Michela Rigala, generálneho komisára „Scouts de France“ a generálneho tajomníka vtedajšej Medzinárodnej katolíckej konferencie skautingu, v ktorom navrhoval, aby sa „povinnosť voči Bohu“ preformulovala do menej reštriktívneho znenia, napríklad ako „duchovná realita“ alebo „vyššia duchovná sila vo vesmíre“. Svetový skautský výbor požiadaj aj Johna Thurmana (vedúceho tábora, Gilwell Park, Spojené kráľovstvo), aby na konferencii vystúpil na tému „Duchovný výcvik v skautingu“ a on vo svojej prezentácii prijal reštriktívnejší prístup.

Konferencia, konfrontovaná týmito dvoma stanoviskami, prijala „kompromisné“ riešenie v Uznesení 8 „Povinnosť voči Bohu/náboženstvu“. Tých, ktorí uprednostňovali tradičné znenie, uspokojil odsek 1: „Konferencia uznáva, že povinnosť voči Bohu/viere je základnou filozofiou a zámerom hnutia skautov“ a odsek 4: „Konferencia považuje za zodpovednosť skautskej organizácie oslovit' čo najviac chlapcov v oblasti jej vplyvu, viesť ich k duchovnému životu a zaručiť, že náboženská viera, ku ktorej sa skaut hlási, je plne chránená“.¹⁹³

Podporovatelia „flexibilného/širšieho“ výkladu boli spokojní s odsekmi 2 a 3 toho istého Uznesenia: „Pre asociácie skautov, ktoré si tak želajú, musí byť možné formulovať sľub tak, aby sa zohľadňovalo členstvo tých, ktorí veria v osobného Boha a tiež tých, ktorí uznávajú duchovnú realitu. „Akákoľvek takáto informácia musí byť v súlade s pôvodným skautským sľubom, ktorý uznáva, že vo vesmíre je prítomná vyššia duchovná sila.“¹⁹⁴

Pri čítaní tohto Uznesenia je zaujímavé poukázať na to, ako bola zachovaná podstata „povinnosti voči Bohu“. Zároveň je zaujímavé pozorovať, že o 30 rokov neskôr, Ústavný výbor a Svetový výbor zase preferoval „duchovnú realitu“ ako pádnu alternatívu v odpovedi na výzvy, ktoré predstavoval pád železnej opony a žiadosti uznania krajín strednej a východnej Európy (pozri sekciu 4.6).

4.5 1965 – 1977. REORGANIZÁCIA HNUZIA, NOVÁ SVETOVÁ ÚSTAVA A NOVÁ KAPITOLA I PRIJATÁ NA 26. SVETOVEJ SKAUTSKEJ KONFERENCIÍ V MONTREALE V ROKU 1977

Ako je zrejmé z vyššie uvedeného stručného zhrnutia, skauting bol vždy veľmi pragmatickým hnutím. Až do šesťdesiatych rokov však hnutie nevenovalo veľkú pozornosť formálnym prvkom, o to viac, že sekretariát, najskôr v Londýne a neskôr v Ottawe, mal problémy udržať krok s celosvetovou expanziou skautingu. Na podnet Svetového výboru a s finančnou podporou Nadácie Ford bol v roku 1965 Dr. Laszlo Nagy, výskumný pracovník na postgraduálnom inštitúte medzinárodných štúdií v Ženeve, poverený vykonaním hlavnej štúdie o skautingu. Výsledok tejto štúdie, rozsiahly dokument s názvom „Správa o svetovom skautingu“, bol predložený na 21. Svetovej skautskej konferencii v Seattli, USA v roku 1967. Konferencia prijala správu ako základ pre reorganizáciu hnutia a Svetový výbor ponúkol Dr. Nagyovi post generálneho tajomníka. Ďalšie dve dôležité zmeny boli presun Svetového úradu z Ottawy do Ženevy a významný nárast počtu zamestnancov.

Jedným z hlavných odporúčaní štúdie bolo prepracovanie Svetovej ústavy. Uskutočnilo sa to v roku 1973 na 24. Svetovej skautskej konferencii v Nairobi v Keni, keď bola prijatá nová ústava, a pokryli sa všetky štrukturálne prvky, s výnimkou kapitoly o zásadách (vtedy kapitola II), na ktorej sa zhodli, že si vyžaduje osobitnú pozornosť.

V rokoch 1973 až 1975 bol všetkým národným skautským organizáciám zaslaný dotazník na túto tému a jeho výsledky sa zozbierali a predložili v roku 1975 na 25. Svetovej skautskej konferencii v dánskej Kodani. Konferencia poznamenala, že výsledky prieskumu boli „...“

všeobecným utvrdením opodstatnenosti Kapitoly II, spojeným s túžbou preformulovania tejto kapitoly podľa lepších a relevantnejších požiadaviek“, (pozri Prílohu I), a požiadala Svetový výbor, aby „... zriadil pracovnú skupinu zastupujúcu do najväčšej možnej miery hlavné spoločnosti a kultúry spomedzi členov Svetovej organizácie a predložil návrhy týkajúce sa kapitoly II na posúdenie pre 26. Svetovú konferenciu.“

Svetový výbor vytvoril pracovnú skupinu v októbri 1975 s veľmi širokým geografickým a kultúrnym zastúpením. Po rozsiahlej príprave sa zástupcovia stretli v Ženeve v marci 1976 a pokračovali v práci cez korešpondenciu, až kým nepripravili konečnú verziu na predloženie Svetovému výboru. Po dôkladnom preskúmaní ju schválil Svetový výbor, ktorý ju predložil na 26. Svetovej skautskej konferencii v Montreale v roku 1977. Nová verzia Kapitoly I Ústavy WOSM bola prijatá dvojtretinovou väčšinou a odvtedy nebola spochybnená.

Štruktúra kapitoly I je veľmi stručná a jasná. Zahŕňa nasledujúce: definícia: čo je hnutie; jeho účel: čo sa hnutie snaží dosiahnuť; jeho zásady: základné zákony a presvedčenia alebo základné pravidlá (ktoré tiež predstavujú pravidlá postoja a správania svojich členov); a metódu: ako sa hnutie snaží dosiahnuť svoje ciele.¹⁹⁵

Kapitola I Ústavy Svetovej organizácie skautského hnutia sa na otázku spirituality/náboženstva/povinnosti voči Bohu odvoláva na niekoľkých miestach. V záujme prehľadnosti a stručnosti sú uvedené nižšie:

- V článku I ods. 2 v časti Účel: „Účel skautského hnutia je prispievať k rozvoju mladých ľudí v snahe dosiahnuť úplný fyzický, intelektuálny, sociálny a duchovný potenciál ako jednotliviec... atď.“
- V článku II ods. 1 v časti Zásady: „Skautské hnutie je založené na týchto zásadách: povinnosť voči Bohu...“

Je potrebné poznamenať, že používanie tohto pomenovania odráža dlhodobú prax skautingu, ktorá sa na túto zásadu tradične odvolávala v podmienkach v pôvodnom znení skautského sľubu (pozri nižšie v tejto sekcii).

Na rozdiel od pomenovania, v texte sa slovo „Boh“ nepoužíva, aby bolo celkom jasné, že doložka sa vzťahuje aj na iné ako monoteistické náboženstvá, ako je hinduizmus alebo náboženstvá, ktoré neuznávajú osobného Boha, ako napríklad budhizmus.

Text znie nasledovne: „Dodržiavanie duchovných princípov, vernosť náboženstvu, ktoré ich vyjadruje a prijímanie povinností z nich vyplývajúcich.“

Úvodná fráza *Dodržiavanie duchovných princípov* kladie dôraz na nevyhnutné duchovné základy skautského hnutia. Tieto princípy sa jasne spájajú s konkrétnym náboženstvom a preto sa v texte ďalej píše: *vernosť náboženstvu, ktoré ich vyjadruje a prijatie povinností, ktoré z toho plynú.*

- V článku II ods. 2, „Dodržiavanie **sľubu** a zákona“, ktorý hovorí: „**Všetci členovia skautského hnutia sú povinní dodržiavať skautský sľub a zákon, ktorý v jazyku vhodnom pre kultúru a civilizáciu konkrétnej národnej skautskej organizácie, a v podobe schválenej Svetovou organizáciou, odkazuje na princípy povinnosti voči Bohu, povinnosti voči blíznym a povinnosti voči sebe, a je založený na sľube a zákone, ktorý navrhol zakladateľ skautského hnutia v nasledovnej podobe:**

Skautský sľub

Sľubujem na svoju česť, že sa budem zo všetkých síl snažiť plniť si povinnosti voči Bohu a kráľovi (alebo voči Bohu a svojej vlasti), pomáhať bližnému za každých okolností a zachovávať zákony skautov.“

- Nakoniec v článku III je skautská metóda definovaná ako „... systém postupného sebvzdelávania prostredníctvom sľubu a zákona“.

Konotáciu sľubu a zákona spomínanú ako súčasť „systému postupného sebvzdelávania“ stojí za to zdôrazniť, pretože naznačuje, že duchovný rozvoj (ako aj ďalšie prvky konceptu celistvého rozvoja) treba vnímať v *dynamickej perspektíve*.

4.6 VPLYV PÁDU BERLÍNSKEHO MÚRU A ROZPADU SOVIETSKEHO BLOKU NA SVETOVÉ SKAUTSKÉ HNUTIE

Otázka duchovného rozmeru v sľuboch národných skautských asociácií sa stala zásadným problémom v procese uznávania skautských asociácií vo východnej a strednej Európe, ktoré tvrdia, že nie je možné používať slovo „Boh“ z rôznych všeobecne platných dôvodov týkajúcich sa ich nedávnej minulosti.

Ako bolo uvedené, už sme sa veľmi stručne zaoberali konkrétnymi problémami mladých ľudí v krajinách, v ktorých predtým vládli marxistické režimy - čiže bývalý Sovietsky zväz a krajiny strednej Európy – v sekcii 2.2. Po páde Berlínskeho múru a rozpade Sovietskeho bloku si sociológovia veľmi skoro všimli existenciu ideologického vákuu a takmer úplnej neprítomnosti míľnikov. Vo všeobecnosti to platilo nielen pre obyvateľstvo ako celok, ale tiež, ako sa dalo očakávať, najmä medzi mladými ľuďmi.

Niektoré cirkvi a/alebo niektorí náboženskí vodcovia však boli ostro kritizovaní za kompromitujúce správanie voči bývalým komunistickým režimom. Okrem toho oficiálna indoktrinácia ateizmu – aj napriek tomu, že v rozličných krajinách bola vynucovaná rozličnými spôsobmi – mala predsa len značný vplyv.

Skauting musel bojovať s otázkou: môže v sľube vynucovať Božie meno, najmä od mladých, ktorí boli úplne „sekularizovaní“ a plní hlboko zakorenených predsudkov? Riešenie, ktoré prijal Ústavný výbor s podporou Svetovej komisie, bolo nasledovné:

V prvom kroku Ústavný výbor definoval duchovný rozmer, ktorý bol podľa jeho členov teologicky i výchovne opodstatnený: „Priatie duchovnej reality a hľadanie jej plného významu.“

Podobne Výbor prijal nasledujúcu formuláciu sľubu:

„Plniť povinnosť voči Bohu znamená prijať duchovnú realitu a hľadať jej plný význam.“

A tak Ústavný výbor s podporou Svetovej komisie poukázal na to, že:

- sa môže použiť jedna alebo druhá, prípadne obe formulácie, no sľub bez duchovného rozmeru nebude akceptovaný.
- Vyššie uvedená formulácia sa považovala za „formuláciu pre dospelých“, ktorú bolo potrebné prispôbiť veku, jazyku, atď. členov.

Okrem toho sa Výbor snažil podrobne prediskutovať otázku s každou asociáciou, aby im pomohol nájsť formuláciu, ktorá by čo najviac prispela k duchovnému rozvoju mladých ľudí v ich príslušných spoločnostiach.

4.7 ČO JE SILNOU STRÁNKOU SKAUTSKEJ METÓDY V PODPORE A OBOHACOVANÍ DUCHOVNÉHO ROZMERU MLADÝCH ĽUDÍ? AKÉ SÚ HLAVNÉ PRVKY?

Na konci našej úvahy o vývoji konceptu „povinnosti voči Bohu“ od počiatkov hnutia až po súčasnosť by sme teraz mali byť schopní jasnejšie pochopiť, ako skautský program/metóda rieši duchovné potreby skautov a ako obohacuje ich duchovný život.

Začnime s jasným uistením: *Skauting má svoj vlastný spôsob, ako predkladá a rozvíja duchovnosť a duchovný rozmer mladých ľudí.*

Ako poznamenal Dominique Bénard v preslove k *Bože, si ešte tam?*: „V skautingu často vzniká zmätok medzi *duchovným rozvojom a náboženskou výchovou*. Je tu tendencia zabezpečiť plnenie „povinnosti voči Bohu“ tým, že sa ku skautským činnostiam jednoducho pridajú nejaké náboženské aktivity. Mnohí skautskí vodcovia uviazli v tomto strnulom ponímaní a cítia sa, že nie sú schopní zaoberať sa duchovným rozvojom. Výsledkom je, že s tým nerobia nič.“¹⁹⁶

Na rozdiel od vyššie opísaného prístupu – ktorý môžeme nazvať *juxtapozíciou* – je skutočne potrebná *integrácia*. Inými slovami, „... nie je potrebné do skautingu pridávať vonkajšie prvky, aby sa stimuloval duchovný rozvoj mladých ľudí. To, čo musíme urobiť, je využiť všetky prvky skautského programu a navrhnuť aktivity, ktoré už zahŕňajú duchovný rozmer.“¹⁹⁷

Túto otázku budeme skúmať z viacerých hľadísk a prvým je vývojová psychológia.

4.7.1 Vývojová perspektíva

„Keď ľudia tvrdia, že neveria v Boha, čo majú niekedy skutočne na mysli je, že neveria vo svoje drevené bábky, vo vlastné predstavy o Bohu. Tie predstavy môžu pochádzať z raného detstva. Môžu to byť predstava Boha ako policajta, ktorý číha a chce nás pristihnúť pri prehreškoch. Existuje toľko predstáv o Bohu, ktoré sme si z toho či onoho dôvodu ako deti vytvorili, že keď sa hýbeme smerom k dospelosti, právom ich zavrhneme ako neakceptovateľné. Ale to nevyhnutne neznamená, že odmietame Boha.“¹⁹⁸

Najvýhodnejším obdobím na odmietnutie „falošných predstáv“ je dospievanie. Prechod od dojčatá do dospelosti je prechodom zo závislosti k nezávislosti. Kombinácia viacerých faktorov, dnes ešte ťažšie zvládnuteľná pre sociálny tlak, stavia adolescenta do stavu emočného chaosu: bizarné správanie, konfrontácie, provokovanie a vzburá voči autorite sú súčasťou opakovanej krízy identity a neistoty mnohých mladých. V rámci procesu dospievania má adolescent sklon odcudziť sa tomu, čo považuje za „staromódne a zastarané postoje“ svojich rodičov a viac sa spolieha na rovesníkov. Je prekvapujúce, ak taktiež odmietne „myšlienku Boha/viery“ alebo ju aspoň spochybní?¹⁹⁹

Keď sa adolescent ocitne v tejto situácii, skautský vychovávateľ musí dokázať rozoznať, čo sa deje, vidieť rôzne aspekty, robiť mladému človeku spoločnosť a načúvať, aby mu pomohol problém prekonať.

* * *

Ako môžeme demonštrovať vplyv skautského programu a metódy na duchovný rozvoj mladých ľudí? Ako pomôcku pre túto časť dokumentu sme si požičali päť dimenzií uvedených v publikácii *Bože, si ešte tam?*, ktorú nedávno vydal Škótsky skautský snem (Škótska asociácia, Spojené Kráľovstvo) s podporou Európskej skautskej oblasti.

4.7.2 Rozmer múdrosti: pomáhať rozvíjať vyrovnanú osobnosť, vnútornú disciplínu a osobné hodnoty

Skauting sa zakladá na výchovnom návrhu. Nemá v úmysle prinútiť mladého človeka, aby sa prispôbil vopred stanovenému ideálnemu modelu. Mladí sú pozvaní urobiť všetko pre to, aby naplno rozvinuli všetky rozmery svojej jedinečnej osobnosti, čo samozrejme zahŕňa aj duchovný rozmer.²⁰⁰

Skauting práve preto podporuje životný štýl a aktivity, ktoré pomáhajú mladým ľuďom rozvíjať zodpovednosť voči sebe samým, odolávať negatívnym vplyvom, určovať si pozitívne osobné ciele a kroky nevyhnutné k ich dosiahnutiu.²⁰¹

Preto za splnený cieľ môžeme považovať, keď člen opúšťa skautské hnutie s pozitívnym prístupom k vstupu do dospelého života a je schopný k nemu pristupovať tvorivým, asertívnym a zodpovedným spôsobom, pričom si uvedomuje, že bude pokračovať vo svojom rozvoji ako samostatná, podporujúca, zodpovedná a oddaná osoba.²⁰²

Už sme upriamili pozornosť (sekcia 2.4) na otázku možného rizika rozptylu a povrchnosti, ktoré dnes čaká na mladých ľuďoch, a skauting je jednou z možných odpovedí.

4.7.3 Rozmer prijatia: potreba láskyplného a starostlivého vzťahu

Baden-Powell si plne uvedomoval, že prirodzený sklon adolescentov združovať sa v malých skupinkách a následný tlak rovesníkov môže zohrávať veľmi pozitívnu, alebo veľmi negatívnu úlohu v ich osobnom rozvoji. To je dôvod, prečo sa hliadkový systém, teda základ pokusného tábora na ostrove Brownsea, stal podstatou skautskej metódy.

Prostredníctvom hliadkového systému zohráva mládež aktívnu úlohu v malej skupine (hliadka), delí sa o povinnosti, vytvára si aktívne vzťahy a učí sa žiť podľa demokratickej formy samosprávy.

V tejto miniatúrnej spoločnosti si mladí ľudia rozvíjajú vzájomnú dôveru, láskyplné a starostlivé vzťahy, zmysel pre identitu, vlastnú hodnotu a pocit spolupatričnosti. Cítia sa prijatí a prijímajú medzi seba ostatných takých, akými sú, čím si rozvíjajú zmysel pre toleranciu, čoraz viac potrebný pre spoločenský život v pluralistickej spoločnosti. Výsledkom tohto všetkého je, že nerastú len emocionálne a spoločensky, ale aj duchovne.

4.7.4 Rozmer úžasu: kontakt s prírodou

Už v sekcii 3.4 bolo spomenuté, že Baden-Powell uznal aktivity v prírode ako ústrednú funkciu v ucelenom rozvoji mladých ľudí, a to najmä v ich duchovnom rozvoji.

Rôzne lokality v prírode tvoria časti histórie, alebo symboliku rozličných náboženstiev, a ponúkajú mládeži príležitosti na kontakt s krásnym prostredím, ktoré nikdy nesklame a vždy ich inšpiruje pocitom pokoja, lásky a údivu. Ako ukazuje rámček na konci sekcie 3, osobitú pozornosť sme venovali symbolickej role, ktorú môžu zohrávať hory, ako miesto stretnutia človeka s Bohom, ale aj iné príklady ako pocit večnosti medzi morom a nebom, púšť ako miesto samoty a vzdialenie sa od svetských vecí a pod.

Podobne môžeme myslieť aj na iné činnosti, ktoré umožňujú mládeži bádať, objavovať zázraky prírody a pomáhajú im pochopiť, prečo musíme chrániť život vo voľnej prírode a životné prostredie.

4.7.5 Rozmer zasadzovania sa: potreba vytvoriť ľudskejšiu a spravodlivejšiu spoločnosť – konaním a obzvlášť službou

Od počiatku je v Skautingu prítomný záujem o zlepšenie spoločnosti „dobrým skutkom“ v duchu služby, ktorý je zakotvený v skautskom sľube a zákone. Rovnaký originálny podnet vyjadruje aj Svetová ústava ako zásadu „...účasti na rozvoji spoločnosti...“. V rozvinutých krajinách sú milióny Skautov zapojených do aktivít zameraných na rozvoj komunít s cieľom zlepšenia kvality ich života v príslušných oblastiach: napríklad zdravie a hygiena, gramotnosť, stravovanie, prostredie, voda, tvorba energie a výroba potravín. V priemyselných krajinách sa môžu potreby líšiť, ale záväzok je naďalej platný: aktivity na prekonanie problému osamelosti starých ľudí, pomoc mladým nezamestnaným, boj proti diskriminácii, rasizmu a xenofóbii, pomoc znevýhodneným a ľuďom na okraji spoločnosti, atď.

Takéto činnosti pomáhajú mladým pochopiť, že vďaka angažovanosti a zaniietenosti je možné vytvoriť starostlivejšiu, tolerantnejšiu a otvorenejšiu spoločnosť. Sú nejaké pochybnosti o tom, či účasť na týchto aktivitách prispieva v nemalej miere k ich duchovnému rozvoju?

4.7.6 Rozmer uctievania: ticho, rozjímanie alebo modlitba (kontakt s nadprirodzenom)

Vo všetkom a so všetkým vyššie spomenutým sa tiahne rozmer uctievania. „Duchovné chvíle“ by sa teda nemali oddeľovať, ale začleňovať do iných činností. Takéto chvíle pomáhajú mladým ľuďom premýšľať o udalostiach, ktoré už zažili, pochopiť ich hodnotu, spájať ich a nájsť v nich zmysel. Môže to byť obyčajná pieseň, alebo pár slov na konci namáhavého úsilia, ako je napríklad výstup na horu, stavba veže alebo výhra v pretekoch!

Existujú samozrejme aj dedikované chvíle nazývané skautské stíšenie sa (Scouts'own). Spomenieme aj niektoré z Baden-Powellových obľúbených myšlienok, že „Boh nás postavil do tohto nádherného sveta, aby sme si ho vychutnali,“ alebo „najlepší spôsob, ako byť šťastným, je robiť šťastnými druhých“. Do týchto okamihov ticha, rozjímania a vyjadrenia sa, (kresbou, piesňou, drámou či poéziou) môžeme zapojiť prakticky čokoľvek. Keď spomíname modlitbu a uctievanie, „...mnohým mladým ľuďom dnes príde ťažké modliť sa a predsa, najlepšie modlitby prichádzajú práve od nich.“²⁰³ Pripomeňme si myšlienku Baden-Powella, že „modliť sa“ nemusí nevyhnutne znamenať to isté ako „recitovať modlitbu“. Najlepšia modlitba je tá, ktorá vychádza z nás samotných. „Nech modlitby sú nielen hovorené zo srdca, ale zo srdca aj vychádzajú.“²⁰⁴

4.7.7 Záver

- **Duchovný rozvoj je integrálnou časťou základných princípov skautingu a preto ozajstný skauting nemôže byť bez duchovného rozvoja.**
- Z dvojice náboženstvo/duchovno sa skauting sústreďuje na duchovno, **podporuje mladých, aby sa otvorili nadprirodzenému a objavovali duchovnú realitu, ktorá je väčšia ako človek.** Týmto
 - umožňuje mladým, aby **pochopili „podstatu“ náboženstva;**
 - **vytvára základ „na ktorom môže stavať formálne náboženské vzdelávanie“²⁰⁵**
- **Skauting nie je typom náboženského synkretizmu,** kde sú hlava-nehlava nahádzané prvky všetkých náboženstiev! Práve naopak, Svetová ústava jasne stanovuje, že

skauting pomáha, motivuje a podporuje veriacich všetkých náboženstiev, aby boli „pravými kresťanmi“, „pravými moslimami“, „pravými budhistami“, atď.

- V oblasti duchovného rozvoja nie je úlohou skautského vodcu, aby vydával náboženské pokyny, ani aby zapájal náboženské rituály do skautských aktivít. Jeho úlohou je využiť také skúsenosti v skautingu, ktoré mladým pomáhajú objaviť duchovnú realitu a začleniť ju do vlastných životov.²⁰⁶
- Duchovný rozvoj (ako „povinnosť voči blížnym“ a „povinnosť voči sebe“) nie je samostatná aktivita oddelená od ostatných. Je „začlenený“ v skautskom programe a aktivitách v rôznych oblastiach skautingu a preniká nimi. Práve z tohto dôvodu nemôže byť všeobecne prenechaný na „expertov“ (kaplán, imám, guru a pod.), ale je zodpovednosťou každého skautského vodcu.
- V zmysle svojej veľmi aktívnej výchovnej metódy (učenie sa činnosťou) sa skauting vyhýba dogmatickým pokynom alebo školskému spôsobu vyučovania.
- Tu by sme si mali uvedomiť význam vyplývajúci z definície skautingu ako „...systém progresívneho sebavzdelávania.“ Mládež nežije v ideálnom, ale v skutočnom svete plnom nedokonalostí, nebezpečenstva a pokušení. Nesľubujú, že budú „perfektní“, ale „že zo seba vydajú maximum“. Preto „by sme nemali očakávať, že výsledky výchovy budú viditeľné ešte skôr, ako sa začne samotný výchovný proces. Ak by sme chceli ako príklad použiť duchovný rozvoj, nemali by sme od skautov očakávať, že budú dokonalé príklady oddaných veriacich danej viery, ku ktorej patria. Mali by sme akceptovať, že urobia všetko preto, aby danú vieru pochopili a aby sa rozvíjali v duchovnej oblasti, a to individuálne a zároveň aj ako členovia náboženskej komunity.“²⁰⁷
- Skutočné skautské aktivity (to isté platí aj pre skutočné náboženské aktivity) majú prebudiť a posilniť postoje tolerance, rešpektu a porozumenia pre vieru ostatných.

* * *

Čitateľ určite pochopí, že v takomto dokumente je nemožné zaoberať sa takou rozsiahlou a komplikovanou témou vo viac ako len všeobecných pojmoch. Je možné, že toto alebo tamto vyhlásenie presne nerozpovedá filozofii a metódam skautského zväzu. Môže sa tiež stať, že v určitom bode si bude čitateľ myslieť, že sme nezašli dostatočne ďaleko, zatiaľ čo v inom, že sme zašli príliš ďaleko!

Preto žiadame všetkých, zväzy aj samostatných čitateľov, o pochopenie, že našim cieľom nie je nič viac, ako poskytnúť niekoľko referenčných bodov vo všeobecnom rámci. Bude nevyhnutné upraviť každý konkrétny prípad a (prepáčte za opakovanie!) to od prípadu k prípadu!

ÚLOHA NÁBOŽENSKÝCH A DUCHOVNÝCH RODÍN

Kedže skauting smeruje k ucelenému rozvoju mladých ľudí, vrátane ich duchovného rozvoja, neexistuje nič prirodzenejšie ako spolupráca s veľkými náboženstvami a duchovnými rodinami dnešnej doby, ktoré sledujú podobné ciele. Najmä preto, že Skauting zreteľne uznáva úlohu, ktorú tieto veľké náboženstvá zohrávajú nielen v duchovnej, ale aj v ostatných oblastiach.

- **Nadprirodzený rozmer.** Náboženstvo prináša vertikálny, nadprirodzený rozmer, ktorý pripomína človeku, že nie je absolútny, nie je stredom samého seba, ani

stredom sveta.²⁰⁸ Takáto pripomienka sa vyzdvihovala najmä počas období, ako koniec 20.storočia, poznačených najstrašnejším totalitným absolutizmom celej histórie!

Náboženstvo je prítomnosť Boha tu a teraz, ktorý sa rozhodol stretnúť sa s nami, aby sa stal súčasťou našej histórie, aj keď v každom náboženstve v rozličných formách.

Náboženstvo však nie je iba doktrína. Rozvíja sa v niekoľkých rozmeroch.

Náboženstvá sú vyjadrením **zaslúbenia spásy** z rozbúreného a niekedy zúfalého sveta. Rozprávajú o novom dni, keď sa zjaví Božia láska, o dobe hojnosti a o „raji“ ktorý hrá tisíckami farieb, a preto nás vyzývajú, aby sme sa zriekli čistého materializmu, eventuality a každodenného života, pre mnohých ľudí veľmi náročného a ťažkého. Náboženstvo umožňuje ľuďom prebudiť ich nádej!

- Poskytnutie **etického rozmeru** tam, kde majú dostatok síl riešiť hlavné problémy, napríklad sledovanie vedy. Sú všetky vedecky možné veci prijateľné aj z morálneho hľadiska?

Tento etický vplyv pozorujeme aj v záujme o spravodlivosť:

„Už v židovských tradíciách sa každých 50 rokov oslavoval Jubilejný rok, ktorý bol osobite zasvätený Bohu. Počas Jubilejného roku sa neobrábala pôda, otrokov pustili na slobodu a všetky dlhy sa odpustili.“²⁰⁹

Kto iný by v dnešnej dobe kritizoval etiku víťazného liberalizmu, ak nie náboženstvá a cirkvi? Kto jasne vystúpi voči posolstvu neoliberálnych ekonómov, že práca pre spoločnosť nie je záťažou, ale bohatstvom? Kto vysloví to, že skutočnosť, že denne na svete zomrie viac než 35 000 detí na podvýživu a vyliečiteľné choroby, je škandál a mali by sme ho považovať za kolektívne zlyhanie ľudstva? Kto pomôže deťom pochopiť, že hodnoty ako láska a súcim im zabezpečia radostnejší život než úspech a produktivita?

- **Estetický rozmer.** Každé náboženstvo prichádza so svojou „**vlastnou poetickou farbou**“, s vlastnými symbolmi a rytmi. Toto je obzvlášť dôležité vo svete, ktorý stále viac ovláda technológia a ktorého prevládajúcou farbou je farba peňazí!

Preto nás náboženstvá vyzývajú k modlitbe, spevu a účasti na sprievodoch; vo chválach sa nachádza celý umelecký a poetický rozmer stelesnený v množstve symbolov! Táto symbolika môže niekedy vyvrcholiť účasťou na púti. Takmer všetky náboženstvá považujú púť za symbol duchovného pokroku a majú aj rozmer populárnej nábožnosti. „Príťažlivosť citlivých zobrazení – obrazy, zjavenia, relikvie, hrobky, sochy – [sa často spája s] pocit[om] zázračnosti“.²¹⁰ Práve kvôli tomu sa naše srdcia otvárajú dych vyrážajúcemu obdivu.

- **Environmentálny rozmer.** Všetky veľké náboženstvá vyhlasujú, že Boh tento svet miluje. Väčšina z nich tiež tvrdí, že ľudské bytosti sú iba správcami stvorení, nie ich vlastníckmi. U pravého skauta sa v tejto oblasti jasne prejavuje vzťah medzi tromi základnými princípmi (povinnosť voči Bohu, voči blíznym a voči sebe): úcta k Bohu spojená s uznaním dôstojnosti každej ľudskej bytosti a integrity prírody, a snahou zlepšiť samého seba, spoločnosť a celú Zem zodpovedným konaním.

- Náboženstvá (a duchovní) sú tiež **svedkami Božej lásky**: starať sa o znevýhodnených v našej spoločnosti... Zároveň vyzývajú ľudí, aby v každodennom živote uplatňovali silu lásky, ktorá k nám prichádza od Boha.

Náboženstvá pozývajú ľudí k boju proti zlu, na pomoc bratovi postihnutému nešťastím, k zmierneniu ľudského utrpenia a aby priniesli bližným slová mieru a útechy.

- Náboženstvá **podnecujú činy slobodnej vôle**. Pri výbere náboženstva človek hľadá, či už vedome alebo nie, osloboditeľa, ktorému sa môže zveriť. Možno to je mocný kráľ, ktorý ho vyslobodí z utrpenia, alebo múdry učiteľ, ktorý ho zasväťí do neznámych spôsobov, otvorí sa mu a odhalí mu tajomstvá vesmíru a pod. Ale skutočná vernosť človeka voči týmto spôsobom, múdrosti a viere musí byť rozhodnutím jeho slobodnej vôle (mala by byť rozhodnutím jeho slobodnej vôle!).²¹¹ „Boh nechce, aby ho človek uctieval násilným prinútením, ale prijatím daru, ktorý mu ponúka.“²¹²

Každé náboženstvo v skutočnosti vytvára pri oslovovaní ľudských srdc napätie a túžbu, ktorá ho tiahne vpred a núti ho uvažovať o svete (napr. o materiálnych skutočnostiach) v novom svetle.

Na záver môžeme povedať, že okrem prísne „náboženskej“ stránky – teda splynutím s božstvom - všetky náboženstvá (nech je to ktorékoľvek!) prinášajú svetu kultúrne dedičstvo, ktoré ma neoceniteľnú hodnotu.

5 NIEKTORÉ INŠTITUCIONÁLNE ASPEKTY

Po preskúmaní náboženského/duchovného rozmeru podľa B.P. v sekcii 3 a jeho pedagogických a právnych dôsledkov v sekcii 4 sa teraz zameriame na niektoré inštitucionálne aspekty. V skautingu je všetko týkajúce sa organizácie odvodené od vzdelávacích základov/prístupov, a nikdy nie naopak. Preto by nemalo byť prekvapením, že inštitucionálne otázky prichádzajú v tomto dokumente až tak neskoro.

5.1 NÁBOŽENSKÁ/DUCHOVNÁ OTÁZKA V RÔZNYCH TYPOCH ZDRUŽENÍ

Vzhľadom na historický pôvod bola otázka štruktúry združení v rámci WOSM v mnohých krajinách spojená s náboženskou otázkou, a preto môžeme použiť historické objasnenie na lepšie pochopenie situácie.

WOSM spočiatku chvíľu trvalo, kým zistili a rozhodli, že v každej krajine by mala existovať iba jedna organizácia - menovite, jeden subjekt alebo subjekt zoskupujúci niekoľko ďalších. Jeden existujúci subjekt bol však automaticky uprednostnený. Uznesenie č.12 z roku 1922 teda uvádza: „Výsledkom konferencie je rozhodnutie, že pokiaľ to je možné, v najlepšom záujme chlapcov všetkých národov, bude vynaložené všetko primerané úsilie na zlúčenie rôznych združení v akejkoľvek krajine. Ak to nie je možné, rôzne príslušné združenia zabezpečia medzi sebou výber jedného medzinárodného Komisarára, ktorý bude rokovať s medzinárodným úradom.“²¹³

Mnoho rokov neexistovali v Svetovej ústave žiadne uznesenia k téme národných štruktúr. Svetová skautská konferencia sa k tejto téme vrátila opäť v roku 1969 pri príležitosti predloženia dokumentu britskou delegáciou s názvom „Jednota svetového skautského hnutia“. Uznesenie č.4 z roku 1969 opätovne potvrdzuje, že „...jednota svetového skautského hnutia v bratstve, štruktúre a činoch je nanajvýš dôležitá, rovnako ako jej úsilie slúžiť dnešným chlapcom a priniesť skauting ku všetkým chlapcom, ktorí túžia stať sa jeho členmi“ a „nariaduje Svetovému výboru, aby zabezpečil, že každá nová krajina žiadajúca o členstvo v konferencii bude povzbudená a podľa potreby jej pomôžu založiť jedinú zjednotenú národnú organizáciu pre všetkých chlapcov.“²¹⁴ Avšak aj napriek povzbudzovaniu k vytváraniu jednotlivých združení, Svetová skautská konferencia v rámci všeobecnej revízie ústavy prijatej v roku 1973 (Svetová skautská konferencia v Nairobi v Keni) naďalej uznávala federácie ako platnú právnu možnosť v rámci WOSM.

A tak článok V ods.2 potvrdzuje zásadu, že za člena WOSM môže byť uznaná „iba jedna národná skautská organizácia z ktorejkoľvek krajiny“, a uznáva, že: „NSO (národná skautská organizácia) sa môže skladať z viac ako jedného skautského zväzu tvoriaceho federáciu založenú na spoločnom skautskom celi“, a jasne stanovili ich požiadavky na členstvo. Týmto bodom sa budeme zaoberať nižšie.

Výhody a nevýhody jediného zväzu, alebo federácie, boli v každej krajine predmetom mnohých diskusií od samého začiatku hnutia. Tento dokument však nie je miestom na hlbšiu diskusiu, a už vôbec nie miestom na opis sporov, ktoré podnietili.

Musíme sa však zamyslieť nad hlavnou témou tohto dokumentu: duchovný rozmer v Skautingu. Právne, teoretické a ideologické prvky, rovnako ako aj v akejkoľvek inej forme združeného života, sú v danom spoločensko-kultúrnom kontexte úzko späté s praktickými úvahami.

Preto musíme do našej úvahy zahrnúť aj sociologický aspekt, ktorý je zásadný pri akomkoľvek zvažovaní výhod a nevýhod jednotlivých združení voči federáciám s ohľadom na náboženský a duchovný rozmer v Skautingu.

Na jednej strane sa musíme spýtať sami seba: hoci „jediné združenie“ môže ponúkať rámec prispôbený pluralite dnešného sveta a povzbudiť dialóg, ale je skutočne najlepším prostriedkom propagovania (z hľadiska organizačnej a vzdelávacej kompetencie) duchovného posolstva rôznych náboženských tradícií v príslušnej krajine, a napĺňa tým potreby duchovného rozvoja svojich členov? Poskytuje inštitucionálny rámec, ktorý povzbudzuje hľadanie a rozvoj osobnej viery spojenej s duchovnou tradíciou každého z jej členov?

Na druhej strane, „fедераčný vzorec“ má určité výhody v tom, že uľahčuje prenos posolstva každej náboženskej tradície príslušného náboženského smeru. Udržiava to však krok s čoraz viac „globalizovaným“ svetom, ktorý je otvorený a interdisciplinárny, so stálymi migračnými vlnami a veľkými demografickými zmenami v mnohých krajinách? Neexistuje ani žiaden sklon k tomu, aby takéto federácie zaujali „prísny“ postoj namiesto toho, aby podporovali dialóg s ostatnými a spolupracovali? Je to naozaj najlepší spôsob, ako pomôcť mládeži objavovať a vážiť si bohatstvo iných náboženských tradícií? A predovšetkým, nebráni to rozvoju spojenej národnej skautskej organizácie, ktorá spoločne napreduje rovnakým smerom pri plnení svojej vzdelávacej misie?

V roku 1991, krátko po páde Berlínskeho múru a rozpade Sovietskeho bloku, Svetový skautský výbor musel v relatívne krátkom čase preskúmať žiadosti o uznanie približne 20 nedávno založených Skautských zväzov z krajín bývalého socialistického režimu. Svetový výbor sa v tom čase domnieval, že je jeho povinnosťou – aby zabezpečil jednotu a integritu WOSM a jeho členských organizácií a preukázal lojalitu voči potencionálnym kandidátskym združeniam – vyjadriť hlavné výhrady voči federáciám. Jeho hlavným záujmom teda nebol duchovný rozmer, ale prednosť daná každej skautskej jednote v „nových krajinách“. Zakaždým, keď v krajine vzniklo nové skautské hnutie, spolu s ním vznikli aj nové tendencie, ktoré sa rýchlo vykreslili skôr ako boj o moc, než ako skutočné pedagogické rozdiely, čo malo ničivé dôsledky na jednotu hnutia. V skutočnosti však pedagogické a metodologické rozdiely v žiadnom prípade neospravedlňujú takéto konflikty, a o to menej vytváranie federatívnych štruktúr.

Preto v krátkom dokumente o postoji Svetového skautského výboru k federáciám, po pripomenutí ustanovení článku V ods.2 ústavy WOSM a historických precedensov, Svetový výbor uviedol:

„2. V praxi a od založenia Svetovej organizácie väčšina členov tvorila iba jeden národný zväz. Federácie sa prijímajú iba na základe významných kultúrnych a najmä náboženských dôvodov, ktoré jasne zdôvodňujú samostatnú existenciu združení, ktoré ich tvoria.

3. Pri interpretácii zodpovednosti podľa článku VI, Svetový výbor potvrdzuje, že pri posudzovaní žiadostí o členstvo vo federáciách sa uplatňujú *iba pôvodné kultúrne prvky, ktoré zdôvodňujú odchýlenie sa od bežnej situácie, teda jedného zväzu zjednocujúceho skauting v krajine.*“

Ďalej pokračuje: „4. Svetový výbor zdôrazňuje význam jednoty hnutia a varuje pred jeho rozčlenením z iných ako tých najzávažnejších dôvodov.“²¹⁵

Pri prijímaní tejto formulácie Svetový výbor (samozrejme) nespochybnil zásadu zákazu retroaktivity, z ktorej jasne vyplýva, že federácie, ktoré v súčasnosti existujú, nie sú nijakým spôsobom spochybnené.

5.2 NIEKTORÉ PRVKY SÚVISIACE S CHARAKTEROM SKAUTSKÉHO HNUZIA AKO VÝCHOVNÉHO HNUZIA

Poslaním skautingu je prispieť k výchove mládeže prostredníctvom vlastných pedagogických metód.

V sekciách 3 a 4 sme skúmali význam duchovného rozmeru v skautingu a zdôraznili sme, nakoľko bola "povinnosť voči Bohu" v ponímaní Baden-Powella prítomná už v pôvodnom skautskom sľube. Tiež vidíme, že dôraz na túto tému sa nezmenšoval, ale práve naopak, opätovne sa preberal na niekoľkých Svetových skautských konferenciách. Zdôraznili sme aj formuláciu z kapitoly I článku II ods.1 Ústavy WOSM, aby sme definovali „povinnosť voči Bohu“, ktorá pozostáva z troch jasne definovaných prvkov:

- „dodržiavanie duchovných princípov,
- vernosť náboženstvu, ktoré ich vyjadruje, a
- prijatie povinností, ktoré z nich vyplývajú.“

Teraz sa bližšie pozrieme na tri prvky, ktoré úzko súvisia s výchovným charakterom hnutia: jeho doplnkový charakter, jednota a nezávislosť hnutia.

5.2.1 Doplnková úloha vo vzťahu k iným vzdelávacím a výchovným agentom

Vždy stojí za zopakovanie, že „... v otázke osobného rozvoja jednotlivca zohráva skauting *doplňujúcu rolu*. Skauting nie je formálnym výchovným agentom ako škola, ani neformálnym, ako je rodina, rovesníci alebo iné vplyvy. Skauting má osobitú úlohu. Nejde o opakovanie, alebo náhradu školy, domácnosti alebo inej inštitúcie ktorá vplyva na rozvoj mladého človeka. Skautský vodca preto zohráva špecifickú úlohu, a nie je len ďalším učiteľom, rodičom, dôstojníkom alebo kňazom“.²¹⁶

Skauting spolupracuje s rodinou, školou, štátom, cirkvami a duchovnými spoločenstvami, aby v plnej miere tieto role *doplňal*, ale nebol im podradený. Má osobité postavenie - postavenie *neformálneho výchovného agenta s originálnym výchovným plánom*, v ktorom aplikuje svoju *jedinečnú výchovnú metódu*.

Preto je celkom bežné, že v záujme celistvej výchovy mládeže a pri rešpektovaní jej nezávislosti by mal skauting spolupracovať na celosvetovej, regionálnej a národnej úrovni, alebo s nejakou spoločenskou organizáciou – najmä s rôznymi duchovnými rodinami – a udržiavať komunikačné vzťahy a vzájomnú úctu s mnohými ďalšími. Nie je potrebné zmieňovať sa o tom, že WOSM nesie so sebou určité historické situácie, ktoré nie sú správnym príkladom v tejto oblasti. V týchto prípadoch WOSM využíva svoje právne a výchovné možnosti, aby zabezpečila ich pozitívny vývoj.

Na základe toho bude teraz jednoduchšie oceniť úlohu, ktorú zohráva skauting v náboženských/duchovných otázkach na celosvetovej úrovni.

Na celosvetovej úrovni:

- WOSM verí, že jeho hlavnou úlohou v náboženských/duchovných otázkach je pomôcť národným skautským organizáciám podporiť túto dimenziu v ich skautských programoch ako integrálnu súčasť výchovy mladých ľudí.

To sa zvyčajne docieľuje prípravou a šírením vzdelávacích nástrojov. Dobrým príkladom je vývoj dokumentu s názvom *Bože, si ešte tam?*, ktorý vydala Škótska skautská rada Skautského zväzu Spojeného kráľovstva s pomocou Európskej skautskej oblasti. Jeho francúzsky preklad (aj s anglickou verziou) sa rozšíril po Európe vďaka podpore „fondu pre európsky skauting“.

Ďalším spôsobom je docielenie prostredníctvom poradenstva a pomoci jednotlivým národným skautským zväzom, aby sa im umožnilo vybudovať infraštruktúru podporujúcu náboženský/duchovný rozmer (najmä vytvorením „pastoračných komisií“).

- WOSM podporuje spoluprácu s organizáciami, ktoré dokážu obohatiť obsah duchovného vzdelávania a prispôbiť ho potrebám členov hnutia. Toto platí najmä v prípade ICCS pre katolíkov, DESMOS pre pravoslávnych, IUMS pre moslimov a „Konferencie o kresťanstve vo vedení a skautingu“ pre protestantov.
- WOSM podporuje aj medzináboženskú komunikáciu, pretože potvrdenie duchovného a náboženského rozmeru všetkými náboženstvami prítomnými v skautingu bolo vždy jednou z najsilnejších stránok skautingu pri kontakte s neveriacimi.

Najlepším prípadom dvoch vyššie uvedených bodov je vytvorenie „Svetovej medzináboženskej skupiny“, ktorej hlavnou úlohou je okrem iného aj organizácia náboženských aktivít na Svetovom skautskom jamboree a na Svetovom skautskom moot (viac v sekcii 6.2.)

Toto sú hlavné smery politiky WOSM v duchovných a náboženských záležitostiach.

5.2.2 Jednota Skautského hnutia

Ústava WOSM uznáva koncept jednoty (pozri článok IV odsek 2), ktorý znie: „Účelom Svetovej organizácie je podporovať skautské hnutie po celom svete prostredníctvom: a) podpory jednoty a porozumenia účelov a zásad hnutia...“.²¹⁷

„Hnutie znamená jednotu. Táto jednota je výsledkom zdieľania spoločného cieľa, spoločných hodnôt a spoločnej vzdelávacej metódy, ktoré spoločne vytvárajú medzi členmi pocit spolupatričnosti a umožňuje ich stotožnenie sa s hnutím...“

„... Povinnosťou svetových orgánov je zabezpečiť, aby všetky národné zväzy skautov rešpektovali tieto kľúčové prvky...“.²¹⁸

Jednota má výrazný dopad na organizácie s poradenskou úlohou (pozri sekcii 5.3 nižšie). V žiadnom prípade by sa nemali považovať v rámci skautského hnutia za „za iný druh skautingu“. Inými slovami, neexistuje nič ako „katolícky skauting“, „pravoslávny skauting“, „moslimský skauting“ a pod. Existuje len jedno jediné hnutie, ktoré medzi seba prijíma všetky osoby bez ohľadu na vieru, ktorú vyznávajú. Táto skutočnosť nám umožňuje rozprávať o „pravoslávnych skautoch“, „katolíckom alebo moslimskom prežívaní skautingu“, „protestantských skautoch“, „budhistických skautoch“ a pod.

Napríklad v tejto súvislosti, prídavné meno „katolícka“ v názve „ICCS - Medzinárodná skautská katolícka konferencia“ označuje slová „Medzinárodná konferencia“, a nie slovo „skauting“. Podobne, ak si vezmeme anglický názov IUMS - „Medzinárodný zväz

moslimských skautov“, prídavné meno „moslimských“ odkazuje na podstatné meno „skautov“.

Z tohto dôvodu prednosť prikladaná cieľom skautingu v žiadnom prípade neznižuje motiváciu, ktorá vedie mládež a dospelých k pripojeniu sa k náboženskému skautskému hnutiu namiesto vstúpenia do otvoreného zväzu (ak taká možnosť existuje), alebo do skupiny spätou s konkrétnou cirkvou vo viacnáboženskom skautskom zväze, pokiaľ takéto členstvo neovplyvní nezávislosť skautingu alebo jeho cieľ: komplexný vývoj osobností mládeže.

5.2.3 Nezávislosť Skautského hnutia

Ústava WOSM uznáva koncept nezávislosti (pozri článok V odsek 3.d) ako: „Zachovanie organizácie ako *nezávislého*, nepolitického, dobrovoľného hnutia bezúhonnosti a efektívnosti.“

Malo by byť zreteľné, že tento záujem sa priamo týka poslania a konkrétnej identity hnutia:

„Skauting dosiahne svoje výchovné ciele len vtedy, ak je ochránená jeho špecifická identita. Strata či poškodenie tejto identity – napríklad blízky prepojením či vplyvom inej organizácie alebo úradu – bude mať v konečnom dôsledku negatívny vplyv na hnutie.“²¹⁹

„Hnutie preto musí na všetkých úrovniach zostať nezávislé s vlastnou zvrchovanou rozhodovacou právomocou.“²²⁰

To znamená, že všetky úrovne hnutia musia byť opatrné vo vzťahoch s inými subjektmi - sponzorskými orgánmi, pracovnými partnermi, spriaznenými organizáciami, vládnymi orgánmi a pod. - s cieľom zabrániť tomu, aby bola špecifická identita a nezávislosť hnutia ohrozená týmito vzťahmi.

„Napríklad:

- Spolupráca skautingu s inými výchovnými alebo vzdelávacími mládežníckymi organizáciami nesmie nikdy viesť k strate alebo ohrozeniu vlastnej nezávislosti a osobitej úlohy pri poskytovaní výchovy mládeži.
- Sponzoring skautingu náboženskou alebo spoločenskou organizáciou nikdy nesmie viesť k tomu, že je skautská asociácia ovládaná danou organizáciou alebo jej je podradená.“²²¹

Opäť je potrebný komentár. Ako sme už videli (sekcia 4.7.7), v prípade jednotlivých zväzov v skautingu neexistuje nič ako „duchovná syntéza“, ktorá by mala oslabovať vieru každého jednotlivca na najnižšieho spoločného menovateľa. Katolíkom ostáva katolíkom, moslim ostáva moslimom. Skauting ich vyzýva k prehĺbeniu a obohateniu ich viery, aby ju uplatňovali vo svojich životoch, prežívali ju naplno a zároveň si rozvíjali pocity rešpektu, tolerance a porozumenia viery druhých.

5.3 PORADENSKÁ ÚLOHA V SVETOVEJ ORGANIZÁCIÍ SKAUTSKÉHO HNUZIA

Článok XIII, odsek 9. Ústavy WOSM uvádza, že jednou z funkcií Svetového skautského výboru je „udeľovať poradenskú úlohu takým organizáciám, ktoré môžu pomôcť skautskému hnutiu.“²²²

Svetový výbor revidoval na stretnutí v septembri 1994 pravidlá týkajúce sa poradenskej úlohy a rozhodol, že „po udelení poradenskej úlohy sa bude jej obnovenie rozoberať na

každom prvom zasadnutí Svetového skautského výboru po Svetovej skautskej konferencii“.²²³

Udeľovanie poradenskej úlohy sa riadi zásadou, že organizácia, ktorá ju prijíma, musí byť schopná poskytovať „pomoc Skautskému hnutiu“. To konkrétnejšie znamená:

- „zvýšiť schopnosť WOSM plniť svoje poslanie poskytovaním podpory v oblastiach, ktoré nie sú súčasťou jeho bežných úloh;
- umožniť WOSM prístup k odborným informáciám, odporúčaniam alebo inému typu podpory, ktorá môže byť pomocnou skautskému hnutiu“.²²⁴

Poradenská úloha ďalej vyžaduje, aby organizácie, ktoré ju prijímu:

- „mali ciele, ktoré sú v súlade s ústavou WOSM a nemali primárne obchodný alebo ziskový charakter;
- mali ústavu alebo podobný dokument, adresu ústredia, demograficky zvolený riadiaci orgán a právomoc hovoriť za svojich členov;
- mali medzinárodnú štruktúru a rozsah, pokrývali značný počet krajín v rôznych častiach sveta a predstavovali značnú časť združení, ktoré sa zaoberajú oblasťou svojej činnosti.“²²⁵

V súčasnosti Medzinárodná skautská katolícka konferencia (ICCS), Medzinárodný zväz moslimských skautov (IUMS), Medzinárodná väzba pravoslávnych skautov (DESMOS), Medzinárodné spoločenstvo skautov a sprievodcov (ISGF) a Svetová skautská parlamentná únia (WSPU) získali od Svetového výboru poradenskú úlohu, a udržiavajú vzájomne výhodné vzťahy s WOSM.

6 ZÁVER, NIEKOĽKO UKAZOVATEĽOV DO BUDÚCNOSTI

Po preskúmaní minulosti a prítomnosti sa teraz zameriame na budúcnosť.

6.1 Z GEOPOLITICKÉHO A KULTÚRNEHO POHLADU

Cieľom tejto časti nie je predstavenie „geopolitickej fikcie“, ale stanoviť niektoré smery, ktoré odborníci považujú za prísľub do budúcnosti.

- **Migrácia môže podporiť stretnutia**

Je všeobecne známe, že v súčasnosti niekoľko krajín na „severe“ čelí rýchlym demografickým zmenám v dôsledku rozsiahleho prílevu migrantov z „juhu“.

Konkrétnym príkladom je prítomnosť mnohých mladých zo severnej Afriky v Európe, ktorá môže byť nápomocná pri zblížovaní a porozumení kresťanskej a moslimskej viery a podporiť medzikultúrne kríženie ako prísľub do budúcnosti.

V tejto súvislosti už niektorí pozorujú prvé znaky „pozápadneného“ islamu, ktoré budú schopné dokonale zladiť najčistejšie znaky svojich náboženských tradícií s požiadavkami pluralizmu.

Vieme, že „...z historického hľadiska sa prvé teologické debaty medzi moslimami a nemoslimami začali už v prvých storočiach islamu.“²²⁶ Stretnutia odborníkov však nestačia. Musíme prekonať storočia nedôvery a vzájomného neporozumenia, najmä preto, že zdroje informácií sú na oboch stranách neobjektívne a neúplné! Práve tu môžu stretnutia mládeže v duchu spoločenstva pokročiť v komunikácii a vzájomnom porozumení, najmä preto, že medzi tromi najväčšími monoteistickými náboženstvami nie je núdza o spoločné symboly (pozri „Abrahámov stan“ v sekcii 6.2 nižšie).

- **Stretnutie budhizmu so západom**

Toto stretávanie, ktoré trvá už niekoľko storočí, je veľmi sľubné. Prečo je to tak? Pretože skríženie lineárneho západného historického konceptu a východného kruhového konceptu je fascinujúce nie len pre intelektuálov, ale aj preto, že „...budhizmus v niektorých svojich intuíciách veľmi radikálne spochybňuje kresťanskú dogmu“. Niektorí akademici tvrdia, že „...budhizmus spolu s taoizmom sú náboženstvá najviac vzdialené od kresťanstva...“.²²⁷

Existujú však ďalšie tri faktory, ktoré dnes robia toto stretnutie ešte zaujímavejším. Prvým je, že náboženstvo neexistuje na okraji, ale v srdci každej civilizácie. Napríklad, „...na západe je takmer toľko budhistov, ako kresťanov na ďalekom východe...“.²²⁸ Budovanie budhistických komunít na západe teda sprevádzalo obrátenie mnohých ľudí zo západu k budhizmu.²²⁹ A v neposlednom rade, pretože budhizmus „... svojim hlbavým učením, ktoré pozýva ľudí nájsť existenčnú múdrosť a vďaka svojej schopnosti prispôbiť sa moderným ideologickým smerom bezpochyby nájde vo svete zajtraška mnoho nasledovateľov...“.²³⁰

Preto je táto cesta široko otvorená pre skúmanie podrobností a rozdielov: názory na „pomerné prekrývajúci sa charakter týchto dvoch etík“, ľudské práva, kláštory, a porovnanie liturgií, symbolov, obradov, slávnostných prijatia duchovných vplyvov, ktoré všetky vedú k „...hlbokej úvahe o telesnom stave ľudskej bytosti: o tele, reči a duchu podľa budhistov, a podľa gréckej trichotómie o tele, duši a duchu...“.²³¹

Nie je to fascinujúci pohľad?

- **Zosúladienie troch monoteistických náboženstiev by mohlo premeniť Blízky východ na útočisko mieru.**

Táto jednoduchá predstava sa môže zdať utopická, až priam šialená v období, keď sú konflikty ešte tvrdšie ako v nedávnej minulosti. V období, keď obe strany neustále obviňujú tú druhú z neúspešných rokovaní a v konečnom dôsledku namiesto ľudí rozprávajú zbrane! Nie je však charakteristickou črtou náboženstiev držať pri živote nádej a utópiu, vzdávať sa od prítomnosti, nech to je akokoľvek ťažké, a predstavovať si vzdialený horizont, v ktorom bude svet *iný*, lebo budú *iní* samotní ľudia?

Aby sa tak stalo, musíme robiť konkrétne, ale zároveň symbolické a prorocké gestá. Jedným z takýchto príkladov je dedina „Oáza mieru“ („Neve Shalom“ v hebrejčine a „Wahat-as-Salam“ v arabčine), ktorú v roku 1979 v Izraeli založil dominikánsky kňaz a skupina osídlovateľov, ktorí boli rovnako nadšení a „blázniví“ ako on. V dedinskej škole, teda v skutočnej škole mieru, kde sú židovské, kresťanské a palestínske deti v každodennom kontakte, je v dúhových farbách napísané na stenách len jedno pravidlo: „Rešpekt je právo a povinnosť všetkých.“ Samozrejme, že ani dedina, ani škola nie sú sterilným prostredím odpútaným od napätia v okolitom svete, ktoré neustále preniká dovnútra, a často tu silno cítiť i problémy s identitou. Záleží však na tom, že tento experiment existuje, a že sa mu darí. Vedúci projektu už zorganizovali semináre zamerané na úlohu duchovných a etických hodnôt pri výchove k mieru, a plánujú založiť „pluralitné duchovné centrum.“²³²

V marci 2000 pápež navštívil Svätú zem, a celý svet sledoval, ako s ťažkosťami kráčal k Múru nárekov, aby odovzdal písomnú prosbu o milosť. Rovnako dôležité, ako ľutovať pochybenia a zlyhania z minulosti, je aj prispieť „...k zmene mentality, aby sa podobné tragédie už nikdy neopakovali.“²³³ Zmenu sme už začali, ale ak má priniesť ovocie, musíme v nej pokračovať a upevňovať ju.

- **Cesta k ekumenizmu medzi katolíkmami, protestantmi a pravoslávnyimi je dlhá, ale veľmi nádejná.**

Pri príležitosti Svätého roku 2000, kedy sa vo veľkom podporovali konkrétne kroky k obráteniu, pápež Ján Pavol II. požiadal v mene katolíckej cirkvi o odpustenie: „hriechov spáchaných proti jednote počas schizmy v 11. storočí, proti protestantskej reformácii v 16. storočí, za intoleranciu a prenasledovanie cirkvou, najmä počas inkvizície (proti katarom, proti Galileovi...)“.²³⁴

Svetová rada cirkví, založená v roku 1948 v Amsterdame, zoskupuje všetky hlavné reformované cirkvi. V roku 1961 sa k nim pripojili pravoslávne cirkvi. Dnes rada zastupuje približne 300 cirkví v zhruba 100 krajinách s celkovým počtom okolo 450 miliónov kresťanov.

Pokiaľ ide o katolícku cirkev, v roku 1960 Vatikán založil Sekretariát pre jednotu kresťanov, z ktorej sa v roku 1967 stala Pápežská rada pre jednotu kresťanov. Vedie sa dialóg aj s pravoslávnyimi cirkvami, východnými cirkvami, anglikánskym spoločenstvom a pod.

Túžbu po tomto dialógu preukázali rôzne iniciatívy rôzneho druhu na rôznych úrovniach.²³⁵

Okrem toho sú tomuto hnutiu nápomocné aj všeobecné trendy v dnešnej spoločnosti. Ako povedal jeden odborník v tejto oblasti: „Po storočiach hádok, rozkolov a rozptylov..., vývoj spoločnosti prinútil cirkvi k snahe o dorovnanie bez súperenia a o spoluprácu bez kľatieb“.²³⁶

- **Medzináboženský dialóg a stretnutie**

Organizácia Spojených národov vyhlásila rok 1986 za „Medzinárodný rok mieru“. Pápež Ján Pavol II. vyzval 150 náboženských vodcov k dňu pôstu, modlitby a púti za mier. 27. októbra

1986 sa v Assisi stretli predstavitelia dvanástich náboženstiev: „...budhisti, šintoisti, hinduisti, sikhovia, zoroastriáni, džinisti, bahaisti, moslimovia, židia, amerikoidi, africkí animisti a kresťania z rôznych cirkví... Každé náboženstvo si v modlitbe za mier zachovalo svoju samostatnosť a osobitosť“.²³⁷ Účastníci dostali olivové ratolesti... a ceremónia bola ukončená vzletom holubíc mieru“.²³⁸

Aj keď sa nejedná o medzináboženský dialóg v pravom slova zmysle, je nevyhnutné zdôrazniť fantastické svedectvo o tejto príležitosti v očiach celého sveta. Musíme dúfať, že „duch z Assisi“ sa bude naďalej udržiavať ďalšími spôsobmi, aby vzťahy medzi veriacimi všetkých náboženstiev charakterizovala tolerancia, porozumenie a spolupráca.

* * *

Čiastkovo sme predstavili niektoré iniciatívy, ktoré môžu pripraviť (možno aj predefinovať) budúcnosť. Bolo by hlúpe púšťať sa do príliš optimistických predpovedí, ktoré by následne boli v rozpore s udalosťami. Je však dôležité ukázať trend, ktorý naznačuje smer, akým sa budúcnosť uberá. Možno úprimní veriaci i neveriaci – ľudia s pevným presvedčením, ale s tolerantnou a otvorenou myslou – ukážu svetu silu ich svedectiev tvárou v tvár rozšírenej náboženskej ľahostajnosti a rozrastajúcemu sa materializmu, ktorý vyjadruje hedonizmus, utilitárstvo, egoizmus, túžba po konzume a vlastníctve!

Mystici všetkých náboženstiev do určitej miery hľadajú spôsob(y), ako sa priblížiť Bohu, aby sa mu podobali: dávaním, vzdávaním sa, každodenným životom v modlitbe... možno aj oni budú zohrávať dôležitú úlohu pri ukazovaní správnej cesty tomuto zmätenému svetu!

6.2 Z POHĽADU SKAUTSKÉHO HNUTIA

Kam do tohto všeobecného obrazu zapadá skauting? Pri uvažovaní o výhľadoch do budúcnosti sa musíme vrátiť k ústrednému posolstvu tohto dokumentu, t. j. *mimoriadnej sile skautskej metódy pri podporovaní a obohacovaní duchovného rozmeru mládeže*.

1. Základné posolstvo pre svet: stáť na strane lásky, spoločenstva a mieru

Aj keď sa musíme chrániť pred akýmkoľvek manichejským rozlíšením, skauting sa približuje k „pozitívnym“ alebo „konštruktívnym“ silám, rovnako ako všetky hlavné náboženstvá a duchovné prúdy. Tieto sily majú pomôcť ľuďom rásť a viesť ich k najvyššiemu ideálu.

Skauting – zrodený zo zmyslu pre výchovu istého skvelého vojaka, ktorý sa stal skvelým pedagógom – zdieľa s hlavnými náboženstvami a spiritualitami témy a presvedčenia nevyhnutné na prežitie a rozvoj nielen jednotlivých ľudských bytostí, ale aj ľudskej komunity – od najmenej až po najväčšiu. Konkrétne sú nimi túžba vytvoriť **svet priateľstva a lásky** odstránením túžby po moci a nenávisti z nášho myslenia a spoločného života; **duch služby**, aby sme pri stretnutí so blízkymi dali všetky materiálne úvahy bokom; a úcta k **prírode**, ktorú sám zakladateľ opísal ako „laboratórium, klub a chrám“.²³⁹

Rôzne náboženstvá nabádajú svojich nasledovateľov, aby sa stali tvorcami pokoja a spravodlivosti vo svete. Vlastná metóda skautingu, ktorá dokazuje svoju efektívnosť takmer celé storočie, pripravuje srdcia mladých na to, aby podstúpili tento proces.

2. Vytážiť čo najviac zo vzdelávacej kapacity skautského hnutia v každej oblasti, ale hlavne nasledujúcimi troma spôsobmi:

- Pochopením, že tok života mladých ľudí nie je pokojný potôčik

Nie je to priestor na to, aby sme vkĺzli do dlhého vysvetľovania o zmenách a tlaku, s ktorými sa mladí ľudia v ich životoch stretávajú. Krátky popis nájdete v sekcii 2.4. Odborníci tvrdia, že existuje sútok biologických, psychologických a sociálnych faktorov. Taktiež môžeme zaznamenať zmeny v duchovnej/náboženskej oblasti. Aj pokiaľ ide o dospelých, „typický“ veriaci, ktorý žije svoju vieru v pokoji a istote už viac nie je pravidlom. Vo všetkých náboženstvách existuje koncept „pútnika“, alebo „obráteneca“, teda veriaceho, ktorý pochybuje a neveriaceho, ktorý má isté vznieťenia a záblesky viery...²⁴⁰ Ale existujú aj ľudia, ktorých náboženské životy (v skutočnosti, ich životy, bodka) by sa dali prirovnať k horskému potoku alebo k rokline so stúpaním a klesaním, krátkymi aj dlhšími krízami a obdobiami nepokoja a trápenia, po ktorých nasledujú obdobia pokoja...

Je veľmi potrebné, aby sme pochopili, že úlohou výchovného hnutia, akým je skautské hnutie, nie je (obzvlášť počas tohto obdobia nepokoja) „poučovať“, súdiť, vyvíjať nátlak alebo odsudzovať, ale byť prítomný, **robiť druhému spoločnosť!** Obklopiť mladých ľudí láskou a podporou, ktorá uisťuje a oslobodzuje, a pomáha osobnosti v plnom rozvoji, aby vzišla z tejto krízy vyspelejšia a múdrejšia!

- **Správnym situovaním prístupu a pedagogického dopadu skautskej metódy**

Z dvojice náboženstvo/duchovno sa skauting sústreďí na duchovno. Aby sme pochopili, čo to znamená, budeme citovať rozdiel medzi týmito pojmi podľa J. Westerhoffa: „...sú to dve vzájomne závislé formy myslenia a dve vzájomne závislé dimenzie vedomia“. Tou prvou je „...intelektuálna forma vedomia, racionálny spôsob uvažovania a aktívna forma vedomia“. „Zaujíma sa o výsledok... a svet podľa nej musí mať usporiadanie, štruktúru a istotu“. „Alternatívou je... intuitívna forma poznania, citový/emocionálny spôsob myslenia, pasívna forma vedomia... ponúka subjektívny a empirický spôsob poznania, explicitne sa zaujíma o proces, jej forma vyjadrenia je výlučne neverbálna a jej svet je tým pádom chaotický, neštruktúrovaný a nejednoznačný. Jej globalizujúci a zmyslový štýl je najpríhodnejší pre predstavivosť, tajomno a objavovanie“.²⁴¹

Hoci to možno znie príliš jednoducho, dalo by sa povedať, že pedagogický postup skautingu sa prikláňa k druhému slovu z tejto „dvojice“ – a teda, k strane **duchovna**, *bytia v obraze, intuitívnosti a citovosti pri poznávaní, globalizujúceho a zmyslového postupu, a preferuje predstavivosť a objavovanie.* Na druhej strane, dogmatické/teologické učenie rôznych náboženstiev, ako vysvetlil Westerhoff, je skôr na strane verbálneho prejavu s nariadeným a systematickým vyjadrovaním, ktoré sa odvoláva na formu racionálneho a štruktúrovaného poznávania.

Netreba ani dodať, že tieto dva prístupy sa navzájom nevyklučujú, ale naopak, dokonalo sa dopĺňajú a každý z nich hrá veľmi podstatnú úlohu!

- **Snahou vyťažiť čo najviac z potenciálu skautingu ako z prostriedku pre duchovný rozvoj**

Už skôr sme videli (sekcia 4.7), ako môže byť skauting prostriedkom pre duchovný rozvoj, pretože umožňuje mladým ľuďom „spájať sa“ a nachádzať zmysel v rôznych skúsenostiach.

To sa zdá jasné, keď sústreďíme pozornosť na pedagogický potenciál aktivít v *malých skupinách v prírode*. Ponúkajú dvojaký duchovný prístup: objavenie krásy a vznešenosti stvorenia a učenie sa jazyka symbolov.

V skutočnosti práve počas vykonávania aktivít v prírode mladí ľudia naozaj objavujú vzťah medzi človekom a prírodou a veľkoleposť sveta: „...mnohé z aktivít, ktoré skauti v prírode praktizujú, korešpondujú so základnými skúsenosťami ľudstva a samotné majú veľmi silný

duchovný význam: skúmanie teritória, usporiadanie priestoru, stavanie prístrešku alebo domu, zoskupenie sa okolo táborového ohňa, hľadanie zdroja čerstvej vody, atď.”.²⁴²

Avšak existuje aj ďalšia veľmi dôležitá funkcia: poskytnutie prístupu k *symbolickému jazyku*. „V symboloch vyjadrujeme našu skúsenosť so životom, naše pocity v celej ich jasnosti či nejasnosti, ich hlboký význam”.²⁴³ Táto funkcia je nevyhnutná v dobe ako je dnešná, v ktorej je tak málo kolektívnych symbolov! Pretože „...ľudia, ktorí nemajú prístup k symbolickému jazyku, sa nemajú o čom rozprávať, len o praktických záležitostiach. Je to typický životný štýl človeka, dookola len práca, jedlo, spánok. Keďže sa nedokážu ‚rozprávať‘ o duchovných veciach‘ (na symbolickej rovine), nevedia sa zamyslieť nad vlastným životom a stávajú sa neschopnými hračkami pod vplyvom rozličných podmienok a tlaku, žijú a prežívajú deň po dni”.²⁴⁴ Teda keď skutočne žijeme a zamýšľame sa nad životom, umožňuje nám to vyhnúť sa tomu, aby sme sa stali obeťou dennej rutiny, ktorá je neustále v pohotovosti, a namiesto toho si urobiť odstup, porozmýšľať nad situáciou a nepodľahnúť nátlaku a manipulácii.

3. Rozvíjať enormný potenciál skautingu pre medzináboženský dialóg, stretnutie a spoluprácu v plnej miere

Hoci sa v tejto oblasti už veľa vykonalo, stále je čo zlepšovať. Správnym krokom je vytvorenie Svetovej medzináboženskej skupiny, ktorú budú nasledovať i ďalšie.

Je inšpiratívne vidieť, ako sa skauti s rôznym náboženstvom správajú na svetových jamboree... Videli sme, ako oceňujú neuveriteľnú rôznorodosť ich presvedčení, ktoré predstavujú extrémne širokú škálu ambícií dnešnej mládeže. Predovšetkým si musí človek všimnúť ich neutíchajúci vzájomný rešpekt, snahu i vieru niekoho iného a skutočné priateľstvo a kolegiálnosť, ktoré medzi nimi rastú. Dá sa vôbec predstaviť si priateľskejšiu atmosféru na honbe za pokojom a večnou pravdou?

Táto myšlienka je východiskovým bodom, od ktorého sa odráža Svetový výbor, ktorý vytvára program a teraz pripravuje viaceré aktivity pre mladých ľudí. Tie budú navrhnuté na ďalšom svetovom skautskom jamboree, ktoré sa bude konať v Thajsku.

Cieľ bude dvojaký:

- ukázať, ako skauting ponúka možnosti na duchovný/náboženský rozvoj, a
- privádzať mladých ľudí k pochopeniu a rešpektu pre iné náboženstvá.

Konkrétnejšie plánuje je mladým účastníkom jamboree navrhnuť nasledovné:

I. Príklady aktivít s duchovným potenciálom:

- aktivity zamerané na sebaobjavovanie,
- aktivity zamerané na objavovanie divov prírody,
- aktivity zamerané na skutky služby,
- aktivity zamerané na stretnutia a solidaritu, ktoré pomáhajú prekonať rasové predsudky,
- aktivity zamerané na medzikultúrne objavovanie, atď.

II. Skúmať s mladými ľuďmi, ako tieto aktivity „prehodnotiť“ alebo „integrovat“ do rôznych väčšinových náboženstiev (kresťanstvo, islam, judaizmus, budhizmus,

hinduizmus, atď.) prostredníctvom príkladov posvätných textov, modlitieb a meditácií, ktoré možno použiť pri oslavách náboženského významu týchto aktivít.

Existuje oveľa viac iniciatív na **národnej a miestnej úrovni**, hoci nie sú verejne propagované, ako by mali byť. Významným príkladom je „Abrahámov stan“ (“Abraham’s Tent”).

Abrahám predstavuje symbol, ktorý začal s výzvou „žiť život ako neustálu duchovnú honbu za tým Najvyšším, a teda dávať životu zmysel a prijať túto výzvu v úplnej slobode”.²⁴⁵ Zároveň je Abrahám aj postavou, s ktorou sa vedia mladí ľudia patriaci k monoteistickým náboženstvám stotožniť.

V posledných rokoch začalo francúzske moslimské skautské hnutie „Scouts Musulmans de France” s iniciatívou pozývať členov všetkých organizácií, ktoré tvoria francúzsky skauting, aby spoločne zdieľali skúsenosti na stretnutí zameranom na prínos skautingu k medzináboženskému dialógu. Stretnutie sa konalo v roku 2000 v Toulouse (Francúzsko) od 29. apríla do 1. mája a jeho hlavnou témou bolo bratstvo Abraháma. Protestantský pastor, židovský rabín, katolícky kňaz a moslimský filozof sa postupne snažili objasniť túto tému a po ich prednáškach nasledovali otázky a všeobecná diskusia v malých skupinkách. Druhá časť stretnutia sa zaoberala otázkou: Čo očakávate od skautských organizácií v snahe zlepšiť medzináboženský dialóg? A nasledoval záver: Aký typ bratstva by sa dnes mal praktizovať?²⁴⁶

Hoci tento príklad nie je dokonalý, je dobrou ilustráciou jedného z mnohých spôsobov, ako vyťažiť z kultúrnej a náboženskej rôznorodosti, ktorá dnes existuje medzi mladými ľuďmi, aby sa tým mohol podporovať dialóg v duchovnej oblasti.

6.3 ZÁVEROM

Čitateľ určite rozumie, že v dokumente tohto typu je možné ponúknuť len tvrdenia a vyjadrenia všeobecného charakteru, ktorý nie je v súlade so svetom plným rôznorodosti, bohatosti a nuansí.

Tým pádom je možné, že sa niekde vyskytne tvrdenie, ktoré sa plne nezhoduje s filozofiou alebo prístupom danej skautskej organizácie. Tiež sa môže stať, že istá náboženská skupina, cirkev alebo náboženské spoločenstvo, ktoré vedie dialóg so svetovou organizáciou skautského hnutia cíti, že ich postavenie nebolo dostatočne, prípadne vôbec spomenuté, alebo, že sa k nemu pristupovalo príliš všeobecne či zjednodušene, čo mohlo viesť k jeho nesprávnemu pochopeniu. Ak je toto Váš prípad, chceli by sme sa ospravedlniť, ale aj poprosiť o pochopenie toho, že vynechanie nebolo v žiadnom prípade úmyselné. Preto dúfame, že môžeme počítať s Vaším odpustením, pretože ako Francúzi hovoria: *“fauteavouée est à moitié pardonnée”* [“ospravedlnenie je polcesta k odpusteniu”]!

ZDROJE

1. Uvítacia reč na svetovom sprievodcovskom tábore vo Foxlease, 1924. In *Footsteps of the Founder*, Mario Sica, Editrice Ancora Milano, Milano, 1984, s. 72 – 73.
2. *Rovering to Success*, 1959, dotlač edície z r. 1922, s. 195. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit. s. 54 – 55.
3. Baden-Powell, Robert. *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, príhovor vedúceho skautov na spoločnej konferencii v High Leigh, 2. júl 1926, s. 1.
4. Smith, Wilfren Cantwell. *Religion as Symbolism*, Encyclopaedia Britannica, Fifteenth edition © 1992, Propaedia, s. 299 – 301.
5. *Collier's Encyclopedia*, William D. Halsey (Editorial Director), © Crowell Collier and Macmillan, Inc., 1967, U.S.A., diel 8, s. 558.
6. *Grand Dictionnaire de la Psychologie* (sous la direction de H. Bloch, R. Chemama, A. Gallo et al), Ed Larousse, Paris, 1991.
7. *Grand Dictionnaire de la Psychologie*, op. cit., s. 257.
8. *Encyclopaedia Britannica*, William Benton Publisher, Chicago, London, Toronto, Geneva, Sydney, Tokyo, Manila, edícia z r. 1969, diel 9, s. 722, Progressive education.
9. Ibidem.
10. Ibidem.
11. *Grand Dictionnaire de la Psychologie*, op. cit., s. 257.
12. Didier, Julia. *Dictionnaire de la Philosophie*, © Larousse 1984, Edition du Club France Loisirs, Paris 1991, s. 77.
13. *Dictionnaire de Sociologie*. André Akoun et Pierre Ansart, Ed. Le Robert et Seuil, Paris, 1999, s. 447.
14. *Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert* nouvelle édition remaniée et amplifiée, © Dictionnaires Le Robert, Paris, 1993, s. 1918 – 1919.
15. *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary*, Merriam-Webster Inc Publishers, Springfield, Massachusetts, U.S.A. © 1984, s. 995.
16. *Diccionario Ilustrado de la Lengua Española*, Editorial Ramón Sopena S.A., Barcelona, 1968, s. 518 – WSB's translation.
17. Marshall, Gordon (edited by). *Concise Oxford Dictionary of Sociology*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1994, s. 447.
18. Lalande, André. *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*, Presses Amplifiée, © Dictionnaires Le Robert, Paris, 1968, s. 915 – 916.
19. Didier, Julia. *Dictionnaire de la Philosophie*, op. cit., s. 263, et Rudolf Otto, *Le Sacré*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 1969.

20. Jossua, Jean-Pierre. Le Christianisme. In: Michel Clévenot, *L'Etat des Religions dans le monde*, Ed. La Découverte et Editions du Cerf, Paris, 1987, s. 89 a 84.
21. Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert, op. cit., s. 2136.
22. Lalande, André. op. cit, s. 1024.
23. Lalande, André. op. cit, s. 1020-1021.
24. Lalande, André. op. cit, s. 1019-1020.
25. Bersot, E. *Matérialisme*. In: André Lalande, op. cit, s. 1020.
26. *Webster's Ninth New Collegiate Dictionary*, op. cit., s. 1137.
27. *Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert*, op. cit., s. 2136.
28. Darricau, Raymond et Bernard Peyrous, *Histoire de la Spiritualité*, P.U.F., Coll. Que Sais-je?, Paris, Octobre 1991.
29. Cully, I.V.Spirituality. In: *Harper's Encyclopaedia of Religious Education*, edit. I.V. Cully a K.B. Cully, New York, Harper and Row, 1990, In: *Spirituality and Spiritual Growth*, Enc. Brit. , s. 1.
30. Ibidem.
31. Cashmore, G. a J. Puls. Spirituality in the Ecumenical Movement. In: *Spirituality and Spiritual Growth*, Enc. Brit., s. 5 – 7.
32. Dostupné na: www.bbc.co.uk.worldservice/agenda
33. *World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond*, Resolution 50/81 adopted by the General Assembly of the United Nations, A/ RES/50/81, 13. marec 1996, s. 7.
34. Clévenot, Michel. Avant-propos, *L'Etat des Religions dans le monde*, ouvrage collectif sous la direction de Michel Clévenot, Ed. La Découverte/Le Cerf, Paris, 1987, s. 4.
35. Mayer, Jean François. Les religions : spécificités, rivalités, analogies. In: *Le Grand Atlas des Religions*, © Encyclopaedia Universalis, France S.A., 1990, s. 155.
36. Kraft, Anne. *Les religions*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 9.
37. Le Blanc, Charles-Yvon. *Chine et Mongolie*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 262.
38. Chevallier, Dominique. *Moyen Orient*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 262.
39. *Hispanic population growing fast in US*, International Herald Tribune, 8. marec, 2001.
40. Robillard, Denise. *Etats-Unis, Canada*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 295 – 299.
41. Denise Robillard, idem.
42. Denise Robillard, idem.
43. Maurice Barth, Amérique centrale in Michel Clévenot, op. cit., s. 300.
44. Silva, Alberto. *Brésil*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 317 et Alain Labrousse, Amérique Andine in Michel Clévenot, op. cit., s. 321.

45. Hourbon, Laënnec. *Caraïbe*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 307-311.
46. Repstad, Pal. *Europe du Nord*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 331.
47. Denis, Philippe. *Benelux*. In: Michel Clévenot, op. cit., p. 338 – 341.
48. *Whitaker's Almanack 1999*, The Stationery Office, Hilary Marsden Editor, London, 1998, s. 881.
49. Wallis, Roy et Steve Bruce, *Iles britanniques*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 341 – 345.
50. Poulat, Emile. *Europe latine*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 345 – 350.
51. Lespoit, Pierre. *Europe centrale*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 354 – 358.
52. Le schisme oriental. In: *Les grands événements de l'histoire du monde*, © Larousse, et France Loisirs, Paris, 1991, s. 94 – 95.
53. Dalmais, Irénée Henri. *Grèce*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 363 – 364.
54. Yerasimos, Stéphane. *Turquie*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 364 – 365.
55. Lespoir Pierre. *Autriche, Hongrie, Liechtenstein, Pologne, Suisse, Tchécoslovaquie*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 354.
56. Ibidem.
57. Idem, s. 355.
58. Dalmais, Irénée Henri. *Roumanie*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 362 – 364.
59. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 1064.
60. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 939.
61. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 795.
62. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 869.
63. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 928.
64. *Whitaker's Almanack 1999*, s. 936.
65. Urjewicz, Charles. Espace post-soviétique. In: *L'Etat du Monde 2000*, Ed. La Découverte et Syros, Paris, 1999, s. 549.
66. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 1324.
67. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 1574.
68. Lespoir, Pierre. *Union Soviétique*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 371.
69. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 1574.
70. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 274.
71. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 963, 999, 1511, 1558 a 1922.
72. Lespoir, Pierre. *Union Soviétique*. In: Michel Clévenot, op. cit., p. 372.
73. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 963.

74. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 680.
75. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 245.
76. *The Statesman's Yearbook 2000*, op. cit., s. 163.
77. *Whitaker's Almanack*. 1999, op. cit., s. 953.
78. *Le Bilan du XXe siècle*, © Harenberg et Struye, Bruxelles, 1992, s. 38.
79. Kraft, Anne. *Les statistiques des religions*. In: Michel Clévenot, op. cit., s. 8.
80. *Le Bilan du XXe siècle*, op. cit., s. 38.
81. William van Geest, Development and other religious activities. In: *Together*, časopis World Vision Partnership, Monrovia, Ca. USA, No. 55, júl-september 1997, s. 1 – 3.
82. *L'échec de la transposition des modèles occidentaux dans les pays musulmans a favorisé l'essor de l'islamisme*, Le Nouvel Etat du Monde, Bilan de la décennie 1980 – 1990, Ed. La Découverte, Paris 1990, s. 194 – 196.
83. Danièle Hervieu-Léger dans le *Dictionnaire de Sociologie*. André Akoun et Pierre Ansart. Ed. Le Robert et Seuil. Seuil, Paris, 1999, s. 474.
84. *Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert*, op. cit., s. 1066.
85. Stentzler, Friedrich. La sécularisatio. In: *Le Grand Atlas des Religions*, op. cit., s. 16 – 17.
86. Neusch, Marcel. Athéisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, Presses Universitaires de France, 3e édition revue et augmentée, Paris, 1993, s. 137 – 139.
87. Neusch, Marcel. Athéisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, op. cit., s. 140. *Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert*
88. Neusch, Marcel. Athéisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, op. cit., s. 140. *Dictionnaire Le Nouveau Petit Robert*
89. Neusch, Marcel. Athéisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, op. cit., s. 141.
90. Neusch, Marcel. Athéisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, op. cit., s. 137
91. Poupard, Paul. L'Agnosticisme. In: *Dictionnaire des religions*, op. cit., s. 18 – 19.
92. *1999 Britannica Book of the Year* © Enc. Britannica, s. 315.
93. *Dictionnaire de la Philosophie*, Ed. Larousse, op. cit., s. 130.
94. Marcel Neusch, Incroyance in *Dictionnaire des religions*, op. cit., s. 925.
95. Annette Scheunpflug, *Spiritual needs of young people today*, podľa prezentácie z európskeho seminára o duchovnom rozmere skautingu a vodcovstva, Burg Rieneck, Germany, 18. – 23. apríl 1995, s. 2.
96. AGAPE, F-2, France, 7 Février 1993.
97. Le Corre, René. *L'Athéisme*. In: Michel Clévenot, op. cit. s. 496.

98. Vernet Jean. *Le Nouvel Age: à l'aube de l'ère du Verseau*, Pierre Tequi éditeur, Paris, 1990, s. 7.
99. Vernet Jean. op. cit., s. 15.
100. Vernet Jean. op. cit., s. 16.
101. Vernet Jean. op. cit., s. 8.
102. Vernet Jean. op. cit., s. 8-9.
103. *Les chemins détournés de la science* de Jean-François Augereau, dans *Le Monde*, 17 février 1993, p. 14, et encadré *L'éclipse de lune influence la Bourse...* dans le *Journal de Genève*, 9 décembre 1992 et TSR-JT du 26 février 2000.
104. Vernet Jean. Le réveil du gnosticisme. In: *Dictionnaire des religions*, Paul Poupard, s. 776 – 777.
105. Člány El nuevo mapa de la espiritualidad in *Revista Epoca*, jún 1997; Mass suicides raise the question: Why?, 27. marec 1997; a One year later, Heaven's Gate suicide leaves only faint trail, 25. marec 1998, dostupné na: CNN website, U.S. News Story page.
106. Coelho, Paulo. *L'Alchimiste*, Ed. Flammarion, Coll. Castor Poche, Paris, 1998, s. 5.
107. Coelho, Paulo- op. cit., s. 223.
108. Piras, Pierine. De la série 'X files' à la vogue New Age- Fascinations pour un nouveau mysticisme, *Le Monde Diplomatique*, août 1997, s. 18.
109. Hobelsberger, Hans. Expériences religieuses des jeunes dans le contexte de la modernisation sociale, *Jeunes, Ensemble sur les routes de l'Europe*, Pontificium Consilium pro Laicis, Cité du Vatican 1999, s. 80.
110. Jean Vernet, *Nouvelles spiritualités et nouvelles sagesse*, Bayard Editions, Paris, 1999, s. 12.
111. Jean Vernet, Néo-Paganisme in *Dictionnaire des religions*, op. cit., s. 1421.
112. Pollo, Mario. Les jeunes dans le monde d'aujourd'hui en Europe occidentale. In *Jeunes, Ensemble sur les routes de l'Europe*, op. cit., p.
113. Pollo, Mario. idem, s. 50.
114. Pollo, Mario. idem, s. 51.
115. Scheunpflug, Annette. *Spiritual needs of young people today*, op. cit., 1 – 2.
116. Hobelsberger, Hans. Les jeunes dans le monde d'aujourd'hui en Europe centrale et orientale, in *Jeunes, Ensemble sur les routes de l'Europe*, Pontificium Consilium pro Laicis, Cité du Vatican, 1999, s. 74.
117. Hobelsberger, Hans. idem, s. 75.
118. Hobelsberger, Hans. idem, s. 75.
119. Hobelsberger, Hans. idem, s. 76.

120. Hobelsberger, Hans. idem, s. 77.
121. Hobelsberger, Hans. idem, s. 77 – 78.
122. Debord, Guy. *La société du spectacle*, Gallimard, Paris, 1967, et Gilles Lipovetsky, *L'ère du vide. Essais sur l'individualisme contemporain*, Gallimard, Paris, 1983.
123. Scheunpflug, Annette. *Spiritual needs of young people today*, op. cit., s. 2.
124. Scheunpflug, Annette. *Spiritual needs of young people today*, op. cit., s. 3.
125. Pollo, Mario. Les jeunes dans le monde d'aujourd'hui en Europe occidentale, op. cit., s. 67.
126. Scheunpflug, Annette. *Spiritual needs of young people today*, op. cit., s. 3.
127. Drewermann, Eugen. *Quand le ciel touche la terre*, © Patmos Verlag 1992, et © Editions Stock pour la traduction française, Paris, 1994.
128. Anatrella, Tony. La formation des jeunes, Aspect Psychologique. In: *Jeunes, Ensemble sur les routes de l'Europe*, op. cit., s. 102 – 104 et 114.
129. Pollo, Mario. op. cit., s. 62 et 63.
130. Pollo, Mario. op. cit., s. 64.
131. Časopis *Time Magazine*, 23. október, 1995.
132. Dokument *Trends*, World Scout Bureau, Geneva, sekcia 4, s. 21.
133. Pollo, Mario. op. cit., s. 71.
134. Pollo, Mario. op. cit., s. 71.
135. Dokument *Trends*, op. cit., s. 4.
136. Pollo, Mario. op. cit., s. 70.
137. Scheunpflug, Annette. op. cit., s. 4.
138. Scheunpflug, Annette. op. cit., s. 7.
139. Scheunpflug, Annette. op. cit., s. 7.
140. Le Corre, René. *L'Athéisme*. In: Michel Clévenot, op. cit. s. 497.
141. Hervieu-Léger, D. Tradition et traditionalisme. In: *Dictionnaire de Sociologie*, André Akoun et Pierre Ansart, op. cit., s. 539 – 540.
142. Akoun, André. Modernité. In: *Dictionnaire de Sociologie*, André Akoun et Pierre Ansart, op. cit., s. 349.
143. Maffesoli, Michel. Post-modernité. In: *Dictionnaire de Sociologie*, op. cit., s. 412.
144. Vernet, Jean. Sectes Occidentales contemporaines. In: *Dictionnaire des religions*, op. cit., s. 1849.
145. Aids to Scoutmastership, edícia z r. 1919. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit., s. 109.
146. Scouting for Boys, WB, 249 – 250. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit., s. 107.

147. Scouting for Boys, WB, 249. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit. s. 107.
148. Scouting for Boys, WB, 249 – 250. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit., s. 53.
149. Baden-Powell. *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, príhovor vedúceho skautov na spoločnej konferencii v High Leigh, 2. júl 1926, s. 1.
150. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem.
151. *Scouting for Boys*, Special Canadian edition, Preface, The Boy Scouts Association of Canada, circa 1949, s. 11.
152. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 4.
153. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, op.cit, s. 8.
154. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, op.cit, s. 8.
155. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, op.cit, s. 8.
156. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, op.cit, s. 9.
157. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, op.cit, s. 8.
158. Aids to Scoutmastership and Headquarters' Gazette 1918. In: *Footsteps of the founder*, op. cit, s. 109.
159. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 7.
160. Prejav z konferencie v York Conference, magazín Jamboree, júl 1928.
161. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 5 – 6.
162. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 6.
163. Baden-Powell, *Rovering to Success*, Herbert Jenkins Ltd. London, 1922.
164. Baden-Powell, *Rovering to Success*, edícia z r. 1930, s. 181.
165. *Aids to Scoutmastership*, 4th impression, n.d., s. 96.
166. *Aids to Scoutmastership*, WB, 22. In: *Footsteps of the Founder*, s. 109.
167. Last Message to the Scouts of the World. In: William Hillcourt, *Baden-Powell, The two lives of a hero*, The Gilwellian Press, New York, © William Hillcourt with Olave, Lady Baden-Powell, 1992, s. 445.
168. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 1.
169. *Rovering to Success*, 1959, dotlač edície z r. 1922, s. 195. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit. s. 54 – 55.
170. Baden-Powell, *Religion in the Boy Scout and Girl Guide Movement*, idem. s. 2.
171. Lebrun, René. Montagne chez les Hittites. In: *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 1364.
172. L'occhio del cuore, TSI, vendredi 7 mai 1993.
173. Swyngedouw, Jan. Culte des montagnes au Japon. In: *Dictionnaire religions*, op. cit., s. 1364.

174. Exodus 34, 4 – 9 in *The Holy Bible containing the Old and New Testaments*, The World Publishing Company, Cleveland and New York, n.d.
175. 1 Kráľov 19, 9 – 13, *The Holy Bible containing the Old and New Testaments*, op. cit. s. 341 – 342, Missel 2000, Edition collective des éditeurs de liturgie, Paris, 2000, s. 440 – 441.
176. Matúš 5, 7 in *The Holy Bible containing the Old and New Testaments*, op. cit., Nový zákon.
177. R. Baden-Powell, *Life's Snags and how to meet them, Talks to young men*, C. Arthur Pearson, Ltd. London, 5th impression 1939, s. 25 – 26.
178. Ibidem, s. 106.
179. Ibidem, s. 107.
180. Ibidem, s. 109.
181. Ibidem, s. 109.
182. Pollo, Mario. Les jeunes dans le monde d'aujourd'hui en Europe Occidentale. In: *Jeunes, Ensemble sur les routes de l'Europe*, op. cit., s. 59 – 60.
183. *Constitution and By-Laws of the World Organization of the Scout Movement*, Svetová skautská kancelária, Geneva, júl 1983, kapitola I, článok 1.
184. *The Essential Characteristics of Scouting*, op. cit., s. 4.
185. *Constitution and By-Laws of the World Organization of the Scout Movement*, op. cit., kapitola I, článok I.
186. *The Essential Characteristics of Scouting*, s. 5.
187. *The Essential Characteristics of Scouting*, ibidem.
188. *The Essential Characteristics of Scouting*, s. 7 a 8.
189. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, Svetová skautská kancelária, Geneva, 1985, s. 4.
190. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, idem.
191. *A Statement of Principle*, podpísaný Hubert Martin, 6. december 1932, citované v magazíne *Jamboree*.
192. *A Statement of Principle*, podpísaný Hubert Martin, idem.
193. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, s. 45 a 47.
194. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, s. 45 a 47.
195. *The Purpose, Principles and Method of the Scout Movement, Proposed Revision of present Chapter II of the World Constitution*, 26. Svetová skautská konferencia, Dokument 2, Svetová skautská kancelária, Geneva, nedat.
196. Bénard, Dominique. Predhovor k *God, are you still in there?*, medzinárodná edícia od Scottish Council, The Scout Association, Fife, v spolupráci s European Scout Office, n.d.

197. Bénard, Dominique. Predhovor k *God, are you still in there?*, idem.
198. Father Roger Barralet OFM, *What's all this about, God?*, edit. Hazel Chewter, The Scout Association, U.K. 1987.
199. Inšpirované článkom *Adolescence*, Roger May, Western Scouter, Australia, jún 1984.
200. *The Essential Characteristics of Scouting*, s. 7.
201. *God, are you still in there?*, Úvod, s. 2-3.
202. *The Essential Characteristics of Scouting*, s. 7.
203. *God, are you still in there?*, Skautské stíšenie, s. 2.
204. *Aids to Scoutmastership*, edícia z r. 1919, s. 101. In: *Footsteps of the Founder*, op. cit, s. 105.
205. *God, are you still in there?*, Úvod, s. 2.
206. Bénard, Dominique, *Spiritual Development in Scouting*, pracovný dokument, marec 2000, s. 1.
207. *The Essential Characteristics of Scouting*, s. 29.
208. Ramonet, Ignacio. *L'offensive des religions*, Manière de Voir No. 48, Le Monde Diplomatique, Paris, Novembre-Décembre 1999.
209. Missel 2000, Edition collective des éditeurs de liturgie, Paris 2000, s. 7.
210. *Pèlerins du monde*, Calendrier interreligieux 2000/2001, © ENBIRO, Lausanne et Plateforme interrreligieuse, Genève, 2000.
211. Inšpir. Missel 2000, s. 468.
212. Idem, s. 560.
213. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, Svetová skautská kancelária, Geneva, 1985, s. 1.
214. Uznesenia z medzinárodnej skautskej konferencie 1922-1985, Svetová skautská kancelária, Geneva, 1985, s. 1.
215. Dokument o pozícii Svetového skautského výboru pre federácie, Svetový skautský výbor 9/1991.
216. *The Essential Characteristics of Scouting*, Svetová skautská kancelária, Geneva, 1998, s. 7.
217. *Ústava WOSM*, kapitola II, článok IV, odsek 2.a.
218. *The Essential Characteristics of Scouting*, op. cit., s. 19.
219. *The Essential Characteristics of Scouting*, op. cit., s. 33.
220. *The Essential Characteristics of Scouting*, ibidem.
221. *The Essential Characteristics of Scouting*, op. cit., s. 33-34.

222. *Ústava WOSM*, článok XIII, odsek 9.
223. *Consultative Status with the World Organization of the Scout Movement*, článok C, odsek 2, s. 3.
224. *Consultative Status with the World Organization of the Scout Movement*, článok 2, s. 1.
225. *Consultative Status with the World Organization of the Scout Movement*, článok 3, s. 2.
226. Jomier, Jacques. Dialogue Islamo-Chrétien. In: *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 489.
227. De Bethune, Pierre-François et J.P. Schnetzler, Dialogue chrétien bouddhiste in *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 483 – 485.
228. Idem, s. 482.
229. Ibidem.
230. *Le Bilan du XXe siècle*, © Harenberg et Struye, Bruxelles, 1992, s. 46.
231. De Bethune Pierre-François et J.P. Schnetzler, Dialogue chrétien bouddhiste in *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 485
232. Pinoges, Alain. Le village de la paix en Israël, *L'Echo Magazine*, Suisse, 20 avril 2000, s. 14 – 17.
233. *L'Echo Magazine*, Suisse, 20 avril 2000, s. 7.
234. Information A.R.P., Vernayaz, Suisse, Editorial, mai 2000, s. 2.
235. Willebrands, Jean. Conseil Pontifical pour la promotion de l'Unité des Chrétiens. In: *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 2071-2071 et André Bouddhistein *Dictionnaire des Religions*, op. cit., s. 483 – 485. cit., s. 592 – 596.
236. Dumas, André. idem, s. 594.
237. Ries, Julien. Assise, rendez-vous des religions pour la paix. In: *Dictionnaire des religions*, op. cit., s. 132.
238. Ibidem.
239. Baden-Powell, *Rovering to Success*, Herbert Jenkins Ltd. London, 1922.
240. Hervieu-Léger, Danièle. *Le pèlerin et le converti*, Ed. Flammarion, Paris, 1999.
241. Oñate, Javier. *La pedagogía Escultista de la fe*, annex N° 3, cit. od J. Westerhoffa (autorov preklad).
242. Bénard, Dominique. *L'Île verte*, chapitre 7, L'âme, s. 128.
243. Bénard, Dominique. ibidem.
244. Bénard, Dominique. ibidem, s. 128 – 129.
245. José Nuno Ferreira da Silva, *El Desafío de Abraham*, v dokumentoch konferencie International Catholic Conference of Scouting, Thajsko, 1993.

246. P. de Chazelles, *La Tente d'Abraham*, France, máj 2000

PRÍLOHA 1: UZNESENIA ZO SVETOVEJ SKAUTSKEJ KONFERENCIE

Uznesenia o princípoch skautingu, povinnosti voči Bohu/náboženstvu, Deklarácia princípov a kľúčových uznesení sú tak úzko spojené, že nie sú oddelené ako samostatné témy, ale sú prezentované v chronologickom poradí.

14/24 Princípy skautingu

Medzinárodná skautská konferencia pre chlapcov deklaruje, že chlapčenské skautské hnutie je hnutie národného, medzinárodného a univerzálneho charakteru, pričom jeho cieľom je obdarovať jednotlivé národy, no i celý svet mladými ľuďmi, ktorí sú fyzicky, morálne a duchovne silní.

Má národný charakter v tom zmysle, že jeho zámerom je prostredníctvom národných organizácií vychovať užitočných a zdravých občanov všetkých národov.

Má medzinárodný charakter vďaka tomu, že priateľstvo skautov nepozná národné hranice.

Univerzálne je v tom, že trvá na univerzálnom bratstve skautov každého národa, spoločenskej vrstvy či viery.

Skautské hnutie tým neoslabuje, ale naopak posilňuje individuálne náboženské presvedčenie. Skautský zákon vyžaduje, aby skaut skutočne a úprimne praktizoval svoju vieru a zásady tohto hnutia zakazujú akýkoľvek druh sektárskej propagandy na spoločných zhromaždeniach.

18/55 Kľúčové uznesenie

Konferencia verí, že skauting a jeho metódy, tak ako ich inicioval B.P., vždy dokážu chlapcov zaujať, ak im budeme poskytovať skauting so všetkým, čo reálne predstavuje, a teda využitím fantázie, dobrodružstva, inšpirovaného vodcovstva, programu podporujúcemu rozvoj a duchovným životom.

Konferencia ako ústredný orgán nášho hnutia vyjadruje presvedčenie, že svetový skauting v existujúcej všeobecnej medzinárodnej atmosfére zohráva veľmi dôležitú úlohu tým, že pripravuje dobrých občanov na budúcnosť správnymi myšlienkami vzájomného konštruktívneho porozumenia medzi všetkými národmi a nabáda ich k trvalému stavu pokoja.

19/57 Kľúčové uznesenie

Konferencia ako ústredný orgán svetového skautského bratstva pri príležitosti oslavy storočnice jeho zakladateľa a päťdesiateho výročia vzniku skautingu vo svete znovu potvrdzuje svoju vieru v základné zásady skautingu, ako ich založil ich prvý svetový vodca skautov, Lord Baden-Powell of Gilwell:

1. Povinnosť voči Bohu
2. Vernosť svojej vlastnej krajine
3. Viera vo svetové priateľstvo a bratstvo
4. Prijatie a slobodné podrobenie sa a praktizovanie ideálov deklarovaných v skautskom zákone a sľube
5. Nezávislosť od politického vplyvu

6. Dobrovoľné členstvo

7. Jedinečný systém výchovy založený na systéme hliadok, aktivitách vo voľnom priestranstve a učení sa na základe vlastnej skúsenosti

8. Služba bližným

Konferencia pevne verí, že tieto zásady, ktoré sa preukázali ako úspešné, dôrazne prispievajú k formovaniu charakteru dnešných chlapcov, z ktorých sa v budúcnosti stanú muži, vďaka čomu prosperuje každý národ, a prostredníctvom šírenia pochopenia a jednoty v našich cieľoch, aj svet ako celok. Nech je toto našou snahou pri posilňovaní slobody a pokoja.

8/61 Povinnosť voči Bohu/náboženstvu

(Argentína a Venezuela nesúhlasili)

Konferencia uznáva, že povinnosť voči Bohu/náboženstvu je základným pilierom filozofie a zámeru skautského hnutia.

Skautská asociácia si želá, aby bol sľub sformulovaný tak, aby bral ohľad na fakt, že medzi ich členov môžu patriť aj tí, ktorí veria v osobného Boha, ale aj tí, ktorí uznávajú duchovnú realitu.

Akakoľvek takáto informácia musí byť v súlade s pôvodným skautským sľubom, ktorý uznáva, že vo vesmíre je prítomná vyššia duchovná sila.

Konferencia považuje za zodpovednosť skautskej organizácie osloviť čo najviac chlapcov v oblasti jej vplyvu, viesť ich k duchovnému životu a zaručiť, že náboženská viera, ku ktorej sa skaut hlási, je plne chránená.

3/69 Deklarácia princípov

Medzinárodná skautská konferencia pre chlapcov:

- a) Presadzuje, že jej myšlienky vyjadrené v *Skautingu pre chlapcov* sú natoľko zásadné, že prekračujú hranice krajín a rás.
- b) Zaznamenáva, že ciele, základ a základné princípy sú definované Svetovou skautskou ústavou (články III a IV).
- c) Vyhlasuje, že skautské hnutie chlapcov je hnutie, ktoré má národný, medzinárodný a univerzálny charakter a cieľom hnutia je vychovať pre jednotlivé národy i pre celý svet mládež, ktorá je duchovne, morálne a fyzicky silná. Má národný charakter v tom zmysle, že jeho zámerom je prostredníctvom národných organizácií vychovať užitočných a zdravých občanov.

Má medzinárodný charakter vďaka tomu, že priateľstvo skautov nepozná národné hranice.

Hnutie je univerzálne v tom, že dáva dôraz na bratstvo medzi všetkými skautmi bez ohľadu na národnosť, rasu alebo vierovyznanie.

- d) Znovu potvrdzuje neochvejnú oddanosť svojím cieľom, princípom a metódam skautingu pre chlapcov, tak ako ich zostavil Lord Baden-Powell a taktiež svoju vieru v hodnoty medzinárodného skautingu, ktoré nabádajú k pochopeniu a dobrej vôli všetkých národov.

- e) Tvrdí, že zatiaľ čo členstvo v skautingu v ktorejkoľvek krajine by malo podporovať patriotizmus, mal by sa udržiavať v medziach medzinárodnej spolupráce a priateľstva bez ohľadu na vierovyznanie a rasu.

Preto

konferencia znovu potvrdzuje, že podmienky medzinárodného prijatia akejkoľvek skautskej organizácie (a jeho členstva) sú stanovené v ústave Svetovej skautskej konferencie pre chlapcov:

Prijatie nepredstavuje zásah do oblasti politiky, ani by ho nemala žiadna vláda či úrad považovať za narušenie suverenity a diplomatického statusu akejkoľvek krajiny.

4/69 Jednota skautingu

Sme presvedčení o tom, že jednota svetového skautského hnutia v bratstve, štruktúre a činoch je nanajvýš dôležitá, rovnako ako jej úsilie slúžiť dnešným chlapcom a priniesť skauting ku všetkým chlapcom, ktorí túžia niekam patriť:

Konferencia dôsledne preštudovala prácu britskej delegácie s názvom „Jednota svetového skautského hnutia“ a je veľmi ohromená jej relevantnosťou v dnešnom rozdelenom svete. Preto odporúča dôkladné naštudovanie tejto práce všetkým členským krajinám, rovnako ako aj Svetovému výboru.

Tiež vyžaduje, aby sa vynaložilo všetko úsilie na to, aby sa čo najskôr zaviedli do praxe možné návrhy nabádajúce k jednote a praktickému skautskému internacionalizmu, ktoré táto práca obsahuje, a že svetové skautské hnutie bude vedené v jej duchu. Nariaďuje Svetovému výboru, aby každej novej krajine, ktorá chce požiadať o členstvo v konferencii, zabezpečil podporu a potrebnú pomoc pri vytváraní jednotnej národnej organizácie, ktorá je otvorená všetkým chlapcom.

4/75 Ciele, princípy a metódy (Ústava, kapitola II)

Svetová konferencia

- Berie do úvahy, že prieskum o cieľoch, princípoch a metódach skautského hnutia (Ústava, kapitola II) predstavuje zo strany respondentov všeobecné potvrdenie platnosti obsahu kapitoly II spoločne so želaním lepšie a zrozumiteľnejšie túto kapitolu preformulovať.
- Je presvedčená, že po upresnení a objasnení by sa ciele, princípy a metódy opísané v kapitole II javili ako viac utužené a nespochybniteľné.
- Žiada Svetový výbor, aby vytvoril osobitnú skupinu, ktorá bude v najväčšej možnej miere zastupovať hlavné spoločnosti a kultúry medzi členmi Svetovej organizácie, a aby zvážili návrhy 26. svetovej konferencie týkajúce sa kapitoly II v rámci výsledkov preukázaných v prieskume a všetkých názorov predložených členskými združeniami pred 1. januárom 1976.

10/90 Skauting a odovzdávanie hodnôt

Konferencia

- oceňuje predsedu Svetového skautského výboru a generálneho tajomníka za ich správy a obzvlášť za dôraz, ktorý kladú na:

- dôležitosť duchovného rozmeru v osobnom rozvoji mladých ľudí a programov pre mládež, ktoré sú im ponúkané
 - potrebu rozvoja spoločenstva ako efektívneho vyjadrenia skautskej solidarity a uvedomenia si povinností, ktoré ako skauti máme voči ostatným
 - prioritu, ktorá sa má venovať prednostne ochrane životného prostredia a tým rozvíjať harmóniu medzi človekom a prírodou aplikovaním skautskej metódy
 - globálny vzdelávací prístup skautingu a jeho následná potreba koordinovať úsilie na všetkých úrovniach, v otázke organizácie, mládežníckych programov, školení pre dospelých lídrov a najmä výskumu, aby sa posilnila dynamika a rast skautského hnutia
- ďakuje Svetovej skautskej kancelárii za prácu, ktorú vykonala a za blízke a jasné spojenie nadobudnuté medzi národnými skautskými organizáciami.
 - podporuje Svetový výbor a generálneho tajomníka, aby pokračovali v rovnakej línii a podporovali snahu o hlbšie poznanie základných hodnôt skautských metód
 - vyzýva národné skautské organizácie a svetovú kanceláriu, aby zvyšovali a rozvíjali vzájomnú výmenu informácií s cieľom dosiahnuť efektívnu komunikáciu týkajúcu sa pokroku a aktívneho povedomia o celosvetovom rozmere skautingu.

10/96 Medzináboženský dialóg

Konferencia

- berie do úvahy základný a univerzálny význam duchovného a náboženského rozmeru v rámci vzdelávacej metódy skautingu
 - berie skauting ako hnutie, ktoré poskytuje privilegované miesto a príležitosť na poznanie, porozumenie a spoločenstvo medzi skautmi rôznych náboženstiev prítomných vo svete
 - víta prvé stretnutie predstaviteľov rôznych náboženských rodín, ktoré sa konalo v Ženeve v marci 1996
- odporúča Svetovému skautskému výboru a náboženským rodinám, aby zvolali fóra predstaviteľov náboženstiev, ktoré sú prítomné v skautskom hnutí
 - podporuje Svetovú skautskú kanceláriu, aby propagovala duchovný rozmer a zlepšila tým vzájomné porozumenie medzi rôznymi náboženskými vyznaniami
 - vyzýva Svetový výbor a národné skautské organizácie, aby plne využili ekumenický a medzináboženský potenciál skautingu.

13/96 Mier

Konferencia

- sa odvoláva na uznesenie 7/88 o výchove nabádajúcej k mieru a porozumeniu, ktoré bolo prijaté v Melbourne
- si všíma šírenie konfliktov, ktoré ničia svet a ľudské životy, rovnako ako sociálno-ekonomickú a kultúrnu infraštruktúru

- víta najmä iniciatívy skautských organizácií s cieľom chrániť a obnoviť mier, najmä seminár o úlohe skautingu v sociálno-politických krízach organizovaný skautskými organizáciami v oblasti Veľkých afrických jazier (Burundi-Rwanda-Zaire)
- odmieta xenofóbiu a rasizmus a uvedomuje si, že medzikultúrne vzdelávacie príležitosti pre mladých ľudí sú výzvou pre nacionalistické stereotypy a poskytujú výchovu smerujúcu k mieru a tolerancii
- odporúča Svetovému skautskému výboru, aby podporoval skautské organizácie k revízii svojich programov pre mládež s cieľom:
 - umožniť skautom a ich lídrom skúmať a analyzovať skryté príčiny konfliktov
 - podporovať mier, toleranciu a zmierenie medzi spoločnosťami, najmä medzi mladými ľuďmi, a tým pádom im pomáhať naučiť sa solidarite
 - podporovať spoluprácu a výmeny, ktoré presahujú etnický pôvod, náboženské a kultúrne rozdiely.
- odporúča Svetovému skautskému výboru, aby podporoval takéto iniciatívy tým, že skautským organizáciám poskytne pomoc pri výchove a pomôže im nájsť finančné a ľudské zdroje.